Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 30 (72) - Joi 28 iulie 1955 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

CHIPUL OMULUI SIMPLU

Orientarea pasionată spre cercetarea și zugrăvirea amplă a vieții oamenilor simpli, care muncesc încordați, fără zarvă și zgomot, dînd dovezi emoționante de eroism și purtînd pe umerii lor sarcina grea a ducerii pînă la capăt a construcției, constituie, pe drept cuvînt, una dintre premizele obiective cele mai importante pentru crearea acelor „capodopere necunoscute" — în care zilele veacului acestuia se oglindesc în tot ceea ce au ele mai măreț — și pe care poporul nostru le așteaptă de la scriitorii săi. Viața însăși vorbește acestor artiști mai bine decît orice patetic apel — cu glasul ei cel mai convingător și mai pătimaș, — cu faptele eroice ale oamenilor simpli care muncesc în atîtea colțuri de țară, harnici și modești.

Viața omului simplu a constituit și în trecut o sursă de inspirație de o nebănuită bogăție și profunzime pentru marii scriitori democrați ai literaturii universale. Umanismul realismului critic a adus o contribuție hotărîtoare la descoperirea și prezentarea în puternice culori realiste a firului tragic al existențelor oamenilor simpli, în sufletele cărora sălășluiau mari și nobile calități morale, dar care erau umilite și înjosite fără milă de o societate dușmană omului. Umanismul unei asemenea literaturi s-a caracterizat printr-o apropiere deschisă și sinceră de sufletul omului simplu. Scriitorii înțelegeau și sufereau într-adevăr pentru astfel de eroi, sortiți să se mistuie într-o viață fără bucurii și orizonturi senine. Clasicii literaturii noastre au urmărit firul tragic al existenței omului simplu din popor, în ceea ce avea ea mai caracteristic și mai măreț. Ei au reflectat în opera lor chipul truditorului mut și anonim în arșița dogoritoare a verii, — același cu ostașul care nu-și precupețea sîngele apărînd pămîntul natal, reliefînd și punînd într-o puternică lumină noblețea, structura deosebită a lumii lui sufletești. Dar această participare la tragismul existenței omului simplu se mărginea în general la o compătimire nesfîrșită, la un regret sincer, în afara cărora nu puteau fi înțelese rezolvările pe care urma să le aducă de-abia realitatea viitorului.

Umanismul socialist, izvorît din concepția marxist-leninistă asupra lumii, este un umanism al celei mai consecvente și mai veritabile dragoste față de omul simplu, căruia îi pretinde să se împotrivească dușmanilor vieții, îi cere să folosească din plin inepuizabilele lui resurse morale și spirituale, pentru desăvîrșita sa eliberare, pentru trecerea din domeniul necesității în cel al libertății. Un asemenea umanism activ, exigent, al atotputerniciei forțelor omului, umanismul care a putut crea o capodoperă a literaturii universale cum este romanul „Mama" de Maxim Gorki, a deschis perspective mai largi ca niciodată pînă astăzi zugrăvirii multilaterale a figurii omului simplu, a luptei lui îndîrjite, eroice. Pe primul plan în operele realismului socialist apar figurile luminoase ale unor eroi care muncesc pentru fericirea colectivității, ale căror visuri romantice își găsesc o nemijlocită legătură și posibilitate de aplicare în realitatea unor noi condiții istorice, epoca făuririi socialismului și comunismului.

Conținutul vieții noi, a construcției socialiste, a imprimat un nemaiîntîlnit elan de muncă eroică maselor de oameni ai muncii. Zugrăvirea inspirată a figurilor acelor oameni prin care trăiește atît de puternic sufletul creator al erei noi trebuie să însemne în primul rînd dezvăluirea complexă a evoluției întregii lor personalități, a istoriei formării caracterelor lor în noile condiții ale vieții. Pentru a realiza o prezentare realistă a faptelor oamenilor simpli, a efortului constructiv, se impune cu necesitate o zugrăvire pătrunzătoare a eroismului, a abnegației pentru cauza clasei muncitoare. Pe bătrînul Iordan de pildă, o figură de neuitat a unuia dintre romanele lui Petru Dumitriu — îl vedem avîntîndu-se pe digul cutremurat de furtună, luptînd pentru a salva un bun obștesc în încleștarea inegală cu loviturile năpraznice ale valurilor. Cititorul simte adevărul emoționant al luptei eroice tocmai pentru că a cunoscut pe deplin zbuciumul lui Iordan în paginile anterioare ale romanului. În chip asemănător au știut să redea și să argumenteze artistic asemenea acțiuni eroice și alți scriitori, ca Nagy Istvan în figura muncitorului Cîmpian din romanul „La cea mai înaltă tensiune", sau Dan Deșliu în descrierea vieții lui Toader, doinitorul din poemul său „Minerii din Maramureș".

Adevărata frumusețe a dezvăluirii figurii omului simplu nu depinde numai de surprinderea sensului dinamic al evoluției sale sufletești spre înfăptuirea unor mari acte eroice. Scriitorul — ca un pasionat căutător al adevărului vieții, — nu poate să nu înțeleagă că la originea actelor care cer curaj, spirit de sacrificiu, se află entuziasmul demonstrat practic, în munca de zi cu zi. Măsura deplină a valorii și a farmecului deosebit al omului simplu va apare cu atît mai evidentă în dezvăluirea mărunțelor și obișnuitelor conflicte și greutăți cotidiene, cu caracter inevitabil — măcinînd entuziasmul, deschizînd drum rutinei, — împotriva cărora el știe să lupte consecvent. Tocmai în reînceperea fiecărei noi dimineți cu aceeași și mereu proaspătă poftă de muncă, care biruie răbdătoare piedicile din cale, în urmărirea tenace și perseverentă a împlinirii țelurilor propuse, în lupta practică, victorioasă, împotriva blazării sau a descurajării din clipele grele — rezidă în mare măsură poezia muncii omului simplu. Toată această încordare și luptă neîncetată este caracteristică unui om modest, fără pretenții în comportările lui, avînd oroare de a pune vreodată pe tapet, indiferent de împrejurări, „condițiile grele" sau „aportul meu". O astfel de figură este Filip, luptător eroic în anii ilegalității, din nuvela „Tehnicul și-a făcut datoria" de Alexandru Jar, unul dintre cele mai bune portrete ale omului simplu din literatura noastră nouă.

Zugrăvirea chipului unor asemenea oameni constituie o înaltă cerință estetică, specifică epocii pe care o trăim astăzi.

Dar nu numai atît; scriitorii noștri au astăzi posibilitatea de a sezisa procesul dezvoltării unor trăsături morale noi, caracteristice epocii formării unei noi orînduiri, a unei noi concepții asupra vieții și societății umane.

Apariția unor astfel de elemente noi în conștiința omului simplu este direct condiționată de amploarea unor procese sociale neobișnuite pînă acum, care se fac simțite tot mai puternic în viața patriei noastre, ca o urmare firească a dezvoltării treptate a unor forme economice de o structură superioară, de esență socialistă.

Oamenii simpli trăiesc astăzi din plin sentimentul stăpînirii depline a tuturor valorilor materiale și spirituale pe care le făuresc, ei simt și înțeleg foarte bine răspunderea ce le revine în calitate de gospodari în propria lor casă.

În acești harnici constructori ai socialismului s-a înrădăcinat sentimentul responsabilității nu numai pentru soarta gospodăriei colective sau a uzinei, ci pentru soarta întregii țări în care trăiesc. De asemenea, optimismul realist, încrederea în viitor, entuziasmul lucid, ilustrat practic în învingerea perseverentă a greutăților de fiecare zi constituie tot atîtea mărturii despre biruința unor noi calități sufletești ale personalității omului simplu.

Sentimentul demnității umane, conștiința încrederii în forțele sale, transfigurează de pildă întreaga lume sufletească a unui țăran simplu ca Ilie Barbu — din nuvela „Desfășurarea" de Marin Preda — care pînă mai ieri fusese disprețuit, umilit de chiaburi din sat. Bărbăția și eroismul cu care îi înfruntă pe bandiții înarmați din casa lui Trafulică își au originea în certitudinea eroului în dispariția definitivă a umilirilor, a faptului că oamenii încep acum să fie prețuiți după alte criterii decît în trecut.

Tipizarea chipului omului simplu — ca reprezentant caracteristic al marii din clipele grele — rezidă în mare măsură poezia muncii omului simplu. Toată această încordare și luptă neîncetată este caracteristică unui om modest, fără pretenții în comportările lui, avînd oroare de a pune vreodată pe tapet, indiferent de împrejurări, „condițiile grele" sau „aportul meu". O astfel de figură este Filip, luptător eroic în anii ilegalității, din nuvela „Tehnicul și-a făcut datoria" de Alexandru Jar, unul dintre cele mai bune portrete ale omului simplu din literatura noastră nouă.

Zugrăvirea chipului unor asemenea oameni constituie o înaltă cerință estetică, specifică epocii pe care o trăim astăzi.

Dar nu numai atît; scriitorii noștri au astăzi posibilitatea de a sezisa procesul dezvoltării unor trăsături morale noi, caracteristice epocii formării unei noi orînduiri, a unei noi concepții asupra vieții și societății umane.

Apariția unor astfel de elemente noi în conștiința omului simplu este direct condiționată de amploarea unor procese sociale neobișnuite pînă acum, care se fac simțite tot mai puternic în viața patriei noastre, ca o urmare firească a dezvoltării treptate a unor forme economice de o structură superioară, de esență socialistă.

Oamenii simpli trăiesc astăzi din plin sentimentul stăpînirii depline a tuturor valorilor materiale și spirituale pe care le făuresc, ei simt și înțeleg foarte bine răspunderea ce le revine în calitate de gospodari în propria lor casă.

În acești harnici constructori ai socialismului s-a înrădăcinat sentimentul responsabilității nu numai pentru soarta gospodăriei colective sau a uzinei, ci pentru soarta întregii țări în care trăiesc. De asemenea, optimismul realist, încrederea în viitor, entuziasmul lucid, ilustrat practic în învingerea perseverentă a greutăților de fiecare zi constituie tot atîtea mărturii despre biruința unor noi calități sufletești ale personalității omului simplu.

Sentimentul demnității umane, conștiința încrederii în forțele sale, transfigurează de pildă întreaga lume sufletească a unui țăran simplu ca Ilie Barbu — din nuvela „Desfășurarea" de Marin Preda — care pînă mai ieri fusese disprețuit, umilit de chiaburi din sat. Bărbăția și eroismul cu care îi înfruntă pe bandiții înarmați din casa lui Trafulică își au originea în certitudinea eroului în dispariția definitivă a umilirilor, a faptului că oamenii încep acum să fie prețuiți după alte criterii decît în trecut.

Tipizarea chipului omului simplu — ca reprezentant caracteristic al ma-

Miron Dragu

(Continuare în pag. 4-a)

Al cincilea an de seceriș

Țăranul bărăgănean și-a trăit istoria în lumea celor mai evidente contraste, mai evidente poate decît pentru țăranii din alte părți ale țării. Sub arșițe cumplite și viscole năpraznice, avînd ca adăpost căsuța cu pereții subțiri din pămînt — învelită cu paie sau cu stuf —, mărginit prin forța împrejurărilor la truda grea a pămîntului, fără posibilitatea de a-și cîrpi sărăcia cu alte meserii sau ocupații decît plugăria, a fost expus fără apărare tuturor răilor, de la boier la turc, de la băcan la industriaș, de la notarul găinar la „politicianul" rafinat și venal, de la jandarm la fascist, care s-au năpustit de-a lungul anilor pe cîmpia deschisă și imensă, pentru a-l despuia și a-i lăsa doar „praful de pe tobă". N-a avut codru măcar, unde să fugă și să se apere cînd îi treceau necazurile pînă peste cap. A muncit și a avut mereu în față holdele nesfîrșite bărăgănene, iar el abia că apuca să stăpînească o bucată de pămînt pe care ai fi putut-o măsura cu pasul. Cără cu spinarea tonele de grîu muncite de el, pe rampele magaziilor boierilor și negustorilor, pe șlepurile nemților și pe cine știe ce alte șleahuri, iar el rămînea în schimb cu „marca domnului", n-avea asigurată o bucată de mămăligă pe masă, nu și-a văzut odată cum trebuie „albu-n căpistere". Cu brațele sale făcea minuni, crea frumusețea porumbiștelor pline de rod, curate și semețe, din care nu se vedeai tălare, crengile fără margini ale grîielor în care cerul întreg s-ar fi putut scălda, și aceleași brațe ale sale și le simțea goale, fără rost, neputincioase, după un an de muncă, de roade îmbelșugate care-i erau răpite. Înșelat crunt, mințit, furat și bruftuluit de boieri, regi și băcani, de politicieni demagogi, jandarmi și fasciști, țăranul bărăgănean a devenit ascuns, coltos, s-a apărat de lovituri păstrîndu-și un suflet bogat și mîndru, o dîrzenie care este numai a lui, în felul ei de exprimare. Iute, certăreț și plin de istețime, are o privire vioasă care parcă seceră. Umorul său șfichiuitor, nelipsit, bunătatea sa sufletească, sînt profunde și cu atît mai prețioase, cu cît le poartă în adîncul firii lui și nu pe buze.

Imensele sale resurse de energie și forță de muncă, de inițiativă și bogăție spirituală, încep să se desfășoare azi, să se dezlănțuie în munca în colectiv.

În zori, cînd luceafărul de dimineață nu s-a stins încă, în curtea gospodăriei colective „I.C. Frimu", din satul cu același nume, e o forfotă și o hîrjoneală de ai crede că au dat turcii.

Dincolo de zaplazurile gospodăriei, satul pare liniștit, adormit. Într-un tîrziu începe să tremure pe ulițe, în clipeala zorilor, păcănitul mărunt al roților căruțelor de „individuali" care se scurg spre cîmp la răstimpuri rare. Sfada și forfota gălăgioasă a oamenilor din gospodărie, ai crede că are să întîrzie plecarea spre cîmp pînă la prînz: dintr-o dată, însă, mulțimi de căruțe, trase de cai iuți, încărcate cu flăcăi și fete, cu bătrîni și virstnici, pornesc spre cele aproape cinci sute de hectare ale gospodăriei. „Sfada" de dimineață — plină de glume și de înțepături — e obișnuită, cu ea se

St. Bănulescu

(Continuare în pag. 4-a)

Recolta

Trece-n cîmp, de-a lung, de-a latul,
Unduiește luminat,
Sunătorul, înspicatul,
Rod de aur, rod bogat.

Vîntulețul cald adie
Și în grîie, și-n otavă.
Cîntă mîndra ciocîrlie
De răsună pînă-n slavă.

Tinere sclipesc, curate,
Parcă aur ai turna
Boabe pline, nestemate,
Munca ta, iubirea ta.

Iar de-asupra-n șir aleargă
Nori, ca pînzele pe val,
Peste-ntinderea cea largă
A colhoznicului lan.

Trec tractoarele de-a valma,
Cai gonesc, de nu-i ații,
Boabe strălucesc în palma
Brigadierei grijulii.

Clocotind de bucurie,
Cheamă oaspeți, din vecini,
Pe cînd bolta arămie
Amurgește-n înălțimi.

A. Mališko
În românește de **Maria Banuș**

E chipul tău

Pe bobul cît o lacrimă de mic
În mii de snopi, pe fiecare spic,
Cu linii fine, meșterit cu greu,
Plugarule, săpat e chipul tău.

Venitu-i-a și lui odată ora
Cu alte spice să încingă hora.

Grăuntele-l păstrează încrestat,
De rădăcina spicului legat, —
Și recunoști pe fiece grăunte
Al grîului, de soare arsa-ți frunte.

Din palme ritm au început să-i bată
Combine și secerători de-odată.
Legați mecanic snopii,-ori sub genunchi,
S-au răsădit în șes ca niște trunchi.

Plăpînd în toamnă, a crescut nițel,
S-a ridicat cît crește-un băiețel,
Și-apoi însetoșat de trai, de viață,
A prins și el oleacă de mustață.

...Îndatorat, pămîntul ți-a adus
Atîta grîu cît dor în el ai pus.
Ți-a prins pe boabe chipul, să se știe
Că e al tău și-ți poartă prietenie.

Și ca și noi la optsprezece ani, —
Cînd se văzu înalt și zvelt în lan

De asta, celui ce-ți trimite stambă,
Curent electric, ori petrol în lampă,
Alături de grăunte, i-ai trimis,
Tot în grăunte, chipul tău înscris...

Tiberiu Utan

Cîntec de seceriș

Povara grînelor îngreuiază pămîntul,
În pletele lor se joacă lumina cu vîntul.
Hai, secerați, să nu se scuture
Grîul ca pulberea de pe un flutur!
Că din gogoașe ies pînă-n seară
Fluturi cu miile, iarăși și iară.

Spicele însă, date țărînii,
N-or să te-ncînte cu mirosul pîinii.
S-or bucura doar căței pămîntului,
Vrăbii, în stoluri, și pleasna vîntului.
Hai, secerați, secerați pînă mine,
Pînea mulțimilor, sfînta lor pîine!

Ion Brad

Pentru pîinea vieții

Băiatul cu obrajii însoriți
fugea spre noi ca iezii din lăstari;
rîdea cu dinții toți, cu ochii mari:
— Grîu nou, tovarăș secretar! Priviți!

Chemarea ți-o aud ca pe-un ecou
cînd pun trudită perna căpătîi,
cînd urme-mi lasă-n palme grîul nou,
cînd simt pe buze boabele dintîi!...

Copil care din holdă-abia te vezi,
tu, strănepot al lui Ștefan Furtună,
ce nu știi de vechili și de podvezi,
tu ții de astăzi pîinea țării-n mînă!

O, de-ar putea toți frații mei s-audă,
cînd aplecați amarnic de spinare
cu apa frunții secerile-și udă, —
combina-mi secerînd biruitoare!

Cu bucuria ta de mic stăpîn
pe Bărăganul plin de grîu și dropii,
mă-ndemni combina mai cu drag s-o mîn,
belșugul pîinii calde să-l apropii!

Alături și la bine și la greu,
doar laolaltă sîntem uriași...
...În holda largă-a foștilor pălmași
eu mîn combina secolului meu!

Violeta Zamfirescu

Inainte de seceriș

Aripile cerului trec peste noi
În filfîiri nevăzute și neauzite.
Aripile cerului albastru și moi
Se reazimă de zare ostenite...
Soarele-jar aplecat spre apus
Își cufundă obrazul în aur de grîne,
Păsările aprind stele pe sus
Să lumineze clar pînă mîne.

Stau de vorbă cu grîul și-i spun că în zori
Înaintea soarelui îl vor săruta coasele,
Ciocîrliile se bucură mult, doar pe sus
Norii, melci uriași, își mută casele.

Înaintez prin marea de aur și bronz
Cu înserarea — pasăre spre nord-călătoare
Așezată pe umărul meu de matroz
Îmbătat de drum și de mare...

In sat țăranii dorm și nu dorm lîngă coase și seceri
așteptînd zorii. În umbra desișului
Ciocîrliile din tăceri plămădesc
Marele cîntec al secerișului!

Rusalin Mureșanu

ANTOLOGII

Se pregătesc, la Editura de stat pentru literatură și artă, un număr de antologii din poezia străină. Dintre ele, aceea a poeziei bulgare a și luat zilele acestea drumul tiparului.

E un fapt ce merită subliniat, el oglindind fața nouă a acestei politici culturale comune popoarelor care construiesc socialismul.

În adevăr, pentru a răspunde interesului și curiozității legitime a cititorului de la noi față de literatura marilor țări prietene, față de literatura țărilor de democrație populară, față de literatura progresistă a tuturor popoarelor lumii, culegerile antologice de poezie oferă un mijloc eficient, un drum necesar, o călătorie de orientare dintre cele mai proprii.

Pe bună dreptate trebuie amintită aci formularea poetului înaintaș romîn Văcărescu, care, într-un vers cunoscut, întuia un adevăr pururea și oriunde valabil.

Ori și ce neam începe
Intîi prin poezie ființa de-și pricepe...

In acest sens — lărgit prin folosirea criteriului științific și al selecției nu întîmplătoare, ci organizate — antologia ce stă să apară este pentru obștea noastră cititoare un bun început și un așteptat prilej de cunoaștere a bogatului suflet bulgar.

„Antologia poeziei bulgare" mai este însă pentru noi și o bucurie pe care, scriitori și editură, ne-am făgăduit-o ceva mai de mult.

Ne-am făgăduit-o, ultima oară, la Sofia unde — cu ocazia decernării Premiului Internațional al Păcii, post-mortem, poetului Nikola Vaptarov — problema acestei antologii de poezie, printre alte probleme discutate la sediul Uniunii scriitorilor bulgari, a fost situată la loc de cinste și de o parte și de cealaltă.

Iată de ce salutăm cu o atît mai firească — și sporită — satisfacție apariția, în sfîrșit, a acestei lucrări.

In sine, „Antologia poeziei bulgare" are pentru cititorul romîn valoarea unei însemnate mărturii autentice și a unui mișcător mesaj.

Cititorului romîn îi este prezentată aci, mai întîi, o galerie de figuri cu adevărat eroice care merită omagiul fierbinte al lumii muncitoare de la noi și de pretutindeni: sînt poeții înaintași — din acea vînă de aur și de flăcără a poeziei revoluționare — pe care poporul muncitor al Bulgariei luptătoare ni i-a dat nouă, tuturor oamenilor care activăm în frontul păcii, și printre aceștia, nouă, tuturor scriitorilor din democrațiile prietene și frățești. Mulți dintre poeții-eroi au căzut uciși în lunga și greaua luptă a poporului lor pentru eliberarea fie de sub juvățul stăpînirii otomane fie de sub poverile asupririi de clasă. Dar versurile lor de văpaie nu numai că au aprins de o dreaptă mînie inimile oamenilor de jos, care au aflat astfel alinare și îndemn în cele mai aspre opreliști precum și nădejde în biruința ce avea să vină; versurile lor au învins, cu aceeași văpaie, timpul. Ele acoperă de o glorie pe deplin cuvenită frumoasa lor viață fără răgaz dăruită și chiar jertfită pentru pregătirea și victoria ideilor înaintate ale vremii noastre, pentru viața nouă de azi, adică pentru propriile noastre idei, pentru propria noastră viață nouă.

Am povestit prietenilor poeziei bulgare și iubitorilor ei din Romînia, despre Nikola Vaptarov, ca despre un copil bun, un fiu scump al tîrgului Bansko, locul lui de naștere din munții Pirin.

Am povestit de asemenea cum, în

NIKOLA VAPȚAROV

anii minunatei lui tinereți și ai măreței sale lupte, Nikola Vaptarov — prin riposta dîrză împotriva tiraniei fasciste — a putut să ajungă în adevăr: fiul și poetul întregii Bulgarii luptătoare, Bulgaria lui Gheorghi Dimitrov și a urmașilor acestuia.

Și n-am uitat nici astăzi cum, atunci, în zilele lui decembrie 1953, cînd reprezentanți ai Consiliului Mondial al Păcii și delegați ai popoarelor din atîtea colțuri îndepărtate ale pămîntului — din China pînă în Cuba — veniseră în Republica Populară Bulgaria ca să cinstească opera și amintirea poetului; noi am simțit că prin această cinstire Nikola Vaptarov devenea în realitate fiul și poetul invincibilei clase muncitoare din toate țările lumii.

Îmi amintesc și astăzi acel moment cu deosebire emoționant cînd, în sala Teatrului național din Sofia, o blîndă bătrînică îmbrăcată țărănește, cu broboadă neagră legată strîns sub bărbie, cu obrazul uscățiv brăzdat de dureri și zbucium, cu ochi scăpărători ca oțelul — era Elena Vaptarov, mai-

ca poetului, învățătoarea din munții Pirin — a sărutat scoarțele de palid aur ale diplomei de onoare acordate post-mortem fiului ei și a spus:

— „În această carte eu văd chipul copilului meu, sărutînd această carte eu sărut chipul copilului meu...".

Și întorcîndu-se apoi către noi toți:

—„Simt că în locul fiului meu pierdut, voi cu toții sînteți acum fiii mei"...

Chipuri de poeți-eroi care au rămas credincioși luptei revoluționare vedem desprinzîndu-se dintre scoarțele antologiei, de aceea și socotim această carte ca o mărturie și un mesaj dintre cele mai de preț.

Vom întîlni în ea chipul mîndru al torențialului romantic revoluționar Hristo Botev, „profesorul sufletului tinereții noastre", cum a fost numit, elev al democraților revoluționari ruși de acum un veac și precursorul actualei poezii realist-socialiste bulgare, care-și află în el linia tradițională a patriotismului legat de internaționalism, a luptei nu numai pentru eliberarea națională a propriului popor ci și pentru eliberarea socială a celorlalte popoare.

Vom întîlni chipul lui Ivan Vazov, strălucit poet și umanist, cel dintîi critic de seamă al realismului bulgar și — în cea mai intimă parte a operei sale — autentic reprezentant al spiritului popular în literatură.

Vom întîlni de asemenea pe Dimităr I. Poleanov socotit ca întemeietorul poeziei proletariatului bulgar și a cărui creație, pe parcursul a 80 de ani de viață, a avut cu consecvență un puternic caracter educativ și agitatoric, înfățișînd „prima etapă a dezvoltării poeziei bulgare proletare".

Continuînd și încărcînd prin mijloace artistice noi cuceririle acestei prime etape, Hristo Smirnenski — în epoca în care construirea socialismului începuse în țînăra Uniune a Republicilor Socialiste Sovietice — devine poetul clasic al revoluției sociale bulgare și îi exprimă țelurile cu o înaltă tensiune, întru totul corespunzătoare din punct de vedere artistic cu nivelul crescut al năzuințelor și patosului mișcării muncitorești din țara sa.

La Smirnenski, cum pe drept cuvînt s-a spus despre el, „caracterul popular al poeziei bulgare democrate se transformă în partinitate".

Arta lui poetică a dat un răspuns nimicitor criticii care servea interesele burgheziei din țara sa, pulverizîndu-i argumentele cu mare bătaie de cap adunate împotriva realismului. Arta poetică a lui Smirnenski a dat totodată criticii marxiste — în primul rînd revistei „Drum nou", 1923-1925, și redactorului ei, Gheorghi Bakalov — argumentul decisiv împotriva defăimătorilor de atunci, după cum slujitorilor de astăzi ai poeziei bulgare le-a lăsat ca o sacră moștenire și la

Cicerone Theodorescu

(Continuare în pag. 5-a)

Despre unele probleme ale limbii literare

Limba romanelor istorice ale lui Mihail Sadoveanu este adecvată subiectului, printr-un dozaj magistral al elementelor arhaice cu cele regionale (moldovenești). Astfel, „Nicoară Potcoavă" realizează o culme a artei marelui prozator și constituie, în același timp, un model al genului, atît din punct de vedere al compoziției romanului istoric, cît și ca limbă. Maestrul a dăruit în felul acesta, literaturii românești, un monument care va înfrunta veacurile.

In narațiunile epice ale lui Sadoveanu apar o serie de arhaisme sau de construcțiuni proprii limbii vechi, precum: i-a dat sfat cu priință; foarte s-au veselit noroadele; vrea să iasă țara Moldovei în dobîndă *etc. Limba vorbită e înfățișată, deseori, în toată prospețimea ei; astfel, relevăm o serie de elemente de vocabular, de construcții sintactice și de expresii, ca:* și rîde, și rîde; era cald, cald de săcau izvoarele, cum și om, cîtă frunză și iarbă *etc. Artistul introduce unele fonetisme proprii graiurilor din Moldova, acolo unde lucrul este necesar; relevăm, astfel:* ă : pentru e în poporănii, spărioase, năcăjit, carălor (*pl. de la* car); a *pentru* ă: șagalnic, ravașul; î *pentru* î; mazilul, stîns; *lipsa diftongului* ii în mîne, pîne; a *pentru* ea *în* sara, moldovan, smad *etc. In domeniul morfologiei, de semnalat întrebuințarea articolului invariabil* a: a *lui Lipan; a mortului. Viitorul cu* a avea: *nu a înverednici; atunci a aduce Ancuța; aș sta pînă ce mi-a veni vremea; ista m-a mai cunoaște; cine știe ce ticăloși a mai fi etc. In sfîrșit, vocabularul cuprinde un mare număr de termeni potriviți cu epoca în care se desfășoară acțiunea.*

Există, însă, și un alt Sadoveanu, poet al naturii și al însingurărilor, care a redat cu subtilitate melancolia locurilor și lucrurilor, a apelor și codrilor Moldovei. Priveliștile lirice ale lui Sadoveanu sînt cuprinse în bucățile sale mici, uneori capodopere ale genului, care impresionează durabil pe cititor prin notele lor variate.

Astfel, bucata „Codrul" începe după cum urmează: „Eu știu de la bunicul Manole multe istorii vechi. Deștepta el, din cînd în cînd lumea lui, a tinereții adormită în veșnică liniște — și totdeauna, cînd vorbea, îmi aduc aminte, pîlpîia în sobă focul și vînt de toamnă se strecura oftînd pe la ferestre".

Materialul din care sînt alcătuite frazele de mai sus face parte din limba curentă. Dar locul hărăzit fiecărui cuvînt, în frază, e deosebit și constituie secretul artei scriitorului. Astfel persoana povestitorului e pusă în relief, la începutul narațiunii, prin prezența pronumelui personal (eu știu); așezarea verbului în primul loc, în fraza a doua (deștepta), *atrage de asemenea atenția cititorului asupra eroului povestirii; întrebuințarea lui* vești*nic, completînd pe* adormit, *trezește în cititor un ecou din cărțile bisericești; în sfîrșit, trebuie relevată fraza finală, subliniată de noi, de o fină melancolie.*

După cum vedem, fragmentul reprodus mai sus cuprinde frumuseți variate. Mai departe, în aceeași bucată, artistul, stăpînit de un sentiment aproape religios, evocă un colț de natură: „Pîrîul curgea fărămînd lumina și clătea ușor ierburile și florile și treceau albine prin soare ca niște scînteietoare de aur. Și mi se umplea sufletul de pace, acolo, într-un coltișor de lume". Am subliniat cîteva termeni, pentru a marca elementele expresive ale bucății, menite să impresioneze, fiecare în felul lui, pe cititor. Ne oprim asupra citorva: „a fărîma lumina", imagine a jocului apelor, în lumina soarelui, „a clăti ierburile", cu sensul arhaic și popular al verbului, scînteietoare, *adjectiv substantivat; în sfîrșit, repetarea lui* și, *procedeu al vorbirii populare echivalent cu repetarea unui acord, într-o partitură muzicală.*

*Din „Fîntîna Hazului" reproducem descrirea cîmpiei Moldovei, subiect de predilecție al scriitorului: „Așa ieșiră domol din tîrg; îngrămădirea de case rămase în urmă; și deodată cîmpia Moldovei, cu mirișt*ile *lungi, cu lanurile de păpușoi, cu fînețele neclintite sub lumina orbitoare, se desfăcu în toate părțile, pînă la dealurile depărtate care* sprijineau *cerul albiuriu de secetă. Nu se simțea nici cea mai mică filfîire de vînt; un miros cald de fînețe plutea în lumina lui august. In depărtări se zăreau sate ca într-o pulbere mișcătoare; un acoperiș de biserică* lucea ca o oglindă, ori ca o apă; *în* întinderi, *pe lîngă cringuri, cositori răzbăteau,* înmlădiindu-se, *prin valurile ierbii, și coasa suna* ascuțit, *depărtată,* tristă...".

Am subliniat locurile remarcabile; așa, care deschide bucata și creează o atmosferă de intimitate, incrementeinea lucrurilor, sub lumina soarelui, imaginea dealurilor la orizont, sprijinînd cerul, soarele de august, acoperișurile luminoase ale bisericilor, mișcarea cosașilor și nota metalică a coaselor.

Bogăția de impresii și de senzații culese în bucățile reproduse mai sus, puterea de evocare a cuvintelor ce le cuprind reapar toate în fragmentul de mai jos („In pădurea Petrișorului"). Subliniem cuvintele și expresiile caracteristice, pe care le întovărășim de un scurt comentar: „Era pe la sfîrșitul lui august, și pădurea Petrișorului, bătrînă și nestricată de mînă de om, își desfășura tăcută *boltile de frunzișuri. Urca domol coline* trăgănate, *se ridica departe într-un pisc prăpăstios, în vîrful căruia* săgeta *spre cer un brad vechi, care vestea cel* întîi, *printr-un șuiet adînc, sosirea vînturilor. Așa urca în spre asfințit, și de pe cerul* răsărîtului *soarele începea să-i pătrundă adîncurile. In* țihla *mărunță de la margine, lumina* se cernea în ploaie deasă și caldă *de raze; roiuri de musculițe se roteau ici-colo,* țesîndu-se *într-un joc grăbit; sticleau în lumină,* pe urmă *dispăreau. Un grangur sta nemișcat pe o ramură de fag întinsă spre soare; îi sticleau penele ca gălbenușul oului; întindea din vreme în vreme gîtul și da drumul unei fluierări gîlgîite, care trezea un răsunet lung în urmă, în ramurile pădurii. Paseri mărunte,* stropite cu felurite culori, *se chemau de pe vîrfuri de nuieluțe* mlădioase; *erau* stigleți *cu pete de sînge, pițigoi rotunzi cu pene cenușii și negre, cintezoi cu piepturile cărămizii. Se priveau cu ochișori* sticliți *ca vîrfuri de ace, deschideau pliscuri și-și fărîmau melodios chemările, filfîiau apoi ușurel și-n urmă-le nuielușele se clătinau tremurîndu-și frunzele lucii. Înfiorarea vieții mărunte se strecura prin marginea aceasta de pădure, c-an orice dimineață de vară. Zboruri de gîze cu aripi străvezii, cu aripioare albastre, se încrucișau, fluturi jucau deasupra ierbii dese, în care începeau să se îngrămădească* mirezme *calde. Și într-un covru scurmat în pămînt, între frunze și păiuș, sta un iepure roșcat pitit pe labe, cu urechile lăsate pe spatele gheboșat. In mingiierea căldurii, dormita: își deschidea ochii deodată, apoi îi închidea încet și-și mișca botul crăpat, ca într-un vis".*

Relevăm acumularea de epitete: bătrînă și nestricată *de mînă de om, răzbătea o chemare* nedeslușită, moale, stinsă. *Ideea este reluată și nuanțată:* urca domol *coline* trăgănate. *Cuvinte expresive:* șuiet. *Regionalisme, care dau savoare descrierii:* țihlă *„pădure deasă de copaci",* covru *„culcuș". Pronunțarea moldovenească a lui* i *ca* î: stînsă. *O serie de metafore: pădurea își* desfășura *tăcută...* urca... *In vîrful căruia* săgeta *spre cer un brad... Lumina* se cernea în ploaie deasă... *roiuri de muscule se roteau ici-colo,* țesîndu-se *într-un joc grăbit.. Se priveau cu ochișori* sticliți ca vîrfuri de ace... *mirezme* calde *etc.*

Prin crearea unui stil propriu al narațiunii epice și prin elaborarea unor priveliști lirice, reduse uneori la o singură frază, prin frămîntarea întregului material al limbii, de la arhaisme la elemente regionale, prin cunoașterea tuturor compartimentelor vocabularului românesc, în timp și spațiu, Mihail Sadoveanu apare ca un mare artist al cuvîntului, stejar cu rădăcinile adînc înfipte în solul românesc, unul dintre bărbații despre care cronicarul ar fi exclamat, admirativ: „nasc și în Moldova, oameni!"

Al. Rosetti

Importanța generalizării ideologice și artistice

Dintre tinerii scriitori, Francisc Munteanu este în ultima vreme poate cel mai activ. După „Lența" și după „În orașul de pe Mureș", la intervale scurte, au apărut sub semnătura lui încă două volume de proporții mai reduse, „Ciocîrlia" și „Scrisoarea" iar „Viața românească" (nr. 4-1955) i-a publicat nuvela „A venit un om". Probabil că Francisc Munteanu e un scriitor laborios care nu lasă să treacă nici o zi fără să scrie un rînd. Cu atît mai bine pentru el, dacă este un adept al proverbului latin la care, dintr-o modestă inițiativă personală, am vrea să facem o adăugire în acest caz: „Nulla dies sine (bonna) linea"...

Discuția iscată în jurul romanului „În orașul de pe Mureș" arată în orice caz că Francisc Munteanu se bucură de atenție din partea criticii literare. Creația acestui tînăr scriitor a fost pînă acum destul de larg dezbătută, pentru motivul întemeiat că ea ridică o serie de probleme de interes general pentru literatura noastră. Francisc Munteanu s-a afirmat încă de la prima sa nuvelă, „Lența", ca un autor care se străduiește să adopte o atitudine obiectivă față de eroii săi, să excludă din scrisul său orice tendință idealizantă, de îndulcire a realității. Pentru aceste motive, ca și pentru alte calități scriitoricești, el a binemeritat atenția și aprecierea pozitivă — cu rezervele de rigoare — ale cititorilor și ale criticii. Deși în timp și spațiu dezbaterea în jurul romanului său s-a prelungit destul de mult, socotim că ea nu l-a ajutat în mod esențial pe scriitor, deoarece s-a purtat în mare parte în afara cărții și a structurii ei artistice specifice. S-a discutat mai mult în abstract dacă eroii pozitivi trebuie sau nu să fie înzestrați de autor și cu trăsături negative și au fost neglijate problemele concrete ale cărții, caracterele personajelor ei. Nu s-a arătat destul de clar scriitorului că nu poate exista o problemă în sine a ceea ce s-a numit într-o terminologie nu prea științifică „pete", că acestea nu pot fi, prin ele însele, un mijloc de umanizare a personajelor pozitive, de creare a unor eroi multilaterali cu o viață complexă, deși tendințe de acest gen s-au manifestat în roman, întunecîndu-i calitățile. De altfel această problemă — dacă eroii pozitivi au sau nu voie să aibă și trăsături negative — a luat o amploare cu totul nejustificată, însăși formularea ei ca atare fiind lipsită de sens. Numai în raport cu un personaj concret putem preciza dacă o anumită trăsătură negativă este în măsură să sublinieze veridicitatea eroului, să contribuie la reliefarea adevărului vieții, sau dacă, dimpotrivă, acea trăsătură minjește eroul și-l depreciază fără motiv real.

Cît de puțin i-a folosit lui Francisc Munteanu discuția purtată în jurul romanului său o dovedesc, credem, ultimele lucrări ale lui în care unele slăbiciuni semnalate în romanul „În orașul de pe Mureș" au devenit mai accentuate. În dorința sa meritorie de a respecta caracterul complex și multilateral al vieții, al relațiilor dintre oameni și al transformării lor în cadrul acestor relații scriitorul a apucat pe un drum greșit care l-a dus de fapt tot la unilateralitate, numai că într-un chip mai camuflat, mai greu sezisabil. Ferindu-se să dizolve personalitatea umană a eroilor săi într-un principiu, deziderat cu totul firesc, Francisc Munteanu a ales însă o cale menită să-l ducă la o slabă generalizare artistică: aglomerarea de amănunte, de întîmplări, unele amuzante în sine, dar care, tocmai pentru că nu servesc o idee artistică precisă, clară, și nu contribuie la determinarea socială a tipurilor, nu depășesc valoarea unor complicații abil construite dar factice. Ceea ce în romanul „În orașul de pe Mureș" era o tendință spre complicarea artificială a biografiei eroilor, ca în cazul personajului Mircea Rotaru, lucru pe care ne-am străduit să-l demonstrăm într-un articol închinat cărții, a devenit în aceste ultime scrieri ale lui Francisc Munteanu o evidentă greșeală de concepție.

Dacă ne oprim la nuvela „A venit un om", ceea ce ni se pare a fi neconform cu adevărul vieții, nu este povestea sentimentală a activistului de partid Mihai Bochiș, om însurat și cu un copil, care e gata să se îndrăgostească de o fată tînără și foarte frumoasă, din satul în care a fost trimis să ajute la crearea unei gospodării colective. Nu vom fi atît de puritani să interzicem unui activist de partid un sentiment atît de firesc care poate stîrpine la grea încercare și inima unui om însurat. Mai mult, toata istoria dezvoltării și înfrîngerii acestui simțămînt vecin cu dragostea ni se pare că ar fi putut contribui la subțierea esenței de om nou a lui Mihai Bochiș, relevînd seriozitatea și simțul răspunderii cu care-și învinge un sentiment trecător, pentru a nu întina viața sa de familie, o viață curată și cinstită, bazată pe încredere și respect reciproc. Ceea ce ni se pare supărator în această nuvelă este faptul că Mihai Bochiș, eroul ei principal, este înfățișat cu insistență și predilecție în cadrul acestei încurcături sentimentale, care nu poate epuiza conținutul sufletesc al lui Mihai Bochiș și mai ales nu poate releva complexitatea însușirilor care să ne îndreptățească să-l considerăm pe Mihai Bochiș un activist de partid tipic. În ce ne privește, sîntem desigur de părere ca s-ar putea scrie și lucrări literare pe probleme de viața personală, în care personajele să fie caracterizate multilateral, dar structura ideologică și artistică a nuvelei lui Francisc Munteanu nu este de această natură și în consecință nu-l putem judeca pe eroul ei principal decît în cadrul specific realizat de autorul însuși. Crecînd personajul Mihai Bochiș, ca și întîmplarile al căror erou este el, scriitorul a intenționat să demonstreze, în modul specific artei, cum ajutorul acestui activist de partid este esențial în organizarea gospodăriei agricole colective din satul Livada. Chiar titlul „A venit un om" îndreptățește aceasta convingere, deși formularea lui cît și modul cum și-a realizat în practică ideea arată o greșită viziune, pe care vom încerca s-o arătăm mai jos. Trecînd deocamdată cu vederea rezervele pe care le avem, trebuie să convenim că aceasta a fost ideea principală urmărită de scriitor. Atunci avem dreptul să-l întrebăm pe Francisc Munteanu de ce tocmai în acțiunile care ar fi trebuit să servească această idee, care ar fi trebuit să releve în persoana lui Mihai Bochiș elanul, abnegația în muncă, seriozitatea și partinitatea activistului, eroul ne apare fad și nesemnificativ? Oare nu tocmai din pricina că autorul a înțeles în mod greșit că umanizarea personajului se poate obține numai prin crearea unor complicații sentimentale și nu prin zugrăvirea atentă a eroului în manifestările sale variate care-i pot releva un conținut sufletesc bogat, în relațiile sale de muncă, în activitatea sa obștească? Noi credem că din această pricină. Toată străduința scriitorului se consumă ca să ne înfățișeze încurcăturile extraconjugale ale lui Bochiș, în timp ce munca sa de activist de partid este prezentată neconvingător. Noi nu-l vedem pe Mihai Bochiș desfășurînd o energie deosebită pentru demascarea dușmanilor Cuzma și Cruțu, sau pentru lămurirea țăranilor muncitori. Scenele închinate activității politice și organizatorice pe care o depune Bochiș în sat la Livada, ni-l arată în situații nu dintre cele mai semnificative, în orice caz nu în situații care să justifice finalul triumfal al nuvelei. Ședința în care Cuzma, nestingherit pînă atunci de nimeni în activitatea-i criminală și cu atît mai puțin de Bochiș (inclusiv în această ședință Bochiș are un rol pasiv), este nevoit să se salveze pe fereastră, în timp ce țăranii muncitori cer cu entuziasm să fie înscriși în gospodăria colectivă, are aerul unei lovituri de teatru. Aceasta tocmai din pricină că scriitorul nu a zugrăvit în chip concludent felul în care s-a obținut acest îmbucurător rezultat, nu a înfățișat în imagini veridice lupta pentru crearea acestei gospodării colective. Bochiș se menține tot timpul în postura unui străin de loc, care se informează asupra situației existente în sat — ceea ce este numai inițial justificat — și nu evoluează în cursul nuvelei spre o adîncă înțelegere a stării de fapt. Mai ales noi nu-l vedem acționînd propriu-zis, așa cum era de așteptat și cum ar reclama rezultatul final al muncii lui, formarea gospodăriei agricole colective. Bochiș rămîne pînă la sfîrșit, în ciuda dorinței scriitorului, care vrea să ne asigure de contrariu, un spectator. El ne apare ca un om care a aflat și a înțeles ceva din întîmplările care au precedat înființarea gospodăriei, dar care n-a influențat hotărîtor aceste întîmplări. Din firul urzelilor lui Cuzma, un dușman strecurat în partid ca locțiitor al secretarului organizației de bază, nu reușește să descopere nimic deși are unele îndoieli și datele nu-i lipsesc. Cuzma sfătuiește oamenii, fie să nu intre în gospodărie, fie să aștepte pînă se înscrie mijlocașul Grumaz, despre care e sigur că va refuza să intre atît timp cît el, Cuzma, omul fostului boier, va conduce această acțiune. Toate acestea însă nu ajung pînă la Bochiș care rămîne în marginea desfășurării evenimentelor, muncit de gîndul dacă acest Cuzma îl va acuza sau nu în plină ședință că trăiește cu fata lui Crîngaș. Așa se face că demascarea lui Cuzma și a acolitului său Cruțu se produce în fond independent de Bochiș și în ultimă analiză chiar formarea gospodăriei pare a avea loc independent de el. Evenimentele trec pe lîngă dînsul, deși dacă ar trebui să-l credem pe cuvînt pe Francisc Munteanu, el este eroul lor. Mai mult, cum în mod greșit subliniază titlul, „A venit un om", și cum lasă să se înțeleagă autorul din faptul că organizația de partid din sat e în mîna dușmanului, iar președintele sfatului popular e un inscinstit, dar care, din pricina unor răfuieli personale, mai mult strică decît ajută cauzei, ar trebui să ne lăsăm convinși că forțele acestui singur om au fost suficiente ca să schimbe dintr-odată fața satului, ceea ce este exagerat. Faptele înfățișate nu servesc însă intențiile scriitorului, nici pe cele bune, nici pe cele numai pe jumătate bune. De altfel chiar această ocolire a aspectelor noului în viața satului ni se pare a nu fi lipsită de semnificație. Scriitorul dovedește în ultimul timp o plăcere deosebită în dezvăluirea trăsăturilor înjositoare ale vieții, fără ca înfățișarea lor să fie cel puțin tot atît de pronunțat însoțită de afirmarea artistică a ceea ce este mai înaintat și mai frumos în viața noastră.

În concluzie, credem că Bochiș a rămas de fapt un erou abstract și neconvingător, care nu reușește să devină o imagine generalizată a omului de partid, a muncitorului înaintat. Toate amănuntele și divertismentele sentimentale cu care l-a dăruit autorul, voind să evite greșeala scriitorilor care îngustează viața eroilor exclusiv la problemele lor de muncă, nu reușesc să-i adîncească pe plan moral, deoarece, pentru ceea ce a vrut scriitorul să fie eroul său, ele nu sînt nici suficiente, nici esențiale. Credem că Francisc Munteanu, voind să evite șablonul personajelor create sărăcăcios, cu o realitate interioară simplistă, tinde să impună un alt șablon, acela al complicărilor abundente care se fac în afara generalizării ideologice și artistice și în dauna ei.

Poate că nuvela „A venit un om" ar fi putut trece drept o nereușită în creația lui Francisc Munteanu, fără să îndreptățească extragerea unor asemenea concluzii, dacă cealaltă nuvelă, „Ciocîrlia", nu ar prezenta slăbiciuni asemănătoare, ceea ce ni se pare simptomatic. „Ciocîrlia" are ca eroină principală o învățătoare. Această tînără intelectuală, pe care războiul antonescian a despărțit-o de iubitul ei, iar sărăcia a silit-o să se mărite cu un bărbat pe care nu-l iubește, un om mai în vîrstă decît ea și cu un orizont limitat, se zbate în plasa unei existențe monotone și meschine. Scriitorul, dorind să ne demonstreze cît de aprigă este dorința acestei femei de a-și găsi un țel în viață, de a fugi undeva departe, dincolo de gardul casei sale care i se pare că încercuiește propria ei viață, o aruncă pe Elena Benoagă în brațele unui alt bărbat pe care de asemenea nu-l iubește, numai pentru ca acesta îi făgăduiește că o va scoate din această existență searbădă. Pînă aici totul este verosimil. Din păcate, scriitorul nu precizează însă ce perspectivă întrevede Elena alături de acest om. Ni se spune numai că Hanganu este un legionar care-și mobilează camera luînd lucrările bărbierului pentru motivul că acesta e evreu și care întrevede fericirea sa viitoare sub forma unei moșii în Crimeea. Se pare că un intelectual, oricît de derutat, dar care năzuiește spre o viață luminoasă și cinstită, cum vrea scriitorul să fie Elena, nu poate trece cu vederea asemenea detalii în idealul unui om de la care așteaptă salvarea. Eroina nu se încurcă totuși, ciudat, în asemenea amănunte. Ea se convinge că acest Hanganu este un laș și un om necinstit, numai cînd îi spune deschis că nu o va duce nicăieri și că, prevăzînd sfîrșitul razboiului, se îngrijește să-și salveze propria-i piele. Atunci întreprinzătoarea eroină, drept pedeapsă, îl bate cu frînghia uda... După sfîrșitul acestei povești sentimentale, sfîrșit atît de dramatic și moralizator pentru cititorii de genul masculin, Elena, citind o scrisoare în care un prieten din școală îi spune că a descoperit o viață nouă, își ia copiii și pleacă de acasă, nu ieșind pe poartă, cum poate vă așteptați, ci dărîmînd gardul. Din nefericire, sfîrșitul cu totul neconcludent al nuvelei nu poate oferi o calitate simbolică acestui gest, a cărui victimă este un biet gard ca toate gardurile. Spre ce se îndreaptă eroina? Ce a decis-o dintr-odată să-și ia soarta în propriile-i mîini? Poate o scrisoare conținînd unele informații foarte vagi despre o altfel de viață? Greu de presupus. Părerea noastră este că Francisc Munteanu, și în acest caz, s-a lăsat ispitit de complicări artificiale în care i se pare că vede complexitatea vieții și a desconsiderat determinarea socială a eroinei sale, a cărei imagine rămîne într-o fază inferioară de generalizare. Simbolul „Ciocîrliei", care năzuiește mereu spre soare, a rămas și el abstract, nu s-a țesut în structura ideologico-artistică a nuvelei, pentru că nu ne apare convingătoare aspirația eroinei spre o viață cinstită și creatoare. Descrierea interesantă a caracterului învățătorului Benoagă și alte elemente reușite din nuvelă se destramă regretabil din pricina sensului difuz al imaginii generale.

★

Francisc Munteanu este un tînăr scriitor care, de la primele sale lucrări „Lența" și „În orașul de pe Mureș", s-a făcut remarcat și prețuit de cititori și care a atras neîntîrziat luarea aminte a criticii literare. Aceasta se datorește curajului și măiestriei scriitoricești cu care Francisc Munteanu a abordat probleme de mare actualitate, contribuind la progresul general al frontului nostru literar. De aceea credem că nu este nepotrivit să fie discutate cu mai puține menajamente ultimele lucrări ale sale, care arată că scriitorul, în dorința sa legitimă de a evita schematismul, a alunecat pe un drum care poate să-l ducă spre o literatură de cazuri, de ciudățenii și nu spre adevărata literatură a realismului socialist, care are în stimă generalizarea artistică profundă și autentică.

Aceste observații credem că trebuie să fie spuse deschis, cu atît mai mult cu cît slăbiciunile prozei lui Francisc Munteanu, semnalate în legătură cu două dintre lucrările sale apărute recent, se conjugă cu o evidentă coborîre a exigenței sale artistice, după cum o dovedește și nuvela „Scrisoarea", tipărită în colecția „Luceafărul". Această povestire nu se încadrează deplin în discuția de față și de aceea nu ne oprim mai pe larg asupra ei. Vrem numai să arătăm că o legătură poate să existe între nivelul artistic scăzut la care este realizată „Scrisoarea" — un fragment dat la tipar probabil înainte de a fi terminat — și problemele ridicate în acest articol. Obiecțiile critice grave aduse acestor lucrări nu urmăresc retezarea elanului creator al autorului, temperarea îndrăznelii artistice, evidențiate atît de decis. Pasiunea lui pentru înfățișarea problemelor umane, pentru cercetarea unor teritorii mai puțin explorate în literatura noastră — calități pentru care a fost călduros apreciat — nu poate decît rodi însutit dacă scriitorul se orientează bine din punct de vedere ideologic, dacă tinde spre generalizări artistice profunde și juste.

Georgeta Horodincă

Curier literar

● Primul volum din colecția de „Opere" ale marelui scriitor clasic francez Molière, în curs de apariție în țara noastră, a ieșit de sub tipar zilele trecute. Volumul cuprinde următoarele piese: „Nechibzuitul sau Boroboațele" în românește de Adrian Maniu; „Îndrăgoste cu toane" în românește de Tiberiu Iliescu; „Prețioasele ridicole" în românește de Alexandru Balaci; „Sganarel sau Incornoratul închipuit" în românește de D. Argintescu-Amza; „Pisălogii" în românește de Barbu Brezeanu. Volumul este însoțit de studiul introductiv și note semnate de N. N. Condeescu și Valentin Lipatti. De asemeni, se prezintă și o cronologie a teatrului lui Molière. Ilustrațiile de J. M. Moreau le Jeune sînt reproduse după ediția operelor complete ale lui Molière apărută la Paris în anul 1773. Primul volum al operelor lui Molière a apărut într-un tiraj de 25 mii exemplare.

● Mihai Beniuc semnează în colecția Luceafărul un volum de schițe, povestiri și nuvele intitulat „Ură personală". Sînt cuprinse aici: „Hada lui Vîrnav", „Ură personală", „Esplotator", „Colegi de bancă" „Fum" și „Un prizonier mort".

● Se află în librării primul volum al romanului „Străinul" de Titus Popovici.

● În colecția „Societății de științe istorice și filologice" au apărut: „Anton Pann" de Tudor Vianu și „Eminescu despre problemele limbii literare" de G. Bulgăr. În aceeași colecție se tipărește „Traian Demetrescu" de Emil Manu și un volum de studii intitulat „Limbă și literatură" la care colaborează acad. Emil Petrovici, acad. D. Panaitescu-Perpessicius, acad. Tudor Vianu, acad. Al. Graur, Ion Coteanu, Ovidiu Drimba, N. I. Barbu, I. C. Chițimia, I. Brăescu, Valentin Lipatti, Emil Manu, G. Bulgăr, Al. Bistriteanu, Maria Ungureanu, Emilia Milicescu și alții.

● „Odiseea" lui Homer apare peste cîteva zile la Editura tineretului

● Vom citi în curînd „Vel aire" de Tudor Vianu (în colecția „Oameni de seamă" a Editurii tineretului).

● Romanul „Apostol" de Cezar Petrescu va fi reeditat în cursul lunii august.

Schița umoristică

Pe Leonid Lenci îl cunosc bine nu numai cei care știind limba rusă îi urmăresc cu regularitate schițele în „Krokodil" unde faima lui e asemănătoare cu cea a caricaturiștilor Kukriniksi. Literaturii noastre i-a mai fost dăruit anul trecut un volum din schițele sale.

Acum vom vorbi despre „Oaspeți dragi"*) în care Lenci ne răspunde odată mai mult, nu teoretic, ci practic, la problemele umorului. Schițele lui de mică întindere sînt fiecare o armă eficace (Maiakovski numea satira — „arma preferată") cu o valoare precisă politică și socială. Din ce reiese comicul schițelor lui Leonid Lenci ?

La Leonid Lenci, creator pe pozițiile metodei realismului socialist, comicul se naște ca o consecință a comparației fenomenelor negative, anacronice cu idealul care există în viața nouă. Elementele vechi, înapoiate alăturate celor noi (de cele mai multe ori cititorul face această operație) își trădează caracterul lor falimentar, substratul lor comic.

Leonid Lenci folosește diversele forme ale comicului, de la umor și sarcasm pînă la ironie și satiră. Iată mica întîmplare a Lenocikăi, studenta din Leningrad care se îndrăgostește de un coleg, organizator de comsomol. Fata suferă în tăcere, se zbuciumă, tace, slăbește. Secretarul dă dovadă de „miopie sentimentală". În cadrul oficial al biroului său află despre taina fetei pe care și el o îndrăgește. Schița a fost botezată spiritual „Grija față de om". Să pomenim despre întîmplarea prozatorului Vasili Petrovici Blinov, cuprins de „chinurile creației". În căutarea desperată a unui subiect este „salvat" de prietenul său poetul Lesedkin, care-l scoate forțat la o plimbare în mijlocul naturii.

Kovrov și Zuskov sînt doi șoferi legați în prietenie încă de pe front. Într-o zi, ambii (șoferi de primă mînă) reîntîlnesc un alt camarad de arme care se află într-o situație grea într-un automobil pe care nu știe cum să-l stăpînească. Cei doi șoferi îngrijați hotărăsc să-l ajute și pe vechiul camarad, să-l califice. Află însă cu surprindere că acesta nu e șofer, ci stăpînul mașinii pe care a luat-o cu banii cîștigați premiu pentru o inovație.

Lenci se menține în aceste schițe la sfera umorului. Autorul și noi cititorii o îndrăgim pe Lena sau pe prozator. Simpatia autorului nu-l oprește însă de a arăta anumite — să spunem așa — lipsuri particulare ale eroilor.

Dar atunci cînd eroii și fenomenele nu mai fac posibilă simpatizarea și aprecierea lor trebuie să capete un caracter mai sever, simțim intensificarea fondului negativ în imaginea artistică și schițele capătă un violent caracter satiric. Satira nu mai provoacă rîsul îndulgent ca în fața unor trăsături ale fenomenelor inofensive în esență, ci aci vorbește despre ceva inacceptabil în viața nouă.

Elena Ivanovna Koncikova („Cotofana") e o „zvonistă" de profesie. Ea reușește să convingă o familie întreagă să plaseze banii, economiile în mărfuri. Mătușa bătrînă și surdă cumpără, printre altele, o pușcă de vînătoare și o motocicletă. Cînd își dă seama că a fost păcălită, își face socoteala să vîndă motocicleta nepotului Mitenka. Acesta i-o va plăti din bursă în... 33 de ani și trei luni.

„Oaspeții dragi" sînt conducătorii unui trust național de restaurante, care vin să inspecteze o unitate alimentară. În „inspecție" un responsabil lingușitor îi îndoapă cu mîncăruri și bunătăți, bineînțeles fără bani. Cei doi, ghiftuiți de mîncare și băutură, trec apoi în inspecție la o „cofetărie".

Poate unul din cele mai izbutite personaje ale cărții este Ivan Petrovici Slivkin („Din punct de vedere

*) Leonid Lenci: *„Oaspeți dragi"* — Editura „Cartea rusă", 1955.

al realismului")' care organizează o expoziție plastică pentru a-și tămîia șeful direct. Tablourile cu aspecte diverse din orășelul respectiv au drept erou pe cel lingușit. La deschiderea expoziției publicul ia cuvîntul și își spune părerea despre tablouri și... șef !

Deosebita măiestrie a lui Lenci, rezidă și în artă portretizării, în caracterizarea personajelor. De cele mai multe ori atributele fizice ale eroilor nu sînt descrise, dar „simți" eroul după cum se mișcă, vorbește, reacționează. Eroii lui Lenci nu fac glume, calambururi, „bancuri" (așa cum se întîmplă cel mai adesea în schițele publicate la noi), ci umorul reiese din complexul social în care ei sînt angrenați. Ca și la Cehov, acești eroi au chiar o anumită gravitate, uneori un aer marțial, care de fapt îi face și mai ridicoli, îi coboară mai mult.

Ca aproape toate schițele umoristice valoroase, și cele ale lui Leonid Lenci sînt uneori mici piese. Inscenarea lor ar fi lesnicioasă. Mișcarea e sugerată viu, iar replica are dramatism scenic.

Un „prelucrător" care face inspecții și „bagă oamenilor mințile în cap" ia contact cu o realitate care-l zguduie :

— Cum ți-a mers Maxim Kondratievici ?

— In general, bine !

— Ai avut de băgat cuiva mințile în cap ?

— Da, oftă Maxim Kondratievici. Am avut! Strașnică prelucrare a fost pentru... mine !... Da... Strașnică...

„Oaspeții dragi" veniți la restaurant în inspecție să mănînce gratuit, au găsit în bucătărie cinci morcovi pe jos. După ce se ghiftuiesc, îl critică pe directorul restaurantului :

— Ei, vezi, Karaev — continuă Polușalkin să-și dezvolte ideea, privind cu asprime la directorul abătut. Și cît cîntăresc cinci morcovi ? Cel puțin trei sute de grame. Așa-i ? Și acum ia gîndește-te bine, ce este un morcov ?

— Garnitură ! a răspuns Karaev sfios, ca un elev la examen.

— Nu garnitură, ci le-gu-mă. Și ce înseamnă o legumă ?

— Tot... garnitură !

— O ții una și bună, ca un papagal : garnitură, garnitură. Tu să-mi răspunzi din punct de vedere al intereselor de stat. Leguma e un produs al muncii !

Exemplele s-ar putea înmulți.

Dacă cineva cu înclinații contabilicești ar urmări cumva statistic „proporționalitatea în aspecte pozitive" ale schițelor lui Lenci, ar putea vedea că marea lor majoritate atacă aspecte negative, oameni cu deprinderi și năravuri vechi. Și totuși impresia generală cu care rămîne lectorul după ce termină cartea, este de mare încredere și optimism. De încredere în forțele care se opun, și măturâ pe cei de teapa „oaspeților dragi". Eroii pozitivi sînt uneori prezenți : călătorii simpli dintr-un vagon de cale ferată, un șofer, o studentă. Prezența lor demască și mai mult pe cei care vor să frîneze dezvoltarea noului ; oamenii lumii vechi devin mai odioși, mai ridicoli, se autodemască din plin.

Lenci nu insistă asupra eroilor săi pozitivi și totuși aceștia nu sînt „palizi". Prezența lor e atît de firească, reală, cuvintele lor nu au nimic sentențios sau declarativ, încît ești convins de forța și perspectivele lor.

Leonid Lenci a creat, de pe poziția metodei realismului socialist, o serie de schițe valoroase în care se simte în mod creator prelucrarea tradiției clasice a umorului în literatura rusă de la Krîlov, Gogol, Saltîkov-Scedrin la Cehov.

Genul schiței umoristice socotit la noi oarecum „cenușăreasă" în literatură, capătă noi imbolduri prin volumul lui Leonid Lenci.

Al. Popovici

PAGINI DIN TRECUT de Tudor Arghezi*)

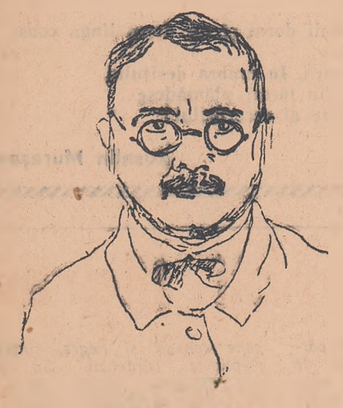

TUDOR ARGHEZI
(Autoportret)

„Paginile din trecut" nu sînt — cum s-ar putea crede — o simplă culegere din eseurile și articolele unui scriitor. Observator ascuțit al viermuirilor, Tudor Arghezi a făcut operă de moralist. „Tabletele" și „Bilete de papagal", strînse recent în volum, alcătuiesc — la o privire mai adîncă — o carte de învățături morale, cu aplicații la tipuri și moravuri din anii activității publicistice, desfășurată cu rîvnă și excepțional talent de către poet. Volumul îi amintește pe Anton Pann și a sa „Poveste a vorbei". Arghezi este și el, evident, din familia „Finului înțelept al Pepelei", mărturisindu-și genealogia atît prin modul deosebit de a flagela cumplit cu biciul rîsului, cît mai ales prin francheța dezarmantă a împricinaților demascatoare. Editării culegerii nu au împărțit „tabletele" pe teme, precum făcuse Anton Pann, dar această operațiune îl solicită chiar pe cititor, care va strînge involuntar în grupuri distincte figurile și practicile incriminate de-a lungul celor aproape o sută de pagini. Despre ipocrizia arivistului politic și falsul patriotism, s-ar putea astfel alcătui un capitol deosebit de substanțial, în care ar figura pamflete usturătoare ca „Patriotul", „Trișul scărpiniș", „Un om ca destul", „Scrisoare politică scurtă", „Șeful de cabinet" și încă multe altele.

Moment cu moment, „tabletă" după „tabletă", în fața cititorului crește peisajul monstruos al unei așezări strîmbe, mîncată de putreziciune, îngrozitoare la vedere deși folosește pudra și odicolonul în cantități industriale. Autorul pamfletelor își îndreaptă ascuțișul în primul rînd spre mimicrea mîncinoși care împînzește strident răutatea și fărădelegile. El se apropie de fauna imundă a putreziei burgheziei cu zelul omului de știință care așează pe lama microscopului său un microb oribil. Ca și Vodă Țepeș, evocat de poet într-una din poeziile scrise cu mulți ani în urmă, pamfletarul se face a nu ști dintr-un început cu cine are de-a face. El se amuză în „Biletele" sale, contemplînd o vreme căzăturile cu chip de om ale vieții politice burgheze, dar ca și Țepeș, în tăcerea sa amenințătoare, „cugetă ce țepi li se cuvin". Scriitorul trece însă destul de repede de la această contemplare amuzată la execuția personajelor fețe-de, iar țepile ce le sînt rezervate sînt indeobște construite cu ucigătoare abilitate. Pamfletele lui Arghezi, intruchipate cu Fann, execută totodată un legat eminescian. Cu puterile scriitorului, autorul „Bîlelelor de papagal" încearcă să dea o contribuție la împărțirea urmașilor „fonfirilor și flecarilor" care-și bulbucau ochii în parlamentul sfîrșitului de veac XIX, în cele două cete de „nebuni și de mișei". Urmărindu-i cu articolele sale în primele patru decenii ale secolului XX, Arghezi așează la temelia acestei activități elanurile patriotice ale marilor clasici. În cele mai bune pagini de polemică și pamflet ale poetului nu se rîde pur și simplu de caraghioslîcuri nesemnificative. Dimpotrivă, ele se întorc cu înverșunare către acele aspecte ridicole ale vremii care ascund într-însele semnalmentele morții inevitabile a orînduirii burgheze. De aceea, aceste rînduri se înrudesc prin continuitate cu operele altor scriitori din generațiile mai vechi. S-a mai făcut observația că în tendința de osîndire prin blestem a strîmbătății, Arghezi îl amintește pe Bolintineanu și ne duce cu gîndul la unele versuri răscolitoare ale marelui Eminescu. Dar fără a-și altera personalitatea distinctă, Arghezi realizează în „tabletele" sale o tradiție mai largă. El împlinește în mod necesar cele mai adînci dintre paginile sale de satiră cu verva lui Caragiale, iubru care se remarcă la toți pamfletarii de talent dintre cele două războaie mondiale (Camil Petrescu, N. D. Cocea, Zaharia Stancu, Geo Bogza, Mihail Sebastian, Ion Călugăru și alții) și care se explică tocmai prin marele adevăr că tipurile sociale incriminate de marele satiric nu dispăruseră după primul război, după cum bretonduau istorici literari burghezi, dar zămisleau pui de năpîrcă de o grea varietate, care anunțau implacabil sfîrșitul societății care-i generase.

Pe Lache, Mache, Tache sau mai pe scurt pe Mitică, personajele „Momentelor" lui Caragiale, i regăsim întrucîtva schimbați de vreme. Cațavencu reapare, sub altă înfățișare, în „Patriotul", iar pe Mitică îl reîntîlnim în nenumărate exemplare dintre care cel mai sinistru ne pare a fi domnul Ubibene („Scrisoare politică scurtă"). Domnul Ubibene strînge în ființa sa mîrșavă trăsăturile morale ale burgheziei avide, cucerind bogăția printr-o lipsă totală de scrupule. Fără nici o meserie mărturisită, Ubibene ar putea fi orice și ar putea face orice i s-ar cere. Lui îi este indiferentă titulatura, după cum îl lasă rece cine nu-i este folositor. Cîndva a avut numai o servietă voluminoasă, doldora de mistere. Mai tîrziu a dobîndit mașină la scară și a tăvălășit să „tîrcolească" cu succes toate guvernele și toate legislațiile după principiile politice ale lui Agamiță Dandanache. Amabil și discret, Ubibene se teme numai de aceia care „i-ar putea tencui buzele cu palma". Al muntori, față de cei mai mici poate deveni „un obraznic delicios".

Personajul afișează o neconcienită durere fizică („Cordul, monșer...") care-i conferă dreptul la compătimire. Autorul subliniază, plecînd de aici, trăsătura cea mai de seamă a tipului : suferința lui Ubibene nu poate avea nimic omenesc într-însa, chiar dacă boala sa nu este „o maladie de mizerie". Pentru „a izbuti", Ubibene a călcat în picioare tot ceea ce îl distinge pe om de celelalte viețuitoare și în primul rînd conștiința, viața sufletească. Iată de ce, deși „regionalizează cu degetul locul care-l ambetează" în partea stîngă a pieptului, el „are cord" dar „n-are inimă". Ideea aceasta a trădării de către burghezie a tuturor sentimentelor umane caracterizează întreaga serie de portrete și comentarii ale lui Tudor Arghezi. El urmărește cupiditatea dusă pînă la tîlhărie și crimă („Un tîlhar mondial", „Un mic binefăcător" ș. a.) sau acuză parazitismul și „descurcăreala" ajunse principii de viață („Stai să-ți explic eu", „Sacrificiul special", „Un om providențial" ș. a.).

Pamfletele nu se opresc la cercetarea cîtorva tipuri. Ele își îndreaptă firesc ascuțișul către instituții le care ocrotesc și favorizează asemenea specimene. Coco, papagalul, care îndeplinește cu intransigență rolul judecătorului, vorbind în numele cinstei și dreptății, pătrunde pe culoarele întunecoase ale Palatului de Justiție și smulge perucile pudrate ale magistraților vinduți („Justiția nu poate să fie", „Simplă scenă autentică"), intră în amfiteatrele Universității și în sălile strîmte ale liceelor („Coco la Universitate", „Președințele", „Psihotehnică"), urcă scările mîncînd pe strînden în fața contrastului dintre pretențiile de veșnicie ale orînduielilor statului burghezo-moșieresc și putreziciunea acestor așezări. Pe acest drum — mai cu seamă în anii dinaintea primului război mondial — articolele lui Tudor Arghezi au forțat și ușa grea cu canaturi a Palatului voevodal de pe Calea Victoriei. După portretul hidoșeniei morale a monarhului cămătar din „Omul cu ochii vineți" alte pamflete întregesc cititorului comedia sinistră a incuviințării regelui cu „democrația" parlamentară burgheză („Mesajul" „16 mai la Mitropolie" ș. a.).

Stigmatizarea viciilor și vicioșilor se săvîrșește în pamflete, cel mai des, prin aglomerarea atributelor și calificativelor, care construiesc amestecuri, priviri-o sub apusere continuă, dimensiunile cutremurătoare ale mahalalelicurilor condamnate. Iată cum se realizează în „Geneci" imaginea întreagă a frînturiștilor care treceau de la un partid la altul, de la un „crez" la alt „crez", fără ezitări și fulbutări de conștiință. Ei apar întîi caracterizați ca „duli dintr-o curte prădată" care sar „peste garduri". Apoi viziunea se precizează, „dulii" devenind „șoareci din unt și cașcaval" care se remarcă printr-un zbor „plin de arpi ca îngerii, cu cîte un ochi în mijlocul fulgilor". Aceste asemănări deschid calea sentinței finale, care și ea este simbolică. Indivizii sînt pur și simplu niște „bărbați de minge". Procedeul este caracteristic scriitorului și merită desigur o cercetare mai atentă.

Dar după pilda domnitorului Vlad, autorul „Bîlelelor de papagal" nu împarte țepile pentru plăcerea sadică a spectacolului. Parabola trebuie dusă și mai adînc, înțelegînd că prețuim satira cuprinsă în volumul „Pagini din trecut" pentru accentele sale patriotice. Scriitorul critică în numele celor ce astăzi îndurerați la trădarea intereselor poporului nostru de către o clasă conducătoare care n-avea patrie. Elanul patriotic al pamfletelor este evident.

„Domnul polemist", „Bel Ami" sau „Domnul Constant", stîrnesc ura cititorului tocmai pentru că acesta-i simte înstrăinați, rupți de tot ce i-ar putea lega de viața oamenilor simpli din țara noastră. Oroarea cosmopolitismului este înfățișată cu stăruință de către Arghezi, în legătură cu multe dintre personajele pamfletelor sale. „Laie chilorul" care zice „bonjor" și „merșim" și „împărășește o doctrină franțuzească" : „ke vulevu?" apa e „stîn între toți ai lui ca o buturugă". În „Scrisori de prinți" ca și în alte bucăți demascatoare se luminează legăturile îmbulbașilor din țară cu semenii lor din străinătate. Patosul patriotic își dă întreaga sa măsură în cunoscutul act de acuzare „Baroane". Aici, ca să zicem așa, gluma este lăsată de-o parte. Scriitorului i-s-au părut lucrurile prea grave și răbdarea prea mult zăgăzuită pentru a mai uza de sîrîs și ironie. În figura barohului este blestemată o întreagă concepție în numele căreia sînt îngenunchiate popoare și mor oameni nevinovați. Demascarea este ingroșată de risul satisfacției pe care-o dă presimțirea sfîrșitului fiarei. Demascarea vrăjmașilor vieții libere și cinstite apare aici totală. Baronul este „un șoarice scos din apă fiartă, de coadă", iar „pe cîrcelașe" se găsesc numai „degete șterse de sînge".

Lectura pamfletelor, care încep în 1912 și se termină în 1943, atrage atenția asupra caracterului operativ al fiecăruia dintre ele. Strînse în volum, ele capătă, cum am văzut, aspectul unei discuții despre morală, dar această discuție păstrează tot timpul o legătură directă cu frămîntările vremii. Deși prin modul în care sînt scrise „tabletele" depășesc rostul unui simplu articol de gazetă, ele au făcut tocmai acest oficiu, adeseori zilnic, de cronică atentă a istoriei contemporane cu autorul. Oamenii simpli, în numele cărora scrie pamfletarul, pot fi bineînțeles întîlniți și ei în paginile culegerii de articole ale lui Tudor Arghezi. Acuzarea „căzătur

NĂPASTA VARVAREI

1

PEDEAPSĂ mare să n-ai tată. Blestem fără seamăn s-o fi pierdut pe mama, fie să te fi pierdut mama printre străini! Varvara s-a născut cu scufița de noroc în cap: cine s-o alapte a avut, cine s-o crească a avut, iar acum are și stăpîn care-i dă boțul de mămăliga și ciorbă de linte, să se satureși de veselie să cînte și să sară într-un picior.

După masă, la hodina de amiază, s-a repezit în vale. Ascunsă în tufișul de brusturi înalți și cucuta cu tulpini gălbui, Varvara urmărește cum broaștele-și întorc limba ca să prindă gîze zburătoare și caii dracului ce plutesc cu repeziciune pe oglinda apei; cum stoluri de vrăbii zburătăcesc peste prunii și nucii din pomătul de dincolo de pîriu.

Fetița e îmbrăcată cu rochiță de stambă cu flori roșii, cum poartă și țigăncile bătrîne, are codițe împletite cu cordeluțe albastre, obrazul lunguleț și albul ochiului gălbui. Bălăcește în apa pîriului cu picioarele-i lătărețe ca niște lopeți. Cîntă. Cît de mică-i de statură se atît de grea și răgușită îi e vocea.

„Bate-o cu bătae din rai ruptă
„Neghioaba și desculța, cu ce se fudulí?
„Cu zdreanța de fustă
„Și aceea nu-i a ei,
„Ci a soru-si.

De sus, răcnește țiganul bătrîn înalt cît un uriaș, cel cu plelea tăbăcită și părul alb, ce contrastează cu negreața pielii.

— Fa, Varvaro, vin de stropește cearceafurile din coșarca mare, că-i vreme să ne apucăm de călcat! Nu mai sta ca o mangafa să prinzi cucuvaia în gură.

Varvara tace. Adevărat, mamă a avut. Dar cine a adus-o la viață pe ea, a fost acea femeie oare a trăit ca și cele ce au născut atîția țigani, atîtea pirande de tot rătăcesc, nu știe nimeni de unde vin, încotro se duc.

La unsprezece ani, Varvara-i plină de noroc: la Iorgu în casă, ajutoare la spălătorie. Sprintenă, îndeminatecă și cîntînd de răsună odăițele Zamfirei și ale lui Iorgu.

Un glas fornăit, glas de femeie cu nasul astupat, ține isonul bărbatului: mătușa Zamfira.

— Fa, de crapat ai crapat, da la calcat nu vii?

Așteaptă bătrînii răspuns, codana se face că nu-i aude. Varvara urmărește încăierarea între cîți dracului.

— Nu vii, fa? Dacă mai stai și descînți la pîriu, apăi să-ți cauți stăpîn în altă parte! Noi de vrăjitoare pui n-avem nevoie.

Nici de astădată Varvara nu răspunse iar bătrînii se încăpățînară s-o dea afară. Vioaie și nepăsătoare, i-a fost lesne să se tocmească la *alt* stăpîn, la Balașa. A spălat, netezit și călcat rufe, la noua stăpînă pînă ce Balașa și-a pierdut mințile și acum colindă ulițele tîrgului, descultă, în zdrențe. Și-a dăinuit colibă de crengi de soc și uneori sta ceasuri întregi, fumînd o țigară ținută între gingiile știrbe.

Varvara trece cu coșarca de rufe în cap: aduce înapoi rufele spălate pentru abageriii, sticlarii, mărchitanii, avocații și moșierul Stavrat.

Necazuri are la fiecare spălat: din ce în ce mai puțină plată și mai multă sudalmă. Trupu-i se leagănă ca să țină coșarca în cap. In cele trei rînduri de fuste de pe ea, cu pălănaș bărbătesc și casînca de iarnă, pare sperietoare, care în loc să fie împlîntată în lan de cînepă, a fost pusă în mișcare. De nu i s-ar vedea obrazul, nu s-ar bănui că-i bătrînă și femeie. De o jumătate de zi, de cînd cară înapoi, la stăpînii lor, rufele. Se îndreaptă spre conacul Stavratului. Cine să știe că inima-i zvîcnește în piept ca o porumbiță. De mult, mai era cîte o rămășiță de boier, din cei ce au purtat în tinerețe ișlice și giubele. Aceia nici nu se uitau la rufe. Era treaba feciorilor de casă.

De departe o vede pe Smaranda Stavratului, pîndind din ceardacul casei boierești, vechi, cu gardul ai cărui stîlpi strălucesc noaptea de mii și mii de licurici. Smaranda așteaptă să-i aducă Varvara albiturile.

Varvara vine iavaș-iavaș. Se așează pe banca din parc să răsufle. Ce căprioară ourdulie; umbra i se zbate sub un arțar. Nori negri, grei, spînzură peste turla catedralei, tiviți cu o lumină ce-ți ia ochii.

— Dă-i gînd Chifteriței, se roagă Varvara și-și aprinde un muc de țigară.

— Hai, Varvaro, ha'! De cînd te tot aștept!

Pe Varvara o străbate un gînd. Rar cucoană să aibă mirosul curat al pielii de femeie. Ele nu-s fecioare adevărate de femeie, ca cele tuciurii. Nu sînt ca romaniițele și ca romii, feciori de femeie, care au miros de cărămidă arsă, miros acru de sudoare din pricina trudei. Unele cucoane, mai apropiate de țărănci, au miros de levănțică. Altele de peliniță amestecat cu pelin, altele de calapîr, ori lemnul domnului. Smaranda Stavratului miroase ca o abureală trecută prin sită întinsă peste un cîmp smălțat cu fel de fel de flori rare. Varvara n-a mai simțit niciodată miros ca al Stavratei. Boierița e mică de statură, are mînușița mică, dar tare, trupul cu pielea de catifea. Nu-i femeie vie, ci pare ieșită din vreo icoană.

— Hai, grăbește! Să vedem cum te lauzi cu rufele de astă dată.

— Cum să mă laud, lumînăția ta? Ca totdeauna: eu am prins mai din ochi, mai cu urechea, meșterșugul de la Iorgu și de la Bălașa. Ei, se cheamă, meșteri vestiți, au fost poste mări și țări.

Smărăndița își aruncă privirea peste rufe. Varvara o pîndește cu coada ochiului. Deodată, femeiușca păpușă urlă, de nu s-ar zice că acele urlete ascuțite, de fiară prinsă în capcană, le scoate gingașa și plăpînda boieriță.

— Scorpie, năpîrcă, țipă ascuțit parc'ar mînui un cuțit de oțel, de ce ai ales cele mai frumoase dantele să mi le arzi, dantele de neînlocuit? Aglaio! chemă apoi pe slujnica încremenită în capătul scării, să ducă coșul cu rufe în casă. Are să te bage bărbatu-meu la gros... să-ți putrezească ciolanele.

— Cocoană, eu am moștenit meșteșug bun de la Iorgu, meșter care a trăit mult. El l-a moștenit de la tat-său, dezrobit de mult, de cînd un boier bun a dat drumul robilor de la curtea lui și au fost siliți să se risipească în lume și să-și cîștige mămăliga.

— Taci scorpie, ai ars dantelă prețioasă; nici nu știi ce ai avut în mînă și ai umblat cu dantela mea cum umbli cu poloboacele de murături.

Stavrat se întoarce călare acasă. Bărbat uscat, înalt și subțire în talie, dar cu obrazul aspru și cu privirea rea. A trecut călare peste nenumăratele trupuri de moșie, prin păduri, pe la velnițe — de le pierd numărul și grămăticii, dar pe care el le cunoaște din copilărie. Găsind-o pe Smărăndița furioasă și gesticulînd împotriva Varvarei, întreabă:

— Ce e, veveriță mică și scumpă?

— Mi-a ars dantelele aduse de tine, dantelele de Valenciennes.

— N-a dispărut Valenciennes! răspunde rece Stavrat.

— Măicuță-s bătrînă, greșesc, că nu mai sînt în putere.

— Dacă ești bătrînă, mori: că țintirime sînt destule și pentru voi țiganii.

— Da vreau să mai trăiesc! se împlintă desculță Varvara în prundișul aleei și pune mîna pe un trandafir crescut peste gărduțul de fier, ca să se sprijine. Măcar o zi bună la viața mea, să nu mă mai înece aburii, să nu mai mă bată la cap fumul de mangal!

— Să te dea la chițcani! Ba mai bine, să-ți reteze capul cu satîrul! Că noi sîntem mai omenoși decît voi care ne furați și ne stricați ce avem de preț...

Varvara holbă ochii cu groază. De amar, lacrimi îi curg din belșug din ochi, ca din niște cișmele mici. Gustul sărat al lacrimilor îl simte pe nas, pe gură — apoi, că pămîntul se învîrte. In timpul din urmă părea că în odăița colibei ei acoperită cu stuf unde era găzduită, ape-ape îi jucau înaintea ochilor. Iar cînd stă aplecată deasupra albiei, i se pare că stă pînă în gît în apă. Cu mirozna iute, ascuțită, de leșie, s-a deprins. Cu necazurile meșteșugului, deloc.

Care cum fi dă la spălat o rufă apoi se fălește și, ca și cum ar sta în lună, îi stupește de sus, fel de fel de batjocuri în obraz.

— N-am vrut, coniță, suspină Varvara; n-am vrut, dar nu mai văd. Credeți și s-a milostivi de lumînăția voastră și a casei sfîntul Neculai.

— Ești chioară, — du-te la Viena, de-ți pune ochi de sticlă.

— Păcatele mele! Adevărat, nu-s vrednică să vă sărut colbul de sub talpă, dar să-mi pun ochi de sticlă... De ce vă bateți joc? Ce năpastă pe capul meu, maică făcătoare de minuni!

Stă Varvara împlintată pe aleia prundită și ridică cînd un picior, cînd altul, iar cu mîna se ține de o floare de trandafir, ca să se sprijine.

— Pentru atîta lucru să-ți faci inimă rea? își mîngîie Stavrat nevasta.

— E vrednică să-i tai capul cu satîrul.

— Lasă, Smărăndițo! O dăm în judecată și are să plătească. De ce ne-am bate gura cu o neroadă, o hoață și o țigancă. Stavrat o stringe la piept.

— Să plătească? De unde dantele de Valenciennes la o țigancă? se răsfață Smaranda. Nu-mi trebuie capul ei! Mai bine să muncească pîn' n-a mai putea, că de-ar fi să plătească, n-are de plătit, de-ar trăi și trei sute de ani...

— Du-te femeie! Cum îți zice ție, fa?

— Varvara.

— Fa Varvaro, așteaptă să-ți vie judecata. Bine de tine n-a fi. Și pe lumea cealaltă de-ai trudi, tot nu te-i plăti.

— Da plata?

— Plată? Mai vrei poate să te poftim la zaiafet?

— De unde să pun ceva la inimă? Că-s leșinată.

Stă în plin soare țiganca bătrînă, cu pielea obrazului tăbăcită. Obrazul Varvarei seamănă cu un măr care s-a uscat și s-a zbircit.

— Hai, pleacă! Nu ne mai bate la cap! La judecată ai să vorbești!

Varvara se tîrîie spre poartă și întoarce capul înapoi:

— Cu asta te cinstește ulița, țiganco, iar munca pe la avocați, pe la curțile boierești — cele cu ogari, cu pichere și păuni — îți-o răsplătesc cu spurcăciune azvîrlită în obraz! Asta îți-i soarta! își zice Varvara. Se oprește.

— Cad de pe picioare de foame, boieri mari, dați măcar o arvună din ce mi se cuvine pentru munculița mea.

— Cazi de beție! îi retează Smărăndița. Să vinzi la tîrgul vitelor pe bulibașa vostru cu toate șatrele și încă rămînem noi în pagubă.

Varvara suspină. Puterea i s-a scurs, din ochii împăienjeniți, din mîini, din picioare. Are mereu amețeli. Trebuia să plece, să iasă pe poartă, că cine știe ce haită de cîini sînt în stare să asmuță împotriva ei. Măcar un gologan de-ar avea pentru o țigară și o singeapcă de drojdie. De l-ar întîlni pe dracu, i-ar spune: „De ce nu te-ai însurat, Scărăbuță cu Balașa, că-i zmintită și blestemată ca și tine și ați fi zburat noaptea împreună și v-ar fi întovărășit stoluri, stoluri de lilieci și bufnițe, să-i scoateți ochii boieroaicei celei cu inimă de lup".

Își amintește de dulgherul de pe ulița ei: dacă l-ar întîlni, poate c-ar omeni-o cu o strachină de răcituri și cu un pahar sau două de rachiu.

Săptămîni după săptămîni zăpușală. Pe la chindii, pe cînd Varvara se îndepărta de curtea Stavratului, o ușoară adiere. O rotocoală de văzduh, apoi alte nenumărate rotocoale. Rotocoalele coborau pînă în pămînt, adunau în vîrtej hîrtiuțe și le înălțau ca pe stoluri năucite de porumbei cu praful în văzduh. O trîmbă de colb s-a ridicat sus, pe unde adineaori se mai vedea o fîșie de cer albastru și senin. Vine cumpănă de vară. Prin colb, străbat cîțiva stropi de ploaie. Se rupe un nouraș, altul, apoi ploaia pornește să spumege cu furie mare. Varvara e udă leoarcă. I se pare că-i un veac de cînd au alungat-o de la curte și nici n-au plătit-o.

Plouă, i se pare de o lună, de două, nu mai știe de cînd. Parcă ar plescăi și s-ar bălăci în baltă ca porcul, fiecare casă. O perdea de nori filfîie peste dealuri ascuțite, peste țintirim, unde sună clopotul cu glas de piuliță, peste primăria cu paratrăznet în vîrf. Cînd se subțiază perdeaua, se înalță alta, mai întunecată și mai grea. Și în casele ce fumegă sub biciuirea ploii, ard fără întrerupere lămpile. In văzduh, croncăne stăncuțe. Se răspîndește miros de castraveți verzi și de tarhă cosită. Un verde gras s-a așternut pe bulumeni. Vaci se întorc de la cireadă cu spinările verzi, biholiie ca țigăncile grase, au botunile înverzite. De atîta verde, și casele par puse în piele de broatec.

Numai peste șosea, peste uliie și cărări, spumegă șuvoaiele întoarse. Canalurile de pe marginea trotuarului spumegă. Copiii își spală picioarele, aleargă și fac apa să spumege, măgarii zbiară nervoși și se scutură de apă, ca găinile. De departe răsună strigăte, cai speriați o iau la goană, tîrînd droște și harabane după ei. Și plouă, plouă, cu carafe pline și hîrdaie.

Tîrgul se împarte în trei uliți care îmbinate una în alta, închipuie o cruce ciungă de-un braț. Ca să ajungă acasă la dînsa, Varvara trebuie să treacă pe cele trei uliți, locuite de trei feluri de locuitori. O uliță, unde oamenii cresc capre și drumurile-s așternute cu masline, ulița calicilor, a doua ulița moldovenească și a treia, a negustorilor și boierilor, pietruită, curată, netedă, ca-n palmă.

Cartierul calicilor e locuit numai de evrei. Zugravi, ciurari și zidari care mai tot anul n-au de lucru. De

Desen de ANGI PETRESCU

aceea se oploșesc la vreo cafenea și joacă tabinet, pe o porție de ceai. Mai locuiesc acolo oameni trecuți în hîrtii cu profesiuni prea multe, fiindcă meșteșugurile lor nu se cer decît rar. In deobște și în tinerețe, ei dibuie, prind oleacă de meșteșug pînă se însoară, iar după ce se însoară, rămîn la meșteșugul cel mai bănos. Croiesc mintene, cos și împănează cu fel de fel de flori rare. Varvara n-a mai simțit niciodată miros ca al Stavratei. Boierița e mică de statură, are mînușița mică, dar tare, trupul cu pielea de catifea. Nu-i femeie vie, ci pare ieșită din vreo icoană.

— Hai, grăbește! Să vedem cum te lauzi cu rufele de astă dată.

— Cum să mă laud, lumînăția ta? Ca totdeauna: eu am prins mai din ochi, mai cu urechea, meșteșugul de la Iorgu și de la Bălașa. Ei, se cheamă, meșteri vestiți, au fost poste mări și țări.

Smărăndița își aruncă privirea peste rufe. Varvara o pîndește cu coada ochiului. Deodată, femeiușca păpușă urlă, de nu s-ar zice că acele urlete ascuțite, de fiară prinsă în capcană, le scoate gingașa și plăpînda boieriță.

— Scorpie, năpîrcă, țipă ascuțit parc'ar mînui un cuțit de oțel, de ce ai ales cele mai frumoase dantele să mi le arzi, dantele de neînlocuit? Aglaio! chemă apoi pe slujnica încremenită în capătul scării, să ducă coșul cu rufe în casă. Are să te bage bărbatu-meu la gros... să-ți putrezească ciolanele.

— Cocoană, eu am moștenit meșteșug bun de la Iorgu, meșter care a trăit mult. El l-a moștenit de la tat-său, dezrobit de mult, de cînd un boier bun a dat drumul robilor de la curtea lui și au fost siliți să se risipească în lume și să-și cîștige mămăliga.

— Taci scorpie, ai ars dantelă prețioasă; nici nu știi ce ai avut în mînă și ai umblat cu dantela mea cum umbli cu poloboacele de murături.

Stavrat se întoarce călare acasă. Bărbat uscat, înalt și subțire în talie, dar cu obrazul aspru și cu privirea rea. A trecut călare peste nenumăratele trupuri de moșie, prin

aceea se oploșesc la vreo cafenea și joacă tabinet, pe o porție de ceai. Mai locuiesc acolo oameni trecuți în hîrtii cu profesiuni prea multe, fiindcă meșteșugurile lor nu se cer decît rar. In deobște și în tinerețe, ei dibuie, prind oleacă de meșteșug pînă se însoară, iar după ce se însoară, rămîn la meșteșugul cel mai bănos. Croiesc mintene, cos și împănează cu fel de fel de flori rare. Varvara n-a mai simțit niciodată miros ca al Stavratei. Boierița e mică de statură, are mînușița mică, dar tare, trupul cu pielea de catifea. Nu-i femeie vie, ci pare ieșită din vreo icoană.

— Hai, grăbește! Să vedem cum te lauzi cu rufele de astă dată.

— Cum să mă laud, lumînăția ta? Ca totdeauna: eu am prins mai din ochi, mai cu urechea, meșteșugul de la Iorgu și de la Bălașa. Ei, se cheamă, meșteri vestiți, au fost poste mări și țări.

Smărăndița își aruncă privirea peste rufe. Varvara o pîndește cu coada ochiului. Deodată, femeiușca păpușă urlă, de nu s-ar zice că acele urlete ascuțite, de fiară prinsă în capcană, le scoate gingașa și plăpînda boieriță.

— Scorpie, năpîrcă, țipă ascuțit parc'ar mînui un cuțit de oțel, de ce ai ales cele mai frumoase dantele să mi le arzi, dantele de neînlocuit? Aglaio! chemă apoi pe slujnica încremenită în capătul scării, să ducă coșul cu rufe în casă. Are să te bage bărbatu-meu la gros... să-ți putrezească ciolanele.

— Cocoană, eu am moștenit meșteșug bun de la Iorgu, meșter care a trăit mult. El l-a moștenit de la tat-său, dezrobit de mult, de cînd un boier bun a dat drumul robilor de la curtea lui și au fost siliți să se risipească în lume și să-și cîștige mămăliga.

— Taci scorpie, ai ars dantelă prețioasă; nici nu știi ce ai avut în mînă și ai umblat cu dantela mea cum umbli cu poloboacele de murături.

Stavrat se întoarce călare acasă. Bărbat uscat, înalt și subțire în talie, dar cu obrazul aspru și cu privirea rea. A trecut călare peste nenumăratele trupuri de moșie, prin

veșnic umplut de fiertura groasă și verde. Nu e rar ca un țap să sară peste șanț, și să cadă în băltoacă, în timpul verii, iar iarna să se uite în casă prin vreun geam spart. Casele șindrilite, proptite una de cealaltă, să se ajutore a se ține pe picioare, au pe acoperișuri cîte o piatră sau butuc, ca vîntul să nu ia șandramaua. Cînd plouă, bărbații se duc la blănesc cataveici, înfloresc cojoace, meșteresc botine, ciubote sau cipici pentru morți, pînă le slăbesc vederile și se fac fie ceauși la sinagogă, fie cerșetori. Dar toți sînt, zi și noapte, iarnă și vară, lihniți de foame, tescuiți de nevoi, de pofte nesătule și de groaza perceptorului, a celor cu uniformă și a stăpînilor; nu-i deosebire de a fi moldovan, țigan sau evreu, om cu meșteșug sau fără de.

Ulița calicilor e năpădită de cătinișe, urzici și brusturi. Velinți de țîța vacii se întind pe malul șanțului, feredeu, se lungesc pe bănci și stau la taifas pînă la miezul nopții.

Ulița negustorilor se împarte în două: o parte locuită de boieri, cu case rare, curți largi și pietruite, livezi, pomături și răzoare de flori, și pantea dughenelor, unde casele sînt înșesate; nu-s curți, nu-s pomi și pămîntul e cu desăvîrșire pustiu și secătuit. De boieri, nimeni nu se leagă. Ei se țin departe de toate felurile de tîrgoveți. Împotriva negustorilor spumegă furia tuturor. Tîrgoveții nu pricep de ce niște trîntori trăiesc în belșug. A bătut o firmă deasupra ușii, și-a scris numele și cîteva cuvinte scoase dintr-o carte, a pus în fața dughenii un polobocel de scrumbii, un sac cu susan sau pește sărat, o lădiță cu mangal, sau a spînzurat o pereche de șorabe, o bucată de cit. Pe urmă a întins o tejghea, s-a așezat pe scaun și așteaptă mușterii. Numai să aibă cîteva parale de undeva, și negustor s-a făcut.

Ulița moldovenilor se ascunde după ulița calicilor. Se întrepătrunde cu ulița moldovenească, trecînd prin ulița calicilor. Sînt și numini, care tot pe moldovenește vorbesc, numai că-s mîndri și sînt ofițeri, plutonieri, perceptori, pensionari, și trăiesc în casele cele mai frumoase. Moldovenii poartă opinci, vorbesc ca cei din satele dimprejur, dar rumînii sînt îmbrăcați nemțește, vorbesc ca oltenii și sug de la vii și de la morți, ca tot slujbașul. Nici calicii, nici negustorii nu înțeleg rostul moldovenilor mahalagii. Țăranul e un om, aduce porumb, grîu, mei, vite; meșteșugarul iar e om, că face ciubote, bernevoci, dar mahalagiul are pielea tăbăcită, e stors de bir și om de vază nu prea ajunge.

2

TRECE pe ulița calicilor Varvara. Urcă spinarea dealului și se apropie de casă. Cînd Varvara își părăsește bîrlogul, e semn că n-are după ce bea nici apă, n-are ce fuma, nici ceaunul plin de cîr. E mîncată, o aseamănă unii cu o strigoaică, alții cu o broască, alții cu o rădașcă fără coarne. Acum parc-ar fi o vacă a domnului borțoasă. In viața ei una a cunoscut și cunoaște: să spele rufe. A spălat și scrobit albiturile celor care au murit, celor ce sînt vii și au poftă să le fie dantela ca firul de aur și albitura ca hîrtia. Dacă ar sta să pomenească? Generații și generații de rufe au trecut sub mîna ei, le-a muiat, le-a frecat pe maglă, le-a frecat în spumă și le-a întins pe frînghii. Dacă le-ar da drumul pe uliță rufelor, și-ar avea puterea să le facă să umble, nu le-ar încăpea tîrgul. Ar fi un tîrg locuit de rufe. Și ce semn de avuție e rufa! Ea cunoaște rufele nu numai pe nume, dar și albiturile ce pot fi tutuite, albiturile cărora le spui sărumîna și le dezmierzi. Sînt rufe înșe în foi de cridă, rufe ca hîrtia, mlădioase ca rețele, grase ca hoiturile umflate, și rufe de dantelă și fir de aur, lua-le-ar dracu', cu Smărăndița lor cu tot!

Varvara e desculță. Niciodată vara n-a pus cipici în picioare. Iarna pune cîte un șoșon și-o gheată găsită sau dăruită. Nimeni nu s-a găsit niciodată s-o miluiască c-o pereche de cipici de același fel. De i se pare că pe pămînt trăiesc numai oameni desperechiați, sașii la ochi și fără încălțăminte pereche în picioare. Pielea Varvarei e ca de coajă de pom. La fel pe trup, parcă s-a urcat pielea răpănoasă, crăpată de pe picioare, pînă sub frunte. (De altminteri, la ce i-ar folosi pielea netedă și mătăsoasă?)

Numai de n-ar tuși! Ploaia o biciuie. Ciubere de apă se varsă în capul ei. Cînd tușește, sună o covălie unde se potovesc cai, o timplărie unde se netezesc la rindea scîndurile și sună cuțiî de tinichea în care se bat cuie. Tusea asta măgărească?! A crezut că de vină e beșica de porc ce umezește tutunul adunat din mucurile găsite. A crezut că de vină e rachiul! Niciodată ca acum n-a fost mai cuprinsă de friguri, de ameteli, de teamă că nu știu ce cumplit trebuie să se întîmple, năpasta și nenorocirea să cadă peste capul ei. In fiece noapte visează țintirime. Visează că-l întreabă pe cioclu: „Pe mine unde mă îngropi?“ O trec nădușeli reci; cînd se deșteaptă își amintește, parcă s-ar fi învîrtit cu iuțeală în jurul unui țăruș, apoi dezlegată, s-a prăbușit de la o mare înălțime. Așa a fost cînd și-a pierdut mințile Balașa, spălătoreasa cea mai bună din cîte au fost vreodată. De la Cernăuți, de la Botșăni, de la Barabani, veneau landouri și valeții descărcau lăzile cu rufe aduse ei la spălat. A cunoscut și ea, după dantele și funte, de e sau nu rea de muscă femeia. După numărul rufelor, dacă bărbatul are gînduri și poate potrivnice nevestii. Rufa oglindește gîndul și pofta de desfătare a omului. Mangalul fierului de călcat i-a încins creerii și-a smintit-o. Acum un an Balașa s-a astîmpărat. Rătăcise zăludă vreo doisprezece ani pe ulițele tîrgului. Apoi n-a mai părăsit bordeiul. Lumea a crezut că i-au venit boii acasă.

După două săptămîni, au scos-o pe năsălie.

...Varvara n-a pus cununie. N-a făcut măcar din greșeală, cum se întîmplă, un copil. Cît a fost tînără, a știut: are unde-și pune capul, are o lingură de fiertură, un muc de țigară, are o cinzeacă de rachiu. De mult, de mult de tot, aproape în altă viață, se ducea la scrînciob (unde cînta un țigan din țambal). O jucau pompierii și, drept răsplată, îi pișcau sînul. Poate s-ar fi găsit și pentru dînsa un pompier. Dar plouă, Doamne, ce plouă. Varvara se tîrîie mai încet ca de obicei. Din urmă simte ca un bici uriaș limba de viperă a Smarandei lui Stavrat. Parcă i-au dat cu maiul în cap și ce va mai fi! Gîndește ici-colo. Gîndul trece înaintea ei. O evreică o strigă:

— Varvaro, cînd vii să-mi speli rufele?

— Apăi să le iau acasă, jupînească!

Ca împinsă de diavol, trece din casă în casă și adună rufele negre. Ochiul ei strîns în pungi — pe unde au fost odată cearcăne — prinde din fiecare casă ceva nevăzut: o umbră, o pată încondeind peretele. Gospodine avute îi îndeasă în sac diferite rufe. Intră și în casa celui de face sobe de teracotă, iar nevastă-sa ține duduci la care vin băieți. Meșterul a adus în tîrg nu numai moda sobelor de faianță și teracotă, ci și moda de a ține simbătă. El a închipuit un fel de biserică fără icoane și fără popă și a adunat o gloată care, la un semn de-al lui din deget, zbiară. Așa-i cică rugăciunea lor.

Duducile nu sînt duduci decît fiindcă au multe rufe care țin, la urma urmei, de îndeletnicirea lor. Schimbă rufa, schimbă bărbatul. Cît îi ziua de lungă, duducile stau în jurul unei mese, joacă în cărți, țin țigara între dinți, string ochii, beau cafea sau vin, pînă și ele își bat joc de Varvara. Cînd vor s-o supere, o încercuie, horesc în jurul ei, țipă ca mușcate de viperă. Și pe unde trece, mai mult năcaz.

Numai cît amar a lăsat pe ulița noa-

Ion Călugăru

(Continuare în pag. 4-a)

Ioska Bacsi

1.

Prea mult v-am tot vorbit de mine,
Drept care m-au mustrat destui.
Să cînt acum socot că-i bine
Despre-un plugar și viața lui.

E vorba despre Ioska bacsi,
Cu tata frate bun era.
Nimic de preț pe el — nădragii,
Și doar surtucul de aba.

Bondoc ca răposatul tată
Și cu obrazul tăbăcit,
Cu mustăcioara retezată
Și șanțul frunții năcăjit.

Așa arată la vedere
Dar dacă-l prinzi la vreun taifas
Ori slovenind ceva-n tăcere
Cu ochelari betegi pe nas,

Privește-atunci chelia-i bine
Și ascultînd părerea sa,
Tu seamă dă-ți că nu-i oricine —,
Că de la el poți învăța.

Nici viața lui nu-i ca oricare
Și n-o-ntilnești de două ori:
Un curcubeu a fost, pe-o zare,
Și azi cu sute de culori.

Cu arcu-i din pămînt pornește
Și iar se-ntoarce în pămînt
Și peste turnuri -nalte crește,
Lumini de basme scăpărînd.

Viața osebită însă,
A început atuncea chiar,
Cînd fiul de țăran ajunse
Un mic agent financiar.

Alții-au ajuns să se-ncropească
Tamburi, lachei sau polițai.
(De viață cruntă țărănească
Pe calea asta mai scăpai).

Și el plecă la perceptură,
Înveșmîntat în strai de preț,
Pe gambă cizmă pe măsură,
Și înstelat la epoleți.

Prin monarhia hodoroagă
Ce știu eu cît mai rătăcea.
N-a fost tabac virgin să-i placă —
Dar fetele virgine, da.

Și haina o poftea curată
Și alăută și-un pahar
Și ce n-a pomenit vreodată:
Teatre, operă, ziar.

Dar mi-l mutară la Fiume
Să spargă-al contrabandei rai.
Oraș turbat, femei de lume, —
Să vezi acolo ce mai trai!

Port, fetele italiene,
Prin nopți cu lună — caraul
Apoi l-a prins în mreji o vreme
O fată cu avut destul.

A tot plimbat-o, a-ndrăgit-o,
Iar fata nu s-a prea codit,
Pînă-ntr-o zi a logodit-o
Și-un chef de pomină-au trîntit

Vuia furtuna mînioasă,
Războiul s-a încrîncenat,
Cînd el cu mica lui mireasă
Sosi-ntr-o vizită în sat,

Să vadă rudele și ele
Cam ce pereche și-a ales.
...In vară socu-avea umbrele;
Sătenii-și dau pe uliți ghes.

Eu timpu-acela minte ținu-l,
Deși eram un prichindel.
Cum forfotea și Kiss, bătrînul,
Și satul forfotea la fel

A fost un fel de sărbătoare,
Dar a ținut un pic abia.
S-au dus din nou spre altă zare
Chiar dacă satu-i îmbia.

De-o vreme fără Ioska bacsi
Ai lui s-au cam obișnuit.
Departe mi-l știau ortacii,
Că-i însurat și fericit.

Ca-n basme îi visau sorocul,
Că-i mare domn cu cin frumos;
De ce să-și lepede norocul
Să vie-n satu-i, zdrențăros?

Sfîrșind bătaia sîngeroasă,
Veneau ostașii din război.
Și într-o zi se-ntoarse-acasă
Și el, civil, și — singurel.

De fată-atît-a spus că, iacă
Nu prea era de măritiș.

...și-a ascultat apoi cum toacă
Un cocostîrc pe coperiș.

Și s-a tot dus tăcut prin larini,
Privindu-și înverzitul lan,
Și-a doua zi-l vedeam pe țarini,
În haina-i veche de țăran.

2

Din țărnă curcubeul urcă
Și iar se-ntoarce în pămînt.
Mai sus ca turlele se-aburcă
Lumini de basme scăpărînd...

Mult timp s-au străduit dibacii
Să afle cum s-a-ntors din drum.
Au tot vorbit de Ioska bacsi,
Dar nu l-au priceput nicicum.

Ci eu îl înțeleg prea bine,
Deși nu mi-a vorbit de fel,
Că-i una inima din mine
Cu inima ce bate-n el.

O, voi meleaguri depărtate
Voi, țărmi cețoși, sălbatec plai!
De n-ai cămin, ce preț au toate?
Și doar în țară poți să-i ai!

Departe-i veselul Fiume
Lăcuse tunul în război.
Putut-a el rămîne-n lume?
Nu! Țarina-l chema-napoi.

Țăran era legat de larini,
Chiar și cu bumbii lucitori.
Acasă-l îmbătau în țarini
Ai primăverii noi fiori.

Dădeau spre soare colți de grîne
Pe unde-obuzele-au arat.
Știa: aicea va rămîne,
Alt unde-i dezrădăcinat.

Rămase-n casa lui gheboasă,
Nevastă și-a luat din sat.
Și iată-l iar prin brazda grasă;
De mult trecutul și-a uitat.

Și cînd tăcu a vieții strună
În pieptul bunilor, pe rînd,
Munci cu patimă nebună:
Pămînt, pămînt, mai mult pămînt.

Că moștenirea-i doar o ață,
Un iugăr și ceva, în tot.
Doar ce creezi, aceea-i viață,
Ca primăvara ce dă rod.

Și visu-a fost să-și încunune:
De la boierul scăpătat
Un petec ieftin de pășune,
O țarină și-a cumpărat.

O țelină uitată, seacă.
Nu-i bai! pe-un Miine mai avu
El moștenirea lui săracă
Într-o clipită și-a vîndut.

Dintîi un grajd își ridicase;
Cu-n gard o grădă și-a nsemnat,
Apoi veni și rîndul casei.
Nu-i bai că nu e chiar în sat.

Porni apoi ca să țesale
Cu brazde lăstărișul mult; —
Parcă-l ținea adus de șale
Girbaci de logofăt temut.

Dar logofătul cin-să fie?
Nu munca? Nu nestinsu-i foc?
Ori patima de avuție?
Bag sama, toate-la un loc.

Destul e că trecură anii;
Pămîntul vechi și închircit
Se-ntinse, cînd, trudiți, plăvanii
Cu un brăzdar l-au răscolit.

Și curtea forfotea la soare
De păsărit împestrițat;
Și pe sub pomii dați în floare,
Căciuli de stupi cu zvon bogat.

Și coama pomilor frezată,
Și trunchii îmbrăcați în var...
Pe degete de ramuri, iată,
Ca stropi de sînge, vișini mari.

Nu curge miere doar, și lapte;
Cu viața, grijile îți cresc.
Și casa-i umplu rîs și șoapte:
Un mic norod copilăresc.

Nici el nu mai știa, nici Klara
Al somnului tihnit veșmînt,
Deși cădeau în toată sara
Ca ramul ostenit de vînt.

De-i grîul mult, e ieftin tare!
Dacă-i puțin, n-ai ce să vinzi.
Și-apoi bocanci, o-nmormîntare,
Cum să le-mpaci, să le cuprinzi?

Și nu-i de-ajuns. Neomenește
Cerea și statul bir cumplit.
Așa-i chema pe-atunci: „Plătește“,
Sau „ungurean afurisit“.

„Plătește, ori te sec, țărane,
Cu toba vin, îți spun pe șleau“.
Da. Domnii-s mulți și rup din carne.
Puțini, doar, partea i-o țineau...

Dar are Ioska și cunoaște
Ortaci de chinuri și frămînt.
Cînd se-ntilneau din an în paște
Aleanul și-l spuneau în cînt.

Și țara o puneau la cale,
Ținînd o brumă de noroc,
Și sufletul uita de jale
Și inima uita de foc.

Dar fericit era aice
Cînd prin secara lui trecea,
Și ochii-n fragedele spice
Îi rătăceau încolo-ncoa.

Sau cînd prin lanul copt și darnic
El palma și-o trecea, mergînd,
Simțea că n-a trăit zădarnic
Și îngîna ușor un cînt.

3

Aproape de bucătărie
M-așez cu Ioska bacsi jos
Și cina prinde să ne-mbie
Cu-n duh de papricaș gustos.

Tăifăsuim. Hei, bătrînețe,
Are șaizeci de ani? Mai mult?
„Trec anii!“ spune cu tristețe
O vorbă-a noastră de demult.

Din asfințit, lumini răsfrînte
Așternu în curte umbră grea.
Crescură sălcile plăpînde,
Ce el le-a răsădit cîndva.

Se-afundă sălcile-n visare.
Și încîlcitul lor frunzar
E ca argintul ce răsare
Pe-un cap cărunt cu părul rar.

Copiii ce-au scăpat de moarte,
Crescură-ncetișor și ei.
Crescu și casa mai departe,
Și-acum e casă, nu bordei.

Crescu chelia — s-o ia dracii —
Și ea cu anii ce-au trecut.
Ba, chiar mai mult, și Ioska bacsi
Îmi pare că a mai crescut.

Nu ca statură sau făptură,
C-aici nu mai e chip nicicum.
Ci-n suflet și la-nvățătură, —
De parc-ar fi alt om acum.

Privesc mărunta-i arătare,
Cît s-a căznit, cît s-a luptat,
Cămin să-și nalțe pe răzoare,
El nod de nod a dezlegat.

Tot ce e freamăt, foșnet, toate
Cresc din credința lui, din el.
Inima țarinilor bate
Cu-a lui și-a celor ce-s la fel.

Sfărmat-a palma-i plugărească
Fiece bulgăr din ogor —
Nu-i fir de praf să nu cunoască
Sudoarea lui de mii de ori.

Ar ști vorbi de abătutul
Trecut, cu jale și năcaz
Dar nu, mai mult decît trecutul,
E viitoru-n suflet azi.

Hei, viitor! Va fi mai bine!
El știe clar ce va fi mîini,
Din cărțile de sfaturi pline
Ce i-au ajuns și lui în mîini.

El din gazeta necitită
Tigări n-a răsucit nicicînd.
Foșnesc în palma-i b

Qameni din Ţara Dornelor

Un peisaj dens, de un verde viscos. Munţi molcomi, cu coamele blajine, peste care creşte de secole peria deasă a brazilor. Aici natura îşi cheltuieşte forţele cu o grabă frenetică. Fulgere iuţi aprind orizontul cînd te aştepţi mai puţin. Un fel de electricitate statică pluteşte în aer. În vaporii de apă sau în mireasma tare a moliftilor, ce te izbeşte uneori în nări cu violenţa unui narcotic. Aici este şi un fel de ploaie mută, care nu răpăie şi nu cade, dar care umezeşte totul de jur împrejur şi pe care o respiri odată cu esenţa miraculoasă a brădului. Mai mult decît în bucuriile privelişti, poate că secretul care ne împinge spre regiunile mun toase stă în aspirarea acestor droguri mădăstre, pe care natura ni le prepară după infailibila sa alchimie.

În vale se întinde staţiunea, aşezarea cochetă ce se străduieşte să fie în fiecare an mai surizătoare şi mai confortabilă. Dar poezia începe ceva mai sus, pe coamele munţilor, acolo unde căsuţe pitice de lemn se caţără îndrăzneţe, încîntînd ochiul cu arhitectura lor graţioasă. De departe ele evocă o atmosferă de basm al copilăriei, destinate parcă să adăpostească vreo ceată strengară de Statu-Palmă-Barbă-Cot, care poate că au plecat în pădure după fragi şi după prinţese rătăcite şi primejduite de teribili balauri. De aproape, însă, aceste căsuţe sînt nişte singuratice bungalowuri rustice, în care muzica de la radio este înghiţită de şuşotul tainic şi stăruitor al pădurii din jur.

Acolo unde apele Dornei se unesc cu apele pătimaşe ale Bistriţei, acolo peisajul devine industrial şi capătă un ton blond-arămiu. Stive enorme de cherestea sînt răspîndite cît vezi cu ochii, pînă acolo unde apele îngemănate se pierd în zare. Este combinatul forestier „Bernat Andrei", element nedecorativ dar substanţial pentru viaţa localităţii. Un furnicar de oameni se agită printre stivele colosale, şi un zgomot de maşini acompaniază în permanenţă clipocitul aprig al Bistriţei. În spatele borviziului său renumit şi al pitoreştilor ei vile, Vatra Dornei dă şi ea cu înverşunare bătălia pasionantă a cincinalului.

Plutaşii Bistriţei

Habar n-au avut vreodată, şi n-au nici astăzi habar, că meseria lor a alimentat o întreagă literatură idilică. Este drept, fizionomia lor predispune la ceea ce s-ar putea numi exagerare poetică. Sînt zdraveni, drepţi, rude bune cu brazii. I-am văzut cînd luau masa pe plută. Aveau pîini mari, rotunde, fiecare pîine o provizie suficientă pentru o expediţie prelungită. Asemenea pîini erau rupte cu gestul feroce al unor Sfarmă-Piatră, şi cîte un sfert era împărţit fiecăruia. Abia după asta intra în funcţiune briceagul, pe care oamenii îl mînuiau cu o stăruinţă naivă, şi chiar cu pedanterie, ca şi cum ar fi vrut să-şi prelungească prin asta plăcerea mesei. Plutaşii aceştia vin dinspre izvoarele Bistriţei, din apropiere de munţii Cîrlibaba, poiana Stampei şi Iacobeni. Sosesc aici pe la patru după masă, desfac plutele şi trec apoi la casierie, unde îşi numără banii de hîrtie la repezeală, dar stăruiesc asupra mărunţişului de metal cu o încăpăţînare drăcească. Cîştigul e bun, şi pînă seara oamenii tîrguiesc stambe pentru neveste, pantofi cu talpă de crep şi lăzi enorme de cuie. Apoi trag o duşcă-două pe gît, şi se întorc acasă cu trenul.

Cum a devenit Gheorghe Barnea „motorist"

Gheorghe Barnea are cincizeci de ani. Aici, în Vatra Dornei, stă singur. Acasă, înspre Rădăuţi, are o nevastă şi trei băieţi mari. Barnea e pribeagul care a pornit în lume să-şi facă „o stare". A pornit cu un fierăstrău lat. Cu atît. A ajuns la Vatra Dornei şi a început să taie la buşteni. Erau patru. El tăia cu Iman Ciupa, iar Burdujea cu Costică Dulgheru. Închipuiţi-vă patru oameni care taie cu fierăstrăul: un an, doi, zece, vara şi iarna. Ca să puteţi pricepe toată ticăloşia unei asemenea trude, ar trebui să-i priviţi braţele şi palmele lui Ciupa; vai, sărmani atleţi sau boxeri, să vă ferească Dumnezeu de pumnii lui Ciupa! Trebuie să arătăm însă că din munca asta, despre care dacă am spune muncă aspră nu am spune nimica, Gheorghe Barnea cîştiga atîţia bani cît să trăiască şi el şi să trimită ceva şi acasă. Barnea era mulţumit. Stomacul său mistuia de două ori pe zi o ciorbă gustoasă, iar nevasta îi scria că pune ban lîngă ban ca să cumpere porc de crăciun. Numai că, deodată, această fericire a tăietorului de lemne începu să se clatine. Frigurile neliniştii puseseră stăpînire pe el. În fabrică se adunaseră nişte fierăstraie electrice, şi toţi tăietorii trebuiau să facă şcoală cu ele. Barnea era ca pe ghimpi. Se văicărea în dreapta şi în stînga, şi nu mai părea să-şi afle astîmpărul. Fierăstrău cu curent, ce-i aia? Mîna e mînă, taie de zvîntă, taie de treizeci de ani şi n-a dat greş niciodată. Şcoală de motorist, cum vine asta? La bătrîneţe? Dacă e horă, însă numai să joci. De voie, de nevoie, a jucat şi Barnea. S-a făcut „motorist". Joagărul lui din moşi-strămoşi a prins rugină. Dar la salar i-a prins bine. La sfîrşit de lună a numărat cinci hîrtii mari, în loc de trei. Azi numără nouă. Trimite şase acasă, şi trei îşi opreşte. În ziua de-ntîi, cînd se duce cu banii la poştă, scrie pe mandatul poştal, acolo unde zice „expeditor": Barnea Gheorghe, motorist, Vatra Dornei.

Amarele lacrimi ale iubirii

Sînt pe lume şi iubiri triste. Fira nu e fată frumoasă. E zveltă, are pe vino-ncoace dar nu e frumoasă. În sat la ea, în Strbii Săvenilor, erau cîteva fete să le fi pus în ramă. Anuţa lui Cîncă, Măgdălina babii Ioana, altele multe. Flăcăii se ţineau droaie după ele, le prindeau noaptea, duminica le chemau toată vremea la joc. Numai pe Fira n-o chema nimeni, şi nici n-o prindea noaptea, şi nici nu se ţinea scai după ea cînd mergea cu ulcica la apă. A plîns Fira de şi-a frînt inima, şi-a dat cu dresuri pe faţă, — degeaba, flăcăul aşteptat nu-i bătea nici odată la poartă. Dar într-o zi, iată-l, tot a bătut. Era Alexandru, băiat aprig la treabă şi la minte, iute de felul

lui, zvăpăiat şi dat dracului Alexandru a privit-o cel dintîi drept în ochi. A privit-o galeş, şi i-a strîns mîna. Atît a aşteptat Fira ca să facă dintr-o nimica toată un vis, şi dintr-un vis o dorinţă aprinsă. A trecut o săptămînă sau două, Alexandru s-a înflăcărat bine şi Fira şi-a pierdut capul. A mai trecut cîtva timp, poate o lună: Firo, Firo, unde ţi-s minţile? Alexandru şi-a meşteşugit vorbele, şi-a dat cu miere pe limbă şi i-a îndrugat verzi şi uscate. După alt timp i-a spus c-o ia de nevastă. Fira era într-al nouălea cer, caerul deşertăciunilor se depăna repede. Dar, vezi, într-o bună zi ochii flăcăului s-au încrucişat cu ochii Tincuţii. Fira a fost dată uitării, parcă nici n-ar fi fost. Focul de paie al zvăpăiatului a pornit s-o mistuie pe Tincuţa, în vreme ce Fira începea să bea pînă la fund din paharul amărăciunii. Cu lacrimi în ochi, aşa a venit ea la Vatra Dornei. Acasă nu mai era chip să mai stea, babele şuşoteau pe la colţuri de uliţă, nevestele tinere chihoteau şi-şi dădeau coate. A început să lucreze la circular. A lucrat cu îndîrjire, parcă şi cu necaz, a lucrat straşnic, a fost cea mai bună din secţie, s-a calificat, a ajuns şefă de bandă. Din viaţa cea veche au rămas vagi crîmpeie, risipite pe ici şi pe colo în amintire. Viaţa cea nouă a furat demult sufletul Firii. E o viaţă plină de ambiţie şi de proiecte, o viaţă trează şi limpede, o viaţă adevărată şi care nu minte. Fetişcana de ieri, cu ochii încreţănaţi de negura îndurerării, este astăzi o femeie robustă şi în nestinsă fierbere a vieţii, un om surîzător şi puternic.

Patima migraţiei şi a buşteniilor

În aceeaşi secţie lucrează şi gateristul Mihai Ciocov. A venit din Vişeul de Sus, împreună cu taică-său, să lucreze la fabrică. În viaţa acestor Ciocovi există două „adavice" deprinderi. Mai întîi este instinctul de migraţie. Asemenea buşteniilor care sînt purtaţi de apele repezi de munte, Ciocovii au migrat întotdeauna „la vale" — „la vale" în accepţia cuvîntului cea mai puţin metaforică. Este în sufletul acestor oameni o pornire impetuoasă către cîmpie, poate ca la ciobani, deşi ei rămîn veşnic tributari sentimentali ai muntelui copilăriei, a cărui imagine o poartă elegiac în inimă oriunde se duc. Cealaltă străveche deprindere este deprinderea de a prelucra lemnul. De la barda grosolană a bunicului său şi pînă la gaterul modern pe care nepotul îl mînuieşte astăzi cu o uşurinţă nespusă, există un tainic fir care nu le dă voie Ciocovilor să se înstrăineze de matca unei meserii strămoşeşti. Tînărul acesta de la „Bernat Andrei", care se îmbracă în tricouri sportive şi care se fălеşte cu succesele sale la atletism, nu şi-ar schimba meseria pentru nici o alta din lume. El va merge toată viaţa „spre vale", dar nu se va opri niciodată decît acolo unde va găsi copaci viguroşi şi buşteni zdraveni, cu care oamenii ca el ştiu cu adevărat să aibă de-a face.

Tehnică şi folclor

Combinatul acesta gigant produce zilnic mai bine de şase sute de metri cubi de scînduri. Aici era pe vremuri, povestesc oamenii, o întreprindere rudimentară, unde buşteniі erau cărаţi de la malul Bistriţei cu boi, înjugaţi la un atelaj preistoric, ca într-un desen egiptean zgîriat pe o lespede. Astăzi, buşteniі merg pe benzi nesfîrşite, pînă la gatere. Aici mecanizarea e desăvîrşită, şi se schimbă mereu. Tehnica şi moda sînt cele mai puţin statornice dintre faptele omeneşti, dar tehnica ştie ce vrea şi calculează la milimetru utilul. Transportoarele cu role din hală erau cît se poate de bune, dar mecanicul Herman Goldstein a născocit o bandă perfecţionată care aduce avantaje nesperate celor care lucrează aici. Patima pentru tehnică este molipsitoare. Iosif Moldovan şi cu Şol Nae de la un şantier vecin, au născocit una după alta nişte benzi transportoare, nişte ventilatoare de praf şi nişte apărătoare ce exclud astăzi posibilitatea de accidente.

În secţiile combinatului oamenii lucrează la maşini bune, şi nimeni nu se teme că o să rămînă ciung sau infirm. Sînt acolo romîni şi germani, mulţi ruteni şi cîţiva polonezi, o pestriţă societate bucovineană care trăieşte de veacuri între aceşti munţi. Cînd cutreieri prin ateliere bagi de seamă cum ici şi colo limbile se încrucişează şi cum pe malul Bistriţei, acolo unde se descarcă buşteniі, se ridică din cînd în cînd melodia prelungă şi tremurată a unui cîntec rutean.

„Souveniruri" de la Vatra Dornei

În parcul ce înconjură clădirea băilor şi pe aleile căruia străjuiesc cei mai falnici şi mai majestuoşi brazi, se odihnesc mulţumiţi bucureştenii. Se adună grupuri-grupuri pe bănci, după afinităţi sau după temperatura din cada cu acid carbonic pe care a suportat-o fiecare, şi discută despre orice, de la istorie la arta pregătirii clătitelor. Meteorologia este, firească, în mare cinste aici. Se fac pronosticuri cu privire la vreme, se controversează cu patimă, la rigoare se invocă chiar autoritatea lui Topor, ceea ce îi face pe unii încăpăţînaţi să amuţească subit. Sînt mulţi muncitori de la „Kirov", sau de la „Matyas Rakosi", funcţionare din minister, ceferişti în vacanţă. Unii dintre ei sînt puşi zor-nevoie pe critică, se agită şi caută noduri în papură, protestează cu ciudă împotriva ploii sau împotriva responsabilului de la cantină. În fond sînt încîntaţi de concediu, trag cu sete în nări aerul tare al brazilor, şi în ultima zi de vacanţă devin grav melancolici. Atunci se duc la fotograful Hagioglu, să rămînă măcar cu ceva „souveniruri". La Hagioglu se găsesc nişte decoruri bizare, rămase parcă de la moşii de acum cincizeci de ani. Un decor înfăţişează o cetate asediată, o armată cruntă cu suliţe care dă bătălia. Alt decor este cu nişte domni în redingotă, cam de pe vremea lui Franz Iosef, care au plecat călare la vînătoare. Fiecare se fotografiază pe fundalul dorit, şi după developare se trezeşte într-o ambianţă de hipodrom sau într-una eroică, cum i-a fost gustul. Acestea sînt „souvenirurile".

Casele

Tîmplarul Carol Moteca de la „Bernat Andrei" s-a însurat de curînd. Directorul, un miner mustăcios care e gata să intre în foc pentru oamenii săi, a venit în atelier şi i-a strîns mîna. „Ai casă, măi Carole?" l-a întrebat el. Mateca a făcut un gest echivoc, din care directorul a priceput că omul are casă şi n-are. Atunci i-a propus să se mute în cartierul muncitoresc, cartier nou, cu construcţii moderne şi adăpostite de larma asurzitoare a combinatului. Moteca a strîmbat însă din nas. El, dacă s-a însurat, vrea casă încăpătoare. Poate face copii mulţi, să aibă loc să se joace. Vrea şi grădină, vrea şi curte de păsări, vrea să pună şi stupi. Directorul n-a zis ba. Fabrica mai are un cartier de locuinţe — un cartier denumit fantezist „cartierul cel roşu" — şi aici casele sînt de vînzare. Mateca a cumpărat „la roşu" o casă încăpătoare: două camere, două bucătării, două antreuri, totul la dublu, aşa, să-i ajungă. O să aibă şi grădină, şi stupi, şi curte de păsări. Mă rog, aşa cum îi place.

Întreprinderea a depăşit planul pe primul semestru, şi mulţi dintre forestieri au fost premiaţi. Trei sute de lei, cinci sute, şapte. Cîteva din clădirile noi au fost terminate, şi alţi muncitori s-au mutat în ultima vreme acolo. Plătesc zece lei pe lună, şi au în schimb apartamente încăpătoare, de la ferestrele cărora Vatra Dornei oferă o privelişte de neuitat ochilor.

Pseudokineghetikos

Victor Toderean, omul care mă însoţeşte prin combinat, a fost multă vreme pădurar, sau „silvicultor" cum îi place să-şi zică. Povesteşte nişte isprăvi vînătoreşti de toată frumuseţea, peripeţii cu urşi care nu se lasă împuşi nici de glonţe, cu cerbi care apar şi dispar lăsîndu-l pe vînător cu gura căscată, o întreagă mitologie a pădurilor de la munte. Nu are importanţă pretextul vînătoresc de la care pleacă Toderean pentru ca să dea aripi fanteziei sale şi s-o lase s-o zbunde.

În cele din urmă, poposim la club. Clubul muncitorilor de la „Bernat Andrei" rivalizează cu clădirea masivă a băilor, în ce priveşte aerul somptuos de palat izolat printre piscuri de munte şi brazi. Vatra Dornei ar putea să-l folosească cu succes ca imagine urbanistică pentru „souvenir-urile" sale. Există aici o sală imensă de cinematograf, cu loji elegante pentru fruntaşi, înecate în draperii roşii. O atenţă şi grijulie preţuire a muncii, şi o generoasă răsplată a ei.

N. Vălmaru

Prietenii noştri

— Fragment —

Frumos e timpu-n care vieţuim
Dar frumuseţea asta e şi aspră,
Un loc în front, ca un soldat luptînd
Şi are orice om din ţara noastră

La noi e pretutindeni muncă, muncă,
Şi-n lupta noastră ţinem pasul vremii.
Desţelenim pămînturi ce ne-aşteaptă
Să le culegem rodul, de milenii...

La pol, acolo unde-i veşnic beznă,
Prin vifore şi albe uragane,
Peste pămîntu-nveştmîntat în gheţuri,
Nu în zadar coboară avioane!

Ca să trăiască omul din belşug,
Avem pe-acest pămînt puteri depline.
Noi curgerile apelor vuind
Le îndreptăm năvalnic, spre turbine.

Şi vraja astrelor vom dezlega-o,
Dezvălui-vom taina din atom,
Şi-om dărui, prin muncă fără preget
Lumină şi căldură pentru om!

Şi dacă şi vecinii ne vor cere,
Le dăm şi lor din ceea ce avem!

Veac minunat şi minunată zare!
În faţa noastră e al vieţii drum.
Ca să-l străbatem numai spre lumină,
Tăceţi pentru vecie, guri de tun!

În ciuda celor ce ne vor sfîrşitul
Şi ar voi să ne oprească-avîntul,
Noi vom lupta ca-n lume să triumfe,
Lumina păcii peste tot pămîntul!

Nikolai Gribaciov
În romîneşte de **Gheorghe Tomozei**

Invalidul

Unde-am pierdut piciorul şi mîna? Ruşinos!
În ţara cu palate ciudate, hăt, departe,
Pe malul unor mlaştini coclite şi deşarte
Unde-nsetate turme se-nfundă-n mîlul gros.

Da. Căpitanii noştri, înspăimîntaţi de moarte,
Strigară să ne-ntoarcem, prin aerul vîscos,
Căci avangarda noastră pierise, luînd-o-n jos,
De negură ascunsă, cu rîndurile sparte.

Atunci cînd partizanii s-au avîntat, cascadă,
Zvîrliră pentru mine întîia lor grenadă, —
Crud soare de văpaie cu sînge împroşcat.

Merg cu-n picior, de-atuncea, tîrîş, abia-abia,
Şi-urăsc ca nimeni altul, războiul blestemat,
Al cărui drum de jale prin Cao Bang trecea...

Henri Max
21 decembrie 1950 — În romîneşte de **Virgil Teodorescu**

Straja înălţimilor

— Fragmente —

...Privesc aceste înalte creste-andine
şi mîndru sînt că le pot sta de strajă.
Cu voi, fraţi buni, opriţ-voi fiara cruntă
venind din Nord, din Sud, dinspre Pacific.
Eu fiara o cunosc, căci lasă urme:
sînt trupuri scrumuite de copii,
sînt gingaşi sîni de fată retezaţi,
cadavre de bărbaţi ce-şi îmbrăcară
ieri, prima dată haina ostăşească!
Şi-aceştia toţi ar fi putut să fie,
poeţi, plugari sau iscusiţi pescari.

Eu fiara o cunosc căci lasă urme:
prerii pustii şi ferme dărîmate.
S-o stăvilim, fraţi buni, c-aduce sînge!
Să nu poată străbate munţii noştri
şi zarea-albastră a patriei iubite.

Feriţi am fost de foc şi de măceluri,
departe fost-am fără de-ndoială.
Dar slobodă e fiara nesătulă
şi patria ne poate fi-n primejdii.

Vă dau îndemn, opriţi-o-n Anzii noştri,
să nu scrumească grîul Cordilierei
să nu ne nimicească locuinţa
cc-o-mpresură copii şi porumbiţe.
Privesc departe-n larguri de hotare.
Vă chem pe toţi cei ce gîndiţi ca mine,
pe toţi cei ce iubiţi fierbinte viaţa,
alături să-nălţăm un zid puternic.
Doar astfel vom putea tihnit, spre seară
să ne-adormim vlăstarele plăpînde.

Vă chem pe cei ce vreţi să-ntoarceţi brazda.
să crească spicu-nalt, fără primejdii.
să ţinem piept acelei fiare-a morţii.

Vă chem pe cei ce vreţi s-aveţi cămine,
în care să muriţi de bătrîneţe
şi să lăsaţi urmaşi în casa veche.

Pe cei ce vreţi s-aveţi pe masa voastră pîinea,
o pîine caldă, aromind a pace.

Deschideţi inima! Să ne cunoaştem!
Priviţi-mă, eu sînt la Sud, în Anzi —
la Miază-Zi-n Ecuador sînt prieteni,
veghez aici prerii, bogate turme
şi casele de lut, împresurate
de blînzi copii, de snopi şi porumbiţe.

Eugenio Moreno Heredia (Ecuador)
În romîneşte de **E. Marian**

AL CINCILEA AN DE SECERIŞ

(Urmare din pag. 1-a)

pun la punct ultimele lucruri înainte de plecare. Vorbăreţ, neliniştit, nestăpînit, gata să se „încontreze" cu tine că un lucru n-are să iasă bine, dacă nu-i iei în seamă şi părerea lui, fiecare colectivist e întrecut în iniţiativă şi în neliniştе de preşedinta gospodăriei, Tinca Anton, care pune în fiecare dimineaţă pe roate muncile de pe cele cinci sute de hectare. Cinci sute de hectare ale oamenilor care au trudit ieri, apăsaţi şi încovoiaţi, au creat atîtea bogăţii ale pămîntului, fără să le fi rămas altceva, decît groaznica grijă a zilei de mîine. Mulţi au intrat în gospodărie, acum cinci ani, cu braţele goale, cu „ce-i pe ei şi pe culme". Nu mai aveau nici cu ce lega gura pinzei. Unii au venit în colectivă, neîncrezători, bănuitori, călcînd ca pe ghimpi. Au pornit douăzeci de familii cu optzeci de hectare. Cinci ani de muncă, şi au astăzi aproape cinci sute de hectare; sînt şaizeci de familii în gospodărie. au crescătorii de păsări şi de porci, şase sute de oi, grădină de zarzavat; celor mai hornici le-au revenit anul trecut pînă la şapte mii kilograme de grîu.

Energia şi priceperea acestor oameni se desfăşoară cu fiecare an tot mai puternic. N-au avut niciodată porumbişti atît de întinse, de înalte şi de curate, cu „legătură" atît de sănătoasă la ştiulete, holde atît de mari şi de grele, deşi cu ani şi ani în urmă tot ei le munceau. Se arată mereu tot mai neliniştiţi, mai iuţi. Sînt nemulţumiţi cînd un lucru nu merge bine, şi din neliniştea şi nemulţumirea asta pornesc cu mai multă rîvnă la treabă. Ei cuprind parcă pentru întîia oară Bărăganul lor, îl văd cît e de mare şi de bogat, cînd selecţionează sămînţa, cînd însămînţează, cînd plivesc holda şi string recolta de pe cele o sută şaptezeci de hectare de grîu pe care le au azi. O sută şaptezeci de hectare de grîu bogat e o bucată bună de cer, de rai coborît pe pămînt, şase secerătoare, o combină, abia au răzbit să le dea de cap, în împrejurările ploilor torenţiale care s-au năpustit zilele acestea pe Bărăgan. Autocamionul gospodăriei — cumpărat anul acesta — face mereu du-te-vino, cărînd grîul treerat de la combină. Se nădăjduieşte să se obţină pînă la două mii de kilograme la hectar.

Bătrînul colectivist Postole a fiert de ciudă în zilele astea ploioase şi recunoaşte că l-a „criticat" pe dumnezeu mai mult ca niciodată. Mai mult, i-a făgăduit şi preşedintei o „critică" să-l ţină minte, iar preşedinta le-a făgăduit tuturor colectiviştilor acelaşi lucru. Au fost prinşi snopi nestrînşi, sub ploaie. Duminica trecută, gospodăria colectivă împlinea cinci ani. O sărbătoare în care se strecura necazul cu snopii. Ca să aibă linişte şi împăcare, oamenii au pornit în acea zi să întoarcă şi să stringă snopii în clăi. De la brigada I-a lipsea tocmai şeful, tînărul Ilie Dragnea. Cu brigada lui întrecuse brigada a doua, ducînd pînă la capăt trei praşile la cincizeci şi patru de hectare de porumb şi la douăzeci de hectare de floarea soarelui. În acea zi lipsea de la snopi pentru că l-a trimis gospodăria la Festival, pentru vrednicia şi priceperea lui.

Aici, pe cîmpul grîului secerat, pe care-au început să se vadă bucăţi de pămînt dezmiriştite, tineretul strînge ultimii snopi în clăi. Dincolo, mai aproape de sat, pionierii adună spice. Ceva mai tîrziu, poposesc pe cîmp şi copiii de grădiniţă la cîmp; se văd în imensitatea cîmpiei ca nişte gîlgîlici. Ei nu au vacanţă vara, aşa cum au prietenii lor de la oraş; ei sînt ţărani şi au venit la cîmp cu educatoarea care e mulţumită că a găsit la rînd, o bucată de grîu nesecerat, alături şiruri de clăi, mai departe numai mirişte şi apoi pămînt dezmiriştit: le arată copiilor cum creşte grîul, cum e muncit de părinţii lor.

În fiecare zi, copiii colectivei iau masa la gospodărie. S-a făcut bucătărie pentru ei, o sală cu mese mici. Unii dintre ei se supără cînd nu li se dă lingură nouă şi pîine proaspătă.

„Lingură nouă şi pîine proaspătă". Cînd ţi aude bătrînul păţit Postole, care a trecut prin atîtea, cînd îi vede pe copii făcînd mofturi, se răstеşte la ei în glumă: „Măi dracilor, o să vă dau eu o lingură să n-o puteţi duce. Vi s-a urît cu binele!"

De altfel, şi bătrînului Postole „i s-a urît cu binele". Injură secerătoarele şi laudă combina.

De la bucata de pămînt la cinci sute de hectare, de la secerâ şi de la steajărul lustruit de funie la combină, de la calul sărman la autocamion. Oamenii înfring răul, îşi fac o viaţă bună şi o doresc din ce în ce mai bună.

Şt. Bănulescu

NAPASTA VARVAREI

(Urmare din pag. 3-a)

dovenească perceptorul care mai bate darabana la gardul unui om, din care se vede, nici pitac de aramă n-a putut stoarce!

Se întoarce acasă. Îi vine să rîdă. Ce-are să-mi facă Smaranda? Că de la mine nici mătreaţă n-are de luat. Iar se gîndeşte de mai poate fi o bunătate pe lumea asta cu pîine albă, cu vin, cu fel de fel de bucate alese... O lumină se aprinde în faţa ei. „Doamne, maică preeestă, pomeneşte-mă întru bine!" A ajuns în sfîrşit. Ridică cercul pe cofa care ţine închisă portiţa. Îşi aduce aminte: a avut vecin pe un ţigan. Covăliа ţiganului e acum pustie. De o lună a călătorit din tîrg, după ce a îngropat-o pe nevastă-sa, o moldovancă slabă şi verde. Acu s-aude că se ţine de furtişaguri şi că mănîncă şi bea pînă se satură. Se lasă noaptea cu singurătate. Doamne, ce mai ploua! Varvara deschide uşa colibei. Se urcă pe cuptor. Tuşeşte mult (ca să-i fie de-ajuns pentru toată noaptea).

Un lătrat de cîine. Pomii foşnesc. Încă un lătrat de cîine pe deal, sus, la vie. Lătră toţi cîinii. Pe cine bocesc? Ducă-se pe pustii! Varvara a prins dangătul de clopot. Cum mai plîng clopotele! Plînsu! lor pătrunde sub piele şi umflă carnea. Şi ploaia umflă carnea cum umflă cataplii mieii şi iezii tăiaţi — gata de jupuit. Ce noapte! Nici somnul n-o prinde. Cum i se întunecă capul şi ce vîrtejuri o ameţesc! Parcă acu lătrau toţi cîinii din tîrg, şi cîinii de la stînele de pe toloacă. Vîntul a deschis uşa. A intrat cineva? Parcă s-a urnit tîrgul din loc.

„Mamă, mamă!" ţipă Varvara. De la mama îi poate veni mîngîiere şi mîntuire.

Casa s-a umplut de o apă stătută, sălcie şi dulceagă. Peste ochii Varvarei s-a tras un pănjeniş ca de dantelă. Un satîr ascuţit spînzură peste ceafa ei. Dangăt de clopote se aude ca o apă şuşotind.

„Taie capul scorpiei!" E vocea Stăvratoaiei.

O mare spaimă a cuprins-o.

Şi pe urmă n-a mai ştiut nimic.

3

S-a înseninat. În locul ploilor fără de sfîrşit, se ridică iar pînă la cer, colbul cenuşiu ce face pe tîrgoveţi să strănute. Fără rufe a rămas tîrgul. Vecinii vorbeau peste zaplaz.

— Ei, ţi-a adus rufele odorul de Varvara?

— Ce să-ţi aducă Varvara, mîncao-ar cel pieritul!

— Să ştii mătuşico, c-o fi fugit cu albiturile noastre în vreo şatră ţigănească. Aşa s-a întîmplat şi cu neamţul şchiop: dregea ieftin încălţămintea şi odată s-a făcut nevăzut cu ghetele, cu ciubotele, cu botinele oamenilor.

Şi duducile o blestemau: lua-o-ar naiba de scorpie bătrînă şi hoaţă!

— Se vede că n-are nevoie de parale, beţivanca! Altfel ar fi adus rufele, că a avut timp să le spele!

— Închipuie-ţi coană Aglăiţo, nici azi n-a venit spălătoreasa!

— Nu ţi-am spus, madam Capră? Fă reclamaţie la comisie!

— Am trimis servitorul să vadă ce-i cu dînsa şi nici n-a găsit-o, acasă.

Zvonurile despre fuga Varvarei s-au adeverit. De o lună de cînd au contenit ploile mari, n-a mai văzut-o nimeni. Nici prin circiumă, nici prin piaţă, nici pe la muşterii. A, nu, tîrgul nu e un tîrg locuit de rufe, cum gîndea Varvara. S-au adunat păgubaşii, au făcut plîngere. Primarul, prădat de plastroanele scrobite, manşete şi gulerele de cauciuc, pensionarul de cămăşile albe, Stavrat de dantelăria arsă. Şi bineînţeles, un comisar întovărăşit de sergenţi şi de pilcuri de copii, a pornit spre coliba Varvarei. Au spart uşa. Toate rufele erau întinse pe frînghie. Nici una nu lipsea. Numai Varvara nu se vedea.

Cineva s-a apropiat de cuptor. L-a trăznit o duhoare de hoit. Varvara zăcea cu gura căscată: urechile, degetele picioarelor, nasul erau ronţăite de şoareci.

Întîmplarea s-a petrecut aidoma în anul 1915. Lumea care a oropsit-o pe Varvara s-a stins. Din lumea putină, smeriţă, de potriva ei, mai cutreeră unii şi azi în lung şi lat ţara, dar cîţi s-au statornicit şi nu mai sînt bicuiţi de foame, suflaţi de vînturile nestatorniciei!

Ion Călugăru
1923

CHIPUL OMULUI SIMPLU

(Urmare din pag. 1-a)

selor de milioane care creează istoria — constituie o necesitate obiectivă a artei realismului socialist, cu atît mai mult cu cît nicicînd n-a fost mai evidentă covîrşitoarea însemnătate a luptei poporului în dobîndirea cuceririlor sale, în procesul invincibil al construcţiei unei vieţi noi. De aceea, militînd pentru o asemenea oglindire artistică a acestui erou semnificativ al epocii noastre, trebuie să combatem tendinţa greşită care confundă tipicul cu media statistică prezentînd viaţa omului simplu despuiată de tot ceea ce are ea mai esenţial, mai reprezentativ. O astfel de tendinţă a fost evidentă în unele lucrări literare ca de pildă romanul „Noul oraş" de Ştefan Andrei, în care izbeşte neplăcut tocmai monotonia înregistrării amănuntelor lipsite de semnificaţie ale vieţii eroilor, în care episoade şi capitole întregi se succed uniforme, lipsite de suflul conflictelor încordate, autentice. În acelaşi timp, ca o reacţiune greşită în faţa unei monotone înfăţişări a temei omului simplu în literatura noastră, a apărut predilecţia pentru zugrăvirea eroismului acestuia în momentele sale spectaculoase. În astfel de lucrări, cum sînt de pildă „Erupţia" şi „Cuptorul nr. 3" de Ieronim Şerbu, cititorul nu poate să nu simtă că scriitorul a plîmbat un ochi indiferent asupra obişnuitelor amănunte ale vieţii cotidiene, ale existenţei unui muncitor oarecare, căutînd cu orice preţ trăsăturile lui noi numai în faptele „senzaţionale", neobişnuite. În felul acesta, subapreciindu-se împrejurările aparent obişnuite însă atît de convingătoare, mustind de viaţă, se ignoră tocmai ceea ce e mai interesant şi mai esenţial: pătrunderea profundă în conţinutul eroismului manifestat în munca de zi cu zi, în intimitatea proceselor sufleteşti care au prilejuit şi au determinat anumite fapte eroice.

În zilele noastre, mai mult ca oricînd, se pune în faţa scriitorilor sarcina zugrăvirii chipului omului simplu, ca exponent al colectivului din care face parte, al voinţei de nestrămutat a poporului de a-şi făuri o viaţă nouă. Prezentarea cît mai multor figuri de oameni simpli, cu specificul şi individualitatea lor proprie, care să întruchipeze forţa creatoare a acestora, patosul lor constructiv, a hotărît în mare măsură succesul romanului „Bărăgan" de V. Em. Galan; ea apare vie şi în alte opere ale literaturii noastre. O seamă de probleme importante, legate de oglindirea artistică multilaterală a capacităţii creatoare a omului simplu, cum este de pildă redarea amploarei eroismului colectiv al masei, a avîntului şi entuziasmului, a trăiniciei şi frumuseţii prieteniei şi dragostei omului simplu, capătă astăzi o actualitate deosebită.

Acestei munci nobile, scriitorii noştri au datoria să-i răspundă cu opere în care să strălucească frumuseţea vieţii de luptă eroică, care să aprindă puternică în inimile maselor de cititori flacăra muncii perseverente, plină de abnegaţie pentru socialism.

Şi atunci cînd ajung la capătul unei îndelungate şi grele perioade de eforturi creatoare, după reveniri migăloase, stăruitoare, asupra manuscrisului, cititorul ar vrea ca fiecare dintre combatanţii frontului nostru literar să-şi pună înainte de toate această întrebare: am reuşit să redau aşa cum sînt ele, uimitoare de vii şi de noi, trăsăturile acelui om în veşnică mişcare la masa lui de lucru, în plin tumult în viaţa de toate zilele, anonim şi modest, cu ale cărui mîini puternice se zideşte ceas de ceas, concretă, aevea, o lume nouă, aşa cum o dorim cu toţii?

Şi sentimentul unei asemenea răspunderi înalte să hotărască singur dacă noua operă este demnă de a fi aruncată direct, în plină bătălie!

Miron Dragu

POTEMKINIŞTII

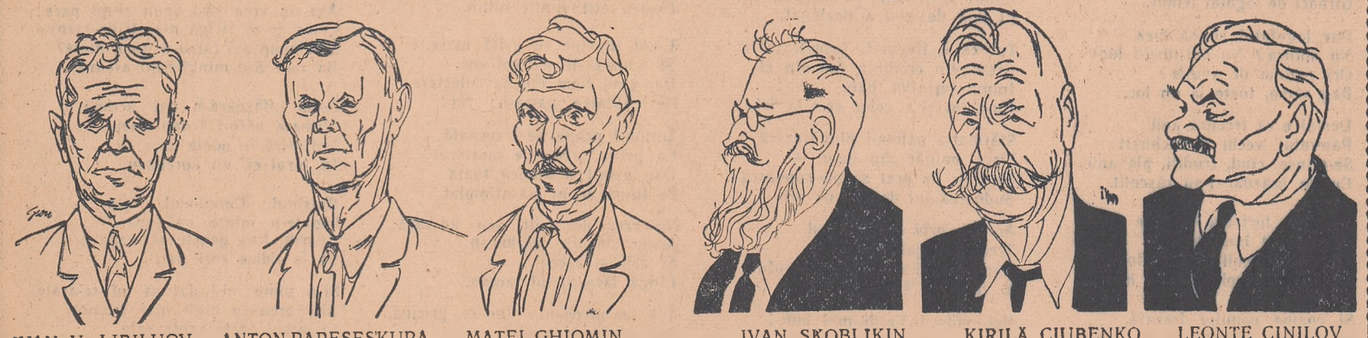

IVAN V. LIBILUOV — ANTON PAREŞESKURA — MATEI GHIOMIN Văzuţi de GION — IVAN SKOBLIKIN — KIRILĂ CIUBENKO — LEONTE CINILOV Văzuţi de ROSS

Zilele trecute a avut loc solemnitatea decorării cu ordine şi medalii ale Republicii Populare Romîne a unui grup de marinari potemkinişti care trăiesc în ţara noastră.

Acum cincizeci de ani aceşti viteji luptători pentru libertate au ridicat steagul roşu al revoluţiei împotriva tiraniei ţariste, pe cel mai înalt catarg al crucişătorului rus „Potemkin".

La 25 iulie, la Casa Centrală a Armatei Sovietice „M. V. Frunze", din Moscova, participanţii la răscoala armată de pe crucişătorul „Potemkin" sosiţi din Republica Populară Romînă, s-au întîlnit cu potemkiniştii participanţi la revoluţia din 1905—1907, care locuiesc la Moscova.

Desenele reprezintă o parte dintre eroicii marinari, distinşi cu înalta preţuire a guvernului Republicii Populare Romîne.

Rămîi cu bine, domnule Creangă! *)

Cu moartea mamei s-a închis un capitol al copilăriei mele petrecute în mahalaua Sărăriei.

Plecam să încep altă viață în casa moșului Petrache, tot în Sărărie, dar de data asta în mahalaua sfîntului Haralambie, aflată mult mai la vale, spre Tîrgul Cucului. Trebuia să mă despart de prietenii mei de joc din Sărărie, să mă smulg dintr-o lume care reprezenta pentru mine toate noțiunile universului.

Dar dacă toate despărțirile din lume sînt triste, despărțirea de dascălul meu Ion Creangă a fost cea mai tristă. Pe „domnu Creangă" îl iubeam și cred că și el m-a iubit pe mine. Las' că mă arătasem școlar cu silință de carte, cu multă aplicare pentru citire și memorizare, dar mai mult decît învățătura mă lega de el firea lui duhlie, lipsa lui de bătoșenie dăscălească; spre deosebire de alți învățători care își țineau elevii la distanță, Creangă îi trata cu familiaritate sinceră, neprefăcută.

Era simplu, prietenos nevoie mare cu copiii, îngăduitor și înțelegător față de șolticăriile lor, veșnic cu un surîs înflorit pe buzele lui cărnoase și cu o vorbă de duh pentru acela ce greșea ca și pentru acela ce izbutea să-l mulțumească în îndeplinirea îndatoririlor școlărești.

Așadar, dacă nu sîrguința într-ale învățăturii, dar condiția mea de orfan, fiu de vădană săracă, trebuie să-l fi impresionat pe dascălul meu Creangă. Îmi purta de grijă mai mult decît altora. Se interesa de păsurile mele și uneori mi-a stat într-ajutor la nevoie, fie cu fapta, fie cu un cuvînt de îmbărbătare sau un sfat spus. Parcă-l aud:

— Lasă, băiețaș, nu te prăpădi cu firea, că n-au intrat toate zilele în sac... S-a rostogoli el butoiul cu miere și pe la casa voastră... A fi odată și mai bine decît amu...

Mai mult decît atîta n-aș fi putut cere de la dascălul meu, fiind el însuși cătrănit de multe supărări și pe cît se știa între noi, nici măcar îndestulat ca lumea.

Avea inimă bună dascălul nostru și noi copiii gustam din ea ca dintr-o pită caldă în care-ți înfigi dinții cu lăcomie.

Se întîmpla să dea peste noi în toiul jocului și dacă nimerea un băiat de la altă școală, îl stîrnea la vorbă cam în felul următor:

— Ia zi, băiețaș, cum e cu cartea pe la voi la școală?

— Apăi, cum să fie, domnu Creangă, e bine, răspundea cel întrebat.

— Da? se prefăcea Creangă mirat. Am auzit că la voi se citește cartea din scoarță în scoarță, cît ai scăpăra...

Și fiindcă Creangă era și autor de manuale didactice, îi plăcea să chestioneze pe băieții de la alte școli dacă cunosc bucățile din cartea lui de citire.

— Știu, domnu Creangă, cum să nu știu! începea cîte unul să se laude. Și îndată se pornea să spună pe de rost: „Ursul păcălit de vulpe", sau cine știe ce altă bucată din manualul lui Creangă. Auzindu-i spunînd bucățile cu niște papagali, se încrunta nemulțumit:

— Nu, nu așa... Eu nu vreau s-o citești... Eu ziceam că ar fi mai bine să mi-o povestești cu vorbele tale...

La lecțiile lui eram numai ochi și urechi. Începeau și se terminau cu povești dintre acelea pe care numai el știa să le povestească. Au trecut mai bine de șaptezeci de ani de atunci. Am colindat lumea peste mări și țări, dar niciodată în viața mea nu mi-a mai fost dat să întîlnesc pe cineva care să știe spune cu atîta ușurință și vorbe meșteșugite o snoavă sau o poveste, tocmai cînd era nevoie să tîlcuiască vreo întîmplare...

Cu asemenea dascăl, greu să nu fi învățat carte bună!

Pe Creangă îl întîlneam zi de zi prin Sărărie. Călca rar, cu pas greoi și îndesat, dus pe gînduri, dar cu zîmbetul pe buze, ca și cum și în mers era gata să alunge cu o ghidușie grijile care-l năpădeau.

Cînd îl zăream de departe alergam înaintea lui să-i dăm binețe. Îi făceam un salut „disciplinat", așa cum fuseserăm învățați la școală. Creangă ne privea mai întîi lung, ca și cum ar fi vrut mai întîi să ne recunoască care sîntem, apoi răspundea cu un ceremonial care semăna a batjocură, trăgînd pînă la pămînt pălăria lui mare, ca un vultur care-și lua zborul de pe culme în adîncime. Se oprea apoi locului. Nu părea niciodată grăbit. Avea răbdare să ne întrebe unul cîte unul, de cei de-acasă, de sănătate... și de joacă.

Da, așa era dascălul noastru Creangă! Se interesa de jocurile noastre. Ba uneori se amesteca printre noi și ne învăța jocuri de care-și aducea aminte de prin copilăria lui de la Humulești.

În diminețile calde de vară plecam cu el pe toloacă, la iarbă verde, cum ne spunea dînsul. Aici, pe lăicerul adus de careva din noi, se tolănea cu palmele sub căpătîi și privea cerul atît de mult, încît noi copiii ne întrebam dacă nu cumva privirile lui agere și iscoditoare nu vedeau ceva deosebit, dincolo de picla albăstrie a bolții, ceva care nu e dat oricui să vadă și mai cu seamă unor neispraviți și gălăgioși de teapa noastră. În asemenea clipe de visare îi respectăm liniștea fără ca el să ne-o fi cerut vreodată. Îl lăsam să viseze și ne depărtam de el, alergînd pe toloacă. Cu brațele pline de flori ne apropiam de el și i le presăram peste lăicer, fericiți cînd îl vedeam trezindu-se din visare și sorbindu-le cu însetare parfumul.

Altădată, în timp ce noi ne zbenguiam în cîmp, lui îi plăcea să citească una din acele cărți groase de care ne speriam și despre care gîndeam că trebuie o viață de om ca s-o poți citi pînă la capăt.

Într-un tîrziu închidea cartea, o trîntea cît colo, ca pe un lucru netrebnic, ne strîngea în jurul lui și se pornea pe povești, pe snoave și pe cimilituri. Nu ne mai săturam ascultîndu-l și uitam de casă, de foame, de joc, uitam totul ca la glasul unui vrăjitor care te farmecă fără să-ți dai seama.

Într-o zi, cînd visa tungit pe lăicer cu ochii țintă la cer, numai ce se auzi o pocnitură. Creangă tresări, ba chiar se înfurie, căci prea neobișnuit era lucrul acesta în liniștea de rai a cîmpiei. Se vedea bine că dascălul nostru se scîrbise că l-am scos din dulcea lui toropeală.

Se ridică de pe lăicer și, îmbrumutînd o mutră încordată, se răsti la noi:

— Ia! Faceți adunarea!

Ne-am strîns, nu atît speriați cît rușinați că am stricat pacea dragului nostru învățător. Pentru prima oară îl vedeam fără zîmbetul lui de hîtru, glumeț.

— Ia să-mi spuneți care cu ce a pleznit?

Din grupul nostru se desprinse unul:

— Apoi noi, dom'le Creangă! Am ieșit la vînătoare...

— Care vînătoare, măi băieți?

— Să vedeți... Am strîns niște părăluțe și ne-am cumpărat pușcoace ca să pușcăm păsările.

— Așa-așa! face Creangă și de îndată chipul încruntat reveni la surîsul lui blajin, ceea ce ne înveseli și pe noi.

— Ia dați pușcoacele cele încoace, să le văd și eu...

I le dădurăm. Spre jalea noastră, ni le-a luat spunîndu-ne:

— Măi băieți, treaba asta, iaca nu e bună la niște țînci cum sînteți voi. Și de ce mă rog să omoriți cele păsărele. Ia ascultați, ce frumos ne cîntă și cum se joacă de frumos ca și voi! Nu v-au făcut bietele păsărele nici un rău și voi vreți să le pușcați... Și apoi pușcoacele astea ale voastre, măcar că-s de doi lei bucata, sînt atît de șubrede că ar putea să vă ucidă dacă ar plezni mînerele în mîna voastră. Dați-le la păcate de pușcoace!

Și date au fost! Le-a strîns și înapoi nu le-am mai văzut niciodată. Nici n-am aflat ce a făcut cu ele. De cîte ori aduceam vorba de ele, Creangă ne întorcea de la drum și o dădea „pe șagă". Ba cu o snoavă, mai cu cîte o cimilitură sau cu un basm de-ți muia inima împietrită de părere de rău, Creangă a încercat să ne abată gîndurile de la pistoalele noastre și să le facă uitate pentru vecii vecilor.

O singură dată s-a mai dat în vorbă cu noi despre blestematele pușcoace:

— Măi băieți, iaca eu vă spun: să vă luați gîndul de la ele. Pușcoacele sînt moartea și voi nu trebuie să vă gîndiți la moarte. Voi aveți viața și cînd ăți fi mari să vă gîndiți cum să goniți moartea și să vă faceți viața mai frumoasă...

In bojdeuca lui Creangă

Într-o iarnă plină de troieni și ghețuș îl zărim pe Creangă stînd în coama dealului, ca și cum ar fi așteptat pe cineva și nu era hotărît dacă să mai aștepte sau să plece. Dinspre deal se lăsa drumul care ducea la bojdeuca lui pe lîngă șipotel. Și măcar că era un ger de trozneau pietrele, el se ștergea de nădușală cu basmaua lui roșă și nouă, probuluind din ochi lunecușul văii pe care trebuia să coboare și pe care n-o vedea a bine pentru trupul lui mătăhălos. Strînși în jurul lui cu săniile, ne miram și noi să-l vedem transpirînd pe așa ger, dar îndată ne-am dat seama ce-l necăjea pe dascălul nostru.

— Măi băieți, ne spune el fără înconjur, ca și cum ar fi vorbit unor oameni de seama lui, știți voi una? M-am gîndit că de mă-ncumet să cobor, de chicat tot am să chic de cîteva ori pe lunecușul ista. Ce-ar fi dacă voi m-ați trece cu o sănuță de-a voastră?

Am sărit toți cu gura:

— Vă duc eu!

— Ba eu!

— Ba eu, vă rog!

— Stați! Nu așa, măi băieți, nu merge așa! hotărî el cu cumințenie. Ia făceți-vă mai aproape cu sănițele voastre, să le văd și eu ce pot. C-apoi, oi alege eu pe-aceea ce mi-o zice mai mult, ia așa, una mai pe măsura mea, că vedeți și voi, is cam multișor la trunchi. Nu mă pot slobozi decît cu o sănuță care mă ia pe garanție...

— Eu, domnu!

— Ba eu!

Și Creangă nu din întîmplare a ales sănița mea. Era cea mai mare și mai zdravănă, tocmai bună pentru ditai om ca dînsul, -nalt și gros. Sania mi-o meșterise de puține zile un dulgher de la pojărnicie. Aveam acolo prietenii mele printre ostași și eram nelipsit de la manejul lor cînd făceau călărie. Vagmistrul mă urca pe cal și toți făceau haz de fudulia cu care săltam în șea, fără să reușesc să ating scările prea lungi pentru picioarele mele scurte. De multă vreme dulgherul pojărniciei îmi croise o sanie și abia în zilele acestea, cînd suflase viscolul de a îngropat mahalaua pînă în streșinile caselor, s-a învrednicit să mi-o termine. Era o sanie cum nu se putea vedea alta în Sărărie la noi.

Sania asta o probuluise Creangă ca să-l ducă spre bojdeuca lui.

— Uite, făcu el, măsurînd sania cu ochi pricepuți, sania asta îmi pare tocmai bună. Ei, acu' să te văd ce ești în stare, că eu pe mîna ta îmi dau pielea... Ce-o fi, o fi!

— Lăsați, domnu Creangă, că vă duc eu mai bine decît cu birja lui Leizer. N-aveți nici o grijă!

— Bine! mormăi el cu jumătate de gură, nu tocmai convins de spusele mele, dar hotărît să nu mai dea înapoi... Să fie, măi băiete, să fie!

Treaba nu era ușoară. Mă gîndeam că mai greu o să-mi fie să hîrtoiesc sania la cotitură după ce și-o lua vînt.

Ne-am așezat în săniuță, eu înainte ca s-o pot cîrmi cu călcîile și Creangă în spate, cu palmele sprijinite în umărul meu. Ca fulgerul s-a smucit săniuța din loc și cît ai clipi am ajuns la muntele de omăt din capătul văii. Și toate ar fi mers bine cum le chitisem eu de la început, dacă în urma mea n-ar fi venit în cîrd, una după alta, toate celelalte săniuțe. La răscruce, cînd a trebuit să cîrmesc la dreapta, n-a mai fost chip, că m-am pomenit cu alții îndărătul meu. M-am opintit cît am putut, dar nu mi-a ajutat la nimic. M-am pomenit cu sania răsturnată și întratît cîteva palme adîncime în muntele puhav de omăt.

Cînd am ieșit din troianul acela, alb ca un om de zăpadă, Creangă, care și el semăna cu moș Gerilă, în loc să mă certe, începu să șuguiască după cum îi stă în obicei:

— Bravo, băiețaș! Halal vezetiu! Asta a fost bună! S-o vedem și pe-a doua...

Mai era o cale de străbătut și Creangă nu se mai gîndea să se dea bătut, măcar că pățise ce-a pățit. Ne-am strîns pilc în jurul lui și cu cușmele în mîini am început a-l scutura de omăt.

— Dați mai cu milă, măi băieți, că mă nădușiți! țipă el glumind cu noi. Aveți să rămîneți fără bunătate de cușme și aveți să chelbiți pe așa ger năpraznic!

L-am dus tot eu și pe cealaltă vale, care se prelungea spre șipotel, acasă la dînsul, de unde se vedeau peste zaplazul de lemn șindrilele bojdeucei. Valea asta era mai scurtă și mai dreaptă, dar era ca sticla. Avea și pe drumul acesta o cotitură îndrăcită și eram cît pe-aci să dau iar greș, însă de data asta m-am opintit din vreme și sania s-a sucit zbughind-o drept la vale ca glonțul și nu s-a mai oprit decît în portița bojdeucii. Corbiță, un dulău mare și flocos, își aștepta stăpînul în poartă. Fără doar și poate că m-ar fi umflat de gleznă, dacă domnu Creangă, repede dezmeticit din această călătorie furtunatecă, nu l-ar fi liniștit pe dulău cu vorba lui duhlie:

— Șezi ghinișor, măi Corbiță! Nu vezi că tat-tău a venit acasă cu faitonu?

Cîinele a lăsat capul în jos și jucînd din coadă a încetat să mai latre, bucurîndu-se să audă glasul stăpînului său, și lingîndu-i mîinile învinețite de ger. După mine venea tot cîrdul de băieți. Ajutîndu-l pe Creangă să se ridice din sanie era gata să ne vedem de drum. El ne făcu semn să stăm pe loc.

— Amu, măi băieți, pentru răspunderea ce v-ați luat ca să mă duceți teafăr acasă, faceți bine și poftiți în bojdeucă la mine să vă luați răsplata pentru isprava voastră. Că pînă la urmă se cheamă că tot bine m-ați dus, măcar că m-ați dat de-a berbeleaca. Eu una știu și țin tare mult la vorba aceea: nu se află faptă fără răsplată.

Deschide ușa și ne îndeamnă din ceardac:

— Poftiți, poftiți, cinstiți musafiri!

Am intrat în bojdeucă. Mai fusesem eu pe-acolo cu cîte-o treabă pentru domnu Creangă, dar așa de bine ca în ziua aceea n-o văzusem încă. O țin minte și acum: o casă de țară pitită la marginea tîrgului, închipuită din birne și vălătuci, acoperită cu șindrilă și înconjurată de un ceardac ca un brîu răpănos. Din fereastra de la spate se vedea desfăcîndu-se o priveliște de țară cu dealurile sterpe ale Șorogarilor și Ciricului, pe unde se prelungea jocul nostru în zilele de vară.

Pe dinăuntru totul era simplu și sărăcăcios. Nimic deosebit nu-ți atrăgea luarea aminte, afară de motanii cocoțați care pe dulap, care pe masă lîngă o strachină acoperită cu un pocriș întărit cu un pietroi, care într-un ungher al parmalîcului, strîngîndu-se de frig în blănurile lor mătăsoase și continuîndu-și torcăitul fără să se sinchisească de năvala noastră.

Dulăii și motanii erau tovarășii lui Creangă; cu ei împărțea o singurătate de burlac fără neamuri și vecini...

Suflîndu-și aburii în pumnii înghețați și tropăind ciubotele ca să-și dezmorțească picioarele, Creangă își goli policioarele din garderob de toate bunătățile, umplîndu-ne buzunarele cu nuci, mere uscate, perje afumate. Pe de-asupra ne-a mai uns cu povidlă din belșug cîte un dărab de pîine.

— Poate îți fi flămînzit, măi băieți, tot trăgînd săniile celea. Mîncați și mai duceți-vă sănătoși și voioși la hîrjoana voastră!

Ne-a petrecut la poartă și a strigat după noi cînd ne îndepărtam, mai mult ca să ne ia peste picior:

— Băgați de seamă cînd aveți să cîrmiți la cotitură, să nu veniți peste cap și să vă beliți nasul!

Dar cîte întîmplări plăcute nu ne leagă amintirea de dascălul nostru! Ne iubea ca pe odraslele lui.

Și acum, trebuia să mă despart de el. În mahalaua în care mă mutam, aveam să merg la altă școală, să am alți dascăli. Pe domnul meu Creangă n-aveam să-l mai întîlnesc în drumurile mele.

După moartea mamei, despărțirea de domnu Creangă era încă o lovitură pe care o primeam. I.-am mai întîlnit eu cîteodată după aceea. Nu mai era dascălul meu, dar de iubit tot îl iubeam și jinduiam după vorba lui de duh. De la o vreme am băgat de seamă o mare schimbare la el. Era tras la față și slăbise de-i atîrna surtucul ca un anteriu. Avea barba mai puțin îngrijită, călcătura mai grea. Purta în ochi urme de suferință și oboseală. Mersese vorba printre cunoscuți că e bolnav.

Se apropia de sfîrșit. Și era încă destul de tînăr și cu o limpezime de minte care scăpăra strălucitor în pofida boalei care-l măcina.

Pe Creangă l-am iubit toată viața cu o iubire filială în care respectul se amesteca cu admirația. Figura lui trăiește încă și astăzi vie în inima mea. Cu dragoste îmi aduc aminte de snoavele și zicerile lui. De ele m-am simțit legat ca de un testament. Mi le amintesc și le folosesc ori de cîte ori se ivește prilejul potrivit. Ba încă le-am și dus prin lumea largă, prin care am umblat, și am cinstit pretutindeni acest nume scump poporului nostru.

Ionescu Nicolae

*) *Fragment dintr-un volum de evocări literare.*

Conferința internațională pentru problemele de istoria teatrului

La Londra și-a încheiat lucrările conferința internațională pentru problemele istoriei teatrului, care a durat o săptămînă. Aceasta a fost prima conferință internațională a oamenilor de teatru. La ea au participat reprezentanții a peste 20 de țări: Uniunea Sovietică, Anglia, Cehoslovacia, Polonia, Statele Unite, Franța, Italia și altele. Lucrările conferinței au relevat năzuința delegaților spre o orientare realistă în arta teatrală. Delegații sovietici — A. Popov, artist al poporului din U.R.S.S. și poetul S. Marșak, au prezentat referate despre teatrul sovietic. A. Popov a vorbit despre realizările teatrului sovietic, despre căile sale de dezvoltare și despre trăsăturile sale. S. Marșak s-a oprit asupra însemnătății educative și asupra rolului important al teatrului în viața culturală a Uniunii Sovietice. Ambele referate au fost ascultate cu multă atenție. Reprezentanții sovietici au oferit delegaților în dar cărți despre arta teatrală, editate în Uniunea Sovietică. Conferința a adoptat propunerea delegației sovietice cu privire la editarea unui buletin de informații pentru publicarea noilor lucrări de cercetări în problemele teatrului.

ANTOLOGII

(Urmare din pag. 1-a)

cea mai ridicată treaptă, exemplul **muncii sale artistice** asupra versului, odată cu mesajul lui revoluționar.

Dintre foștii apărători ai „artei pure" o mărturie fertilă și concludentă a adus Geo Milev prin hotărîrea cu care a trecut pe pozițiile realiste îndată după răscoala din septembrie 1923, îmbogățind patrimoniul poeziei țării sale cu contribuții remarcabile izvorîte, ca și jertfa lui, dintr-o profundă și liberă conștiință de luptător.

Realitatea revoluționară în creștere și trecerea la perioada construcției socialismului își găsesc în „Antologia" de față o largă și multiplă oglindire în numeroasele și viguroasele talente care în luptă au crescut și în luptă s-au dezvoltat, cu sprijinul puterii populare și la lumina metodei realismului socialist.

Desigur despre o asemenea poezie spunea Maxim Gorki: „Aceasta e poezia celor care luptă împotriva realității moarte, împietrite, ca să creeze noile forme de viață socială și noile idei".

Fie aparținînd prin esența lor realismului, fie nutrind o adîncă simpatie față de aspirațiile poporului, fie participînd direct la încleștare în perioada fascismului și chiar conducînd formațiuni de partizani, poeții cuprinși în antologia ce stă să apară alcătuiesc fondul de aur al liricei revoluționare bulgare. Din lectura ei, devine acum mai limpede pentru noi că această lirică activă, cetățenească, populară, constructivă, își multiplică neîncetat resursele și, în condițiile create după 9 septembrie 1944, cunoaște un avînt nemaiîntîlnit pînă acum în istoria vecinilor și prietenilor noștri.

Această poezie slujește cu artă munca socialistă, omul nou și idealurile bătăliei pentru pace, folosind în mod propriu uriașa experiență a literaturii sovietice și hrănindu-se cu seva inepuizabilă a realităților Bulgariei noi.

Despre toate acestea însă, nu noi, ci textele înseși — de care traducătorii români s-au apropiat cu frățească grijă și cu maximum posibil de fidelitate, vor trebui să glăsuiască de la sine în fața cititorului nostru.

În ce privește condițiile create după 9 septembrie 1944 pentru literatura bulgară, posedăm un document — extrem de prețios, ba chiar revelator după convingerea noastră — pe care mi se pare aici locul cel mai indicat să-l împărtășim cititorilor români: este scrisoarea adresată de tov. Vilko Cervenkov poetei Elisabeta Bagreana cu prilejul împlinirii a 60 de ani.

Iată cîteva fragmente, transcrise întocmai, din acest expresiv și memorabil document, expresiv și memorabil pentru că — arătînd în ce măsură este prețuită în țările noastre arta ca mijloc de transformare a oamenilor, arta ca mijloc de exprimare a adevărurilor noi ale realității și de stimulare a mersului ei înainte — oferă oricui o dovadă concretă a perfectei identități dintre îndrumarea partidului și ideea adevăratei libertăți de creație:

Tovarășă Bagreana,

Vă mulțumesc din inimă pentru volumul „Cinci stele" pe care mi l-ați trimis. Vreau să mă folosesc de acest prilej pentru a vă felicita la împlinirea a 60 de ani. Vă rog să credeți că dacă n-am făcut aceasta pînă acum, n-a fost în mod intenționat ci pur și simplu din cauze și împrejurări care sînt nenumărate.

În literatura bulgară, dvs. dețineți pe drept cuvînt unul din primele locuri... Versurile dvs. sînt pline de sevă, multe dintre ele uimesc prin bogăția limbii, prin frumusețea și muzicalitatea lor minunată.

Inutil vă refineți de a reedita din lucrările dvs. mai vechi.

Între ele sînt unele — incitătoare...

Personal nu am pentru dvs, cu ocazia împlinirii a 60 de ani, altă urare decît aceasta: acum cînd în sfîrșit ați găsit drumul adevărat să vă ridicați întreaga ființă și să desfășurați larg aripile poeziei...

Mergeți înainte, nu vă temeți de nimic!

Scrieți, cîntați, cu toată puterea! Faceți ca să simțim forța nouă și îmbătătoare a liricei dvs.

Nu vă autolimitați. Realismul socialist nu schimbă supraviețuirile personale, tulburările sufletești, entuziasmul, pasiunile proprii.

Nu există nejustificare acolo unde inima cinstită vorbește înflăcărat.

Îngăduiți-mi să vă spun că, după părerea mea, puterea dvs. este în inima dvs.

Nu vă autoconstringeți. cîntați și scrieți așa cum vă dictează ea, și — nu veți greși..."

(Din „Literaturen front", nr. 48, 26.XI.1953)

Amintească-și scriitorii noștri mai în vîrstă, pe care-i stimăm și-i iubim — și care sînt fondul de aur al propriei noastre literaturi — dacă au întîlnit ceva asemănător de-a lungul vieții lor, dacă au întîlnit cîndva asemenea vibrație, asemenea adevăruri, asemenea directe și fierbinți mesaje — pagini de antologie ele însele — dacă erau cu putință măcar gesturi cît de cît asemănătoare, din partea zbirilor și vizirilor vieții și soartei scriitoricești în trecut...

Nu ne amintim ca în țările noastre, sub regimurile burgheze, să fi existat vreodată o singură mărturie atît de cald atașată rostului și destinelor creatorului de artă, o singură reverență spirituală de acest nivel, un singur glas care atîtea și atît de mult să spună asupra adevăratei înțelegeri a muncii artistice, înțelegere care este un simplu și mare fapt real și care (chiar pentru ochii cei mai suspicioși) explică pe deplin și încrederea și avîntul scriitorilor din regimurile puterii populare.

Asemenea documente ale realității motivează și fructifică zi de zi succesele înregistrate de cultura popoarelor noastre. Ele lămuresc cum nu se poate mai bine condițiile care — și pe viitor — ușurează, îndreptățesc și asigură cele mai luminoase perspective, și poeziei, și vieții oamenilor.

Cicerone Theodorescu

TĂLMĂCIND DIN MOLIERE

Nu fără un simțămînt de îngrijorare m-am hotărît să tălmăcesc din slova acestui ilustru comic care în scurta lui viață a fost un om atît de trist. Ș-atît de mușcător...

Iată de ce, apucîndu-mă să-i tălmăcesc pe romînește „Sicilianul sau amorul zugrav", comedie-balet îi spune dînsul, dar care-i o farsă plină de haz, mi s-a părut că umbra marelui comic s-a așezat zîmbind amar în spatele meu. Povestea piesei e simplă: don Pedro, nobil și hodorogit sicilian, ar vrea să-și ia de soție pe frageda și frumoasa Isidora crescută chipurile de dînsul. Dar junele cavaler francuz Adrast, cu ajutorul valetului său Ali, turc mucalit, o răpește pe Isidora și bacceaua libidinoasă rămîne cu buzele umflate... Poate că, mi-am zis eu muind pana-n călimară, în comedioara asta ca și în celelalte unde-i vorba de puterea geloziei, a intrat și ceva din amarul lui Molière care atîtea și atîtea avea să îndure de la prea tînăra și prea cocheta-i soțioară, Armanda.

Dar nu despre asta-i vorba aici, ci despre greutățile de tălmăcire din proza și versul celui care este al doilea mare comic după anticul Aristofan. Nu greutăți de vocabular, căci dicționare sînt, slavă domnului, destule; nici de sintaxă, căci am una, volumul IV al lui Darmeteter numai despre așa ceva; nici chiar de expresii și zicale idiomatice, căci există și cărți de galicisme; ci de nuanțe de gîndire și simț al umorului galic ce nu se află în nici o școală de ajutor. N-a scris oare marele lexicograf Littré în prefața monumentalului dicționar francez-german Sachs-Villatte că bogăția graiului francuzesc nu stă în material brut de cuvinte, ci în felul împerecherii lor în mintea celui care vorbește ori, mai ales, scrie?...

Am stat, așadar, mult la gîndire. dacă trebuie să tălmăcesc „Amorul pictor" sau „zugrav". Dar pentru că acțiunea piesei se petrece acum aproape trei suite de ani, mi-am zis că limba trebuie puțintel arhaizată. Cum trebuie însă să vorbească turcul Ali, sclavul lui Adrast, cu stăpînă-su?... Cînd acesta-l întreabă, turcul zice pe franțuzește „Ce?"... Pe romînește n-ar fi mai bine „Poftim?"... Și dacă Isidora care-i acum sclavă liberală, vorbește pofticiosului ei stăpîn cu „dumneavoastră", se cade ca acesta s-o tutuiască?... Cuvîntul franțuzesc metresă cu care ne-au procopsit boierii noștri veniți de la Paris, vorbind de nobilele lor amante, se poate tălmăci cu „fiitoare"? Amant și amantă sînt ibovnici cu adevărat ori numai niște îndrăgostiți în teatrul clasic? „Senatorul" din Sicilia la care s-a dus don Pedro să se plîngă de răpirea Isidorei, nu este cumva un consilier juridic sau cine știe ce alt soi de dregător al dreptății?

Acestea ar fi greutăți de interpretare lexicală; cît despre cele cu nuanțe de simț și gîndire, ar fi prea lung și anevoie să pomenim aici. Limba franceză se scrie și se vorbește de mai bine de o mie de ani. Despre asemenea greutăți, Dobrogeanu-Gherea scrie încă demult: „Opinia dominantă că e destul să cunoști bine limba din care traduci și limba în care traduci pentru a fi un bun traducător, e o opinie foarte greșită... Traducătorul trebuie deci să fie și artist... A traduce, dar a traduce astfel după cum am arătat, va să zică intrucîtva a crea".

Iar la al treilea congres unional al scriitorilor sovietici, iată ce au spus scriitorii P. Antokolski, M. Auezov și M. Rîlski în coraportul lor cu privire la traducerile artistice din literaturile popoarelor din U.R.S.S.: „Pe lîngă faptul că cerem traducătorului să cunoască limba textului original, noi mai avem în vedere și o altă condiție necesară: traducătorul trebuie să-și cunoască bine limba sa maternă și să lupte pentru puritatea și pentru îmbogățirea ei"... „În afară de asta, trebuie să mai cunoști cîte ceva și din viața poporului din a cărui limbă traduci"... „Înainte de a trece la traducerea propriu-zisă, trebuie o serioasă și amplă muncă de documentare și informare ce depășește cu mult cadrul muncii de traducător". „Traducătorul are datoria de a traduce numai ceea ce conștiința lui îi spune că este valoros și necesar pentru cititorii săi".

Iar mai presus de aceste cinci condiții, este pusă cea care este o axiomă secretul artei și măiestriei traducătorului care nu face un simplu lucru mecanic de răsturnare a unui idiom într-altul, ci un proces de transfigurare a cuvîntului scris. Este actul de creație pe care-l cerea Gherea traducătorului.

★

Și totuși, mă întreb dacă-i cu putință ca, îmbrăcînd în alt veșmînt textul originalului, acesta să nu sufere nici o vătămare în ființa lui lăuntrică; dacă nu pierde ceva din gustul și mireasma obîrșiei lui ca unele roade exotice călătorind pe apa mărilor sărate.

Nu cumva cel care a scris Misantropul, de-ar putea să-mi citească tălmăcirea slovei lui, mi-ar spune că Petru Maior episcopului unit Ioan Bob: „Decît ai fi întors pe Turnul în ruminie, mai bine ai fi făcut niște roate".

Ioachim Botez

TEATRU

Note despre „Boieri și țărani" de Alexandru Sever

Literatura noastră despre 1907 se îmbogățește prin lucrarea dramatică „Boieri și țărani" cu o nouă imagine a răscoalei în care au năzdăjduit și luptat mii de țărani. „Boieri și țărani" aduce noi dovezi despre ferocitatea asupririi în orînduirea burghezo-moșierească. Pornind de la înțelegerea științifică a mișcărilor de la 1907, autorul dezvăluie esența socială a moșierimii, rapacitatea, cruzimea acestei clase și luminează frumusețea morală a țărănimii, forța ei revoluționară, aspirațiile ei către o viață eliberată de exploatare, de mizerie, de umilință. Cu atît mai însemnat ni se pare meritul tînărului autor cu cît tema piesei sale presupune o desfășurare de forțe mature și încercate. A năzui să compui cronica dramatică a zilelor în care înfruntarea dintre boieri și țărani a cunoscut un moment culminant nu-i o întreprindere nici lesnicioasă, nici lipsită de îndrăzneală. Și, desigur că nici încurajator nu este să scrii din umbra lui Mihail Sadoveanu, Rebreanu, Zaharia Stancu, Cezar Petrescu, Petru Dumitriu, V. Em. Galan. Examenul sever la care singur s-a supus debutantul a fost însă promovat și oricîte imperfecțiuni mai prezintă lucrarea, soarta ei o hotărăște acest fapt.

Care-i originalitatea acestei povestiri dramatice? Mai puțin chemat să-și desfășoare puterea de invenție pentru a modifica linia clasică a lucrărilor consacrate răscoalei, autorul a pornit cu credința că efortul artistic poate fi generos răsplătit și într-o carte axată pe o intrigă familiară. Scriitorul, cu încredere în posibilitățile sale, nu fuge de subiectele comune, iar uneori le preia chiar încărcîndu-le cu o nouă semnificație și provocînd comparații de care nu se teme. Operele acestor scriitori nu uzurpă niciodată merite străine, dar confirmă totdeauna pe cele reale. Povestirea dramatică „Boieri și țărani" face parte din rîndurile lor. Reușita ei constă în primul rînd în dramatismul intens care o străbate, în forța cu care se exprimă conflictul, în naturalețea cu care se mișcă măsele pe scenă. Există în piesă un moment în care aceste însușiri ale dramaturgului sînt scoase cel mai bine la iveală. E momentul în care țăranii înfrînți și întemnițați își așteaptă moartea. Autorul își trece arcușul peste strunele fiecărui personaj — și teamă, ură, disperare, liniște, se îngemănează într-un singur vuiet: glasul poporului care nu uită 1907. Vitalitatea lucrării izvorăște în mare măsură din această putere de a crea situații pline de tensiune. Scenele din primul act în care vedem desfășurîndu-se viața conacului și știm că undeva la porțile lui țăranii așteaptă, creează în bună măsură o imagine asupra răbdării, speranțelor și îndîrjirii lor, tot așa cum vorbesc și despre ticăloșia boierilor. Ele creează o tensiune tot mai acută, sînt un comentar mut al anului 1907. Această calitate a autorului se verifică și mai tîrziu în scenele care explică dezlănțuirea răscoalei.

Autorul a studiat împrejurările tragice ale răscoalei și cu putere de concentrare s-a oprit asupra oamenilor și evenimentelor ce dau cheia înțelegerii epocii. Personajele trec prin scenă îndreptîndu-se către sfîrșitul care-i așteaptă, desfășurînd pînă la ultimele consecințe drama inscrisă în primele replici, impinși de suflul de neoprit al răscoalei. Întîlnirile sînt scurte, atît cît e nevoie ca din ele să scapere un sens și să se contureze un personaj.

Flacăra răscoalei naște din aceste scăpărări rapide și vii, fixîndu-și o nouă răsfrîngere în lucrarea lui Sever. Autorul dezvăluie rădăcinile amare ale răscoalei, aruncă o privire asupra cesurilor de robie. Nu se aude nici un geamăt, nu e nici un moment de duioșie în toată piesa. Totul, dragostea dintre bărbat și femeie, dintre tată și fiu, rămîne în umbră. Din unghiul din care privește scriitorul, e scos la iveală tragismul acestei vieți în care sentimentele, aspirațiile, bucuriile de fiecare zi sînt dominate, covîrșite sub apăsarea exploatării. E o umanitate frustată de tot ceea ce îi aparține și care se concentrează toată într-un unic sentiment. Trează rămîne doar ura, într-un priveghi solitar. Pentru ea nimic nu trece fără urme, fără consecințe, fără amintiri. Cruzimii reci, metodice și indiferente a stăpînilor, i se opune această adversitate care se ascunde citeodată, trece nebăgată în seamă alte ori, dar nu pălește și nu se stinge. Apropierea răscoalei se simte după o tresărire, după un semn, după o tăcere. În boierul Timofti, în Tarălungă și în celelalte personaje ale cărții autorul a scris cu diferite caractere această înfruntare dramatică. E o lume dură aceea pe care o aduce la lumină scriitorul, unde dramele sînt surde și de proporții nebănuite.

Tarălungă — amestec de resemnare și îndîrjire, de apatie și forță, de insensibilitate și suferință, este atent înfățișat. Cînd se înfruntă cu jandarmul Cujbă, în prima scenă, toate aceste trăsături reies clare. Eroul își convertește sentimentele în parabole:

„... și eu am avut un vis.

Cujbă: Nu mai spune!

Tarălungă: Și tot cu boierii... Se făcea că s-au dus oamenii să ceară de mîncare...

Cujbă: Vai de mine! Și i-o fi luat cu parul!

Tarălungă: Da de unde! Cum au intrat oamenii pe ușă, a strigat: „Vechile, dă-le de mîncare!"

Cujbă: Frumos vis! Și p-ormă?

Tarălungă: P-ormă oamenii au cerut o lecuță de pămînt.

Cujbă: Nu zău!

Tarălungă: Numai o lecuță! Așa, cît o sprînceană de unghie.

Cujbă: Și nu i-a dat afară?

Tarălungă: Da de unde! Abia c-au terminat vorba și boierul a strigat: „Vechile, măsoară-le cîte-un pogon!" Și cînd a venit să le măsoare... cine crezi că era vechilul boierului?

Cujbă: (cu sufletul la gură): Cine?

Tarălungă: Moartea! Că numai moartea are pămînt de vînzare și numai ea își măsoară oricînd vrei să cumpări (Ș-a întors să cioplească iar). Ce zici de visul meu?"

Nimic nu poate domoli această adversitate întunecată și plină de prevestiri. Doar cînd un țăran vrea să-l pirască boierului pentru că a spart hambarul, Tarălungă e clintit din logica sa de fier. „De ce să moară copiii mei?" spune țăranul și Tarălungă, tată căruia i-au murit toți ai săi, nu mai are nimic de adăugat. Dar pe urmă, ca unul ce cunoaște mecanismul societății bazată pe exploatare, replică: „Mă vîndeți și nici n-o să mă plătească". Această forță sumbră i-o zărește în ochi vechilul și speriat strigă: „doamne păzește". Ca și cum abia atunci

O săptămînă care va intra în istorie

După o săptămînă de discuții, caracterizate printr-o remarcabilă sinceritate și prin dorința reciprocă de a înțelege cît mai bine punctul de vedere al partenerului, prin hotărîrea evidentă de a găsi căile cele mai potrivite spre a apropia poziții inițial diferite, după o săptămînă de laborioase lucrări diplomatice și de contacte semioficiale amicale, conferința de la Geneva a șefilor guvernelor Angliei, Franței, U.R.S.S. și S.U.A., și-a încheiat lucrările cu succes.

Este încă prea devreme, poate, pentru a aprecia în toată amploarea lor urmările pe care această conferință le va avea asupra desfășurării vieții publice internaționale. Ceea ce este sigur însă de pe acum, e faptul că ea a deschis perspective extrem de favorabile, cum n-au mai existat niciodată de la sfîrșitul celui de al doilea război mondial și pînă astăzi — pentru așezarea relațiilor dintre state pe temelia plină de speranțe a unei colaborări eficiente în toate domeniile, pe recunoașterea principiului că cea mai bună și sigură metodă pentru rezolvarea problemelor dintre state este principiul tratativelor, pe condamnarea implicită a forței ca mijloc de soluționare a litigiilor existente sau care pot interveni.

Este oare cineva care se mai poate îndoi de faptul că formula atît de fericită folosită de N. A. Bulganin, spre a defini rezultatele conferinței de la Geneva și anume că această conferință marchează începutul unei noi etape în relațiile internaționale, a găsit o caldă aprobare și aderiune în rîndurile întregii opinii publice mondiale? E deajuns să ne amintim de epocile cele mai întunecoase ale „războiului rece", care amenința la tot pasul să se transforme într-un „război cald" — reeditare însutit mai înfiorătoare a măcelului terminat abia acum zece ani — pentru a înțelege imensa gratitudine cu care popoarele lumii răspătesc eforturile participanților la istorica conferință de la Geneva.

Simțim cu toții că avem tot dreptul de a spune despre această conferință că e istorică pentru că ea ne permite să nutrim nădejdea că în locul suspiciunii și al temerilor reciproce se va instăpîni în lume o eră de încredere și de colaborare prietenească, că permanenta încordare a relațiilor, exprimată prin împovărătoarea cursă a înarmărilor, va fi în ocultă printr-un nou impuls dat legăturilor politice, economice și culturale prin eliminarea piedicilor artificiale care le-au stînjenit atît de mult în ultimii ani, printr-o întrecere pașnică care va permite omului din zilele noastre să-și pună cu adevărat în valoare giganticele sale rezerve și posibilități.

Desigur, în cele cîteva zile cît a durat conferința, șefii celor patru guverne participante nu au putut rezolva în amănunt toate problemele cărora le-au avut de făcut față și acest lucru este ușor de înțeles dacă ținem seama de aspectele și implicațiile atît de diverse ale fiecăreia dintre problemele luate în discuție, de importanța hotărîtoare pe care rezolvarea într-un fel sau altul a acestor probleme o poate avea pentru destinul omenirii. In această ordine de idei merită subliniat un pasaj important din declarația făcută de președintele Eisenhower la încheierea conferinței: „Pentru stabilirea succesului acestei conferințe vor avea o însemnătate hotărîtoare viitoarele acțiuni ale guvernelor noastre". Tocmai de aceea în săptămînile și lunile care vin — precedînd conferința miniștrilor de afaceri externe, stabilită a se întruni în luna octombrie a. c., opinia publică mondială va urmări cu un interes neslăbit felul în care guvernele interesate vor începe să traducă în viață principiile înscrise în Directivele conferinței de la Geneva adoptate în unanimitate. In ceea ce privește guvernul sovietic, premierul N. A. Bulganin a declarat că el „va depune toate eforturile pentru a îndeplini hotărîrile de la Geneva, pentru a continua opera începută la Geneva".

Care sînt învățămintele ce se pot trage de pe acum din reușita lucrărilor conferinței șefilor celor patru guverne? Ni se pare că, în primul rînd, trebuie subliniat ca un mare pas înainte, pe calea spre asigurarea păcii, recunoașterea concretă și practică a posibilității coexistenței între state cu orînduiri sociale și politice diferite. Urmările pe care le poate avea pentru viitoarea dezvoltare a situației internaționale recunoașterea acestui principiu — față de care și-au exprimat aderiunea încă înainte de conferință un număr de state care reprezintă mai bine de jumătate din populația omenirii — nu pot scăpa nimănui. A admite principiul coexistenței pașnice între state cu orînduiri sociale și politice diferite, înseamnă a acționa în așa fel încît neîncrederea, suspiciunea, încordarea între state să fie înlocuite printr-o politică de respectare a drepturilor și intereselor legitime ale tuturor statelor, printr-o politică care să țină seama de realități și în consecință să urmărească crearea unei ambianțe noi în relațiile internaționale, ambianță de înțelegere mutuală, de prietenie și colaborare. Este tocmai ceea ce așteaptă și dorește întreaga omenire.

Conferința de la Geneva s-a ocupat — după cum era și firesc — de cîteva din cele mai acute probleme la ordinea zilei. Două din cele mai importante probleme dezbătute au fost: problema securității europene, problema germană. După cum s-a văzut, schimbul de păreri în problema germană a făcut să iasă la iveală două moduri diferite de a o aborda. Delegațiile puterilor occidentale au crezut că trebuie să insiste ca Republica Federală Germană și ulterior Germania unificată să facă parte din grupările militare occidentale. Calea remilitarizării Germaniei reprezintă o mare primejdie pentru pacea Europei, pentru soarta poporului german însuși. Este deci firesc ca exponenți de diferite opinii politice, reprezentînd majoritatea poporului german, să se pronunțe în favoarea propunerilor sovietice care tind la restabilirea unei Germanii unite democratice, pașnice. Ținînd seama de condițiile actuale, cînd Germania este virtualmente scindată delegația sovietică a fost de părere că unificarea ei ar fi mult ușurată de înființarea unui sistem de securitate colectivă din care să facă parte, cu drepturi egale, cele două părți ale Germaniei. In felul acesta s-ar înlătura primejdia reînvierii militarismului german, care este în același timp și piedica cea mai importantă în calea unei Germanii unite. De aceea, faptul că Directivele către miniștrii de externe fac o legătură între problema germană și problema securității europene — pentru rezolvarea căreia delegația sovietică a prezentat un plan foarte judicios — arată neîndoielnic dorința tuturor delegaților de a face ca rezolvarea ambelor probleme să înregistreze progrese cu prilejul discuțiilor care vor fi continuate în toamna acestui an.

In sfîrșit, opinia publică internațională a întîmpinat cu un sentiment de profundă satisfacție apropierea punctelor de vedere în problema crucială a dezarmării, exprimată prin dorința participanților la conferința de la Geneva de a găsi soluții de comun acord. Cei patru șefi de guverne au recunoscut în unanimitate că în vederea asigurării păcii și a valorificării uriașelor posibilități care s-au deschis omenirii prin folosirea pașnică a energiei nucleare, sînt necesare înființarea unui sistem de control și reducerea tuturor armamentelor și forțelor armate. De ce comentariu mai are nevoie fraza cuprinsă în Directivele conferinței în care se spune că „orice succes în acest domeniu ar elibera vastele surse materiale care ar putea fi folosite pentru dezvoltarea economică pașnică a popoarelor, pentru creșterea bunei stări a lor precum și pentru ajutorarea țărilor slab dezvoltate..."!

Stabilirea încrederii între marile puteri va avea în mod firesc repercusiuni dintre cele mai favorabile asupra dezvoltării legăturilor economice și culturale dintre Est și Vest. Hotărîrile adoptate în acest sens de către conferința de la Geneva — hotărîri care trebuie să se concretizeze în înlăturarea treptată a piedicilor ce stau în calea liberei comunicări și a comerțului pașnic între popoare, în realizarea unor contacte reciproce avantajoase pentru țările și popoarele interesate — vor marca pași extrem de importanți pe calea progresului întregii omeniri. In același timp, acest climat de destindere și de apropiere între state nu se poate să nu înrîurească la rîndul lui asupra rezolvării fericite a tuturor celorlalte probleme.

Impreună cu întregul nostru popor muncitor, alături de toate forțele iubitoare de pace din lumea întreagă, oamenii de cultură din țara noastră salută cu bucurie încheierea cu succes a lucrărilor conferinței de la Geneva la care, după unanime recunoașteri, delegația sovietică a adus o deosebită contribuție. Ei sînt ferm hotărîți să depună și de aci înainte toate eforturile în vederea promovării ideilor de pace și de colaborare între popoare, în vederea continuării destinderii internaționale, pentru o lume în care oamenii să se bucure de viață și din care să fie alungată teama zilei de mîine.

D. Hîncu

Pe marile meridiane literare

Lectura unei noi creații a lui Geo Bogza este un prilej de „orgie intelectuală", cum ar spune Garabet Ibrăileanu. Rarele desfătări ale minții și inimii, pe care ni le oferă marele nostru poet și reporter contemporan, sporesc pofta de a-l citi mai des, de a-l găsi mereu în viitoarea frămîntărilor multiple ale actualității.

Probabil că mulți cititori au retrăit această satisfacție, urmă-

rind rîndurile grave, masive, fluviale, despre Walt Whitman, poetul care a regenerat cuvinte obosite de secole: pace, civilizație, democrație. Inima bogată și generoasă a autorului „Cărții Oltului" l-a înțeles pe un Walt Whitman în contururi gigantice, monumentale, așa cum apar ele proiectate pe o pînză uriașă a istoriei. Intîlnim cîci trăsături cunoscute ale personalității lui Geo Bogza: respectul profund, plin de pietate, pentru om, pentru forța și demnitatea lui; viziunea grandioasă asupra semnificației gestului uman în traiectoria veacurilor, în ascensiunea irezistibilă spre progres; suflul larg uman, de o mare temperatură lirică, nutrit din concepția înaltă a comunismului despre măreția poporului, ca făuritor al civilizației și al culturii. Astfel, în versurile „torențiale" ale poetului american, Geo Bogza recunoaște „mesajul vastității și al nemărginirii". El vede izvorul șuvoiului poeziei lui Walt Whitman, „cîntecul de leagăn" în „bubuitul Atlanticului". Pieptul poetului i se pare uriaș, larg, „pentru că-i plăcea să-și umple plămînii cu tot aerul continentului", prospețimea nealterată a poeziei sale („mereu plinele, de rouă „Fire de iarbă") o descoperă în proclamarea năzuințelor umanității spre adevăr și democrație, spre comuniunea celor mulți în suferință. Semnificația noului ev poetic, deschis de Walt Whitman, rezidă în repudierea „profeților umilinței" omului și în mărturisirea deschisă, nereținută, în trăsături elementare, a bărbăției, a demnității, a simplității și bunătății umane. Din altitudinea postului de observație a lui Geo Bogza dispar detaliile, migala cutelor, a riduri-lor și rămîn, amplificate la dimensiunile tabloului cosmic, gesturile mari, faptele capitale, decisive în prefacerile sociale și morale. Concepția sigură a marxism-leninismului în judecarea evenimentelor și personalităților îi permite lui Geo Bogza amplele generalizări, uimitoare prin mărimea asociațiilor și a paralelelor. Relevînd într-o asemenea perspectivă a sensului istoriei locul bătrînului gigant din Long-Island. Geo Bogza, deși uzează de criteriile precise, științifice, în aprecierea operei și a omului, în condițiile mediului și epocii sale, realizează în același timp o minunată construcție poetică a profilului celebrului vizionar american.

Neînțelegerea specificului stilului lui Geo Bogza și mimarea lui frecvență în reportaje sau comentarii poetice, concepute de fapt după alte principii artistice, au consecințe triste, regretabile

In caracterul solemn al imaginii lui Geo Bogza, sfidînd pericolul stridenței și al ridicolului, se pot găsi cele mai patetice adevăruri care s-au spus despre valoarea marilor gînditori și creatori ai umanității, fără a avea impresia alunecării în grandilocvență, în retorism gol și sunător. Tocmai înalta tensiune poetică îi favorizează destăinuirile grave și răscolitoare despre grandoarea omului și a idealurilor sale.

S. Damian

LITERATURA PENTRU COPII

În vitrinele librăriilor și pe standurile în aer liber, apar în fiecare săptămînă cărți noi, destinate copiilor de diferite vîrste. Dintre cele mai recente publicații ale Editurii tineretului două plachete de versuri mi-au atras osebita atenție și — fără a face aci o adîncită cronică literară — vreau să-mi exprim părerea asupra lucrărilor tinerilor mei colegi, poeții Horia Aramă și Mache Iliuț.

Povestirea lui Horia Aramă, ilustrată de I. Popescu-Gopo, se numește „Păsări călătoare" și este destinată școlarilor mici. In versuri sprintene, pe un ton curgător, Horia Aramă înfățișează copiilor care acum învață, odată cu rudimentele scrisului și cetitului, și cele dintîi principii de viață: disciplină, simț de răspundere, temeinicie în cele întreprinse. Este vorba de povestea unei scrisorele care era cît pe aci să se piardă, din pricina neatenției expeditorului, Petruc. Anecdota pe care o construiește Horia Aramă este ingenioasă, făcînd lectura antrenantă pentru copiii de 7—9 ani și atingînd obiectivele educative, cu multă naturalețe: „morala" se impune de la sine, ea nu este lipită, ca din păcate la multe lucrări similare, copilul neavînd simțămîntul deprimant al dăscălelii: Petruc trimite tatălui său, care e muncitor la MORENI, o scrisoare... Dar — așa cum adesea greșește și la școală, cu ochii pe sus! — scrie pe plic MOROENI în loc de Moreni... Palpitanta aventură a scrisorii amenințată să nu ajungă la destinație ține atenția încordată. Dacă nu ar interveni un șoricel flămînd care roade bucățica literă suplimentară, strecurîndu-se în sacul cu scrisori din vagonul poștal, veștile lui Petruc nu ar ajunge niciodată în mîinile tăticului plecat departe. Și autorul pune întrebarea: „Nu cumva, **copiii cei / care-n scris greșesc adesea / să-și tocmească șoricei / să le corecteze-adresa?**" Firește că nu, copiii să fie atenți atunci cînd scriu, o mică greșeală poate atrage după ea mari necazuri!

De acest adevăr ar fi fost bine să țină seamă Editura și talentatul desenator Gopo: scrupulul realist al poetului l-a făcut să noteze că litera pe care a ros-o șoricelul era una „înghesuită, parcă nici n-a fost în rînd" (ceea ce face verosimilă reușita corecturei) pe cînd în desene acest „o" supranumerar apare egal și la fel de detașat ca și celelalte litere. Chiar copiii „neatenți" sînt foarte atenți la astfel de amănunte! Desenele sînt însă foarte sugestive și aduc o substanțială contribuție la calitatea volumașului care desigur va fi îndrăgit de lectorii săi mărunți. Vreau să adaug că meșteșugul lui Horia Aramă — pe care l-am urmărit în cei cîțiva ani de cînd scrie — se dovedește a fi în plină creștere. Iată spre pildă un pasaj onomatopeic, — formă care încîntă și amuză pe copii — despre trenul care **„pufăie / uf! și iar uf! / Mor de zăduf! / Puf și iar puf! / Ce pămătuf / numai de puf / sufiu'n văzduh! / etc."** Mai sînt firești unele rezolvări artistice superficiale, rimele „scrisorele—păsărele" și alte diminutive care revin cam insistent.

Cartea lui Mache Iliuț destinată preșcolarilor, „Felurite animale din ținuturi reci și calde" este ilustrată de Demetrescu Dem. Preșcolarilor — acești ultimi analfabeți ai țării! — li se citesc cărțile, ei urmărind textul mai ales pe imaginile care îl însoțesc. Pozele ocupă un loc important în economia întregului, nu numai cantitativ ci și în vederea atingerii scopurilor educative, în principal îmbogățirea lumii de noțiuni a copilului de patru pînă la șapte ani.

Poetul s-a străduit și a izbutit într-o mare măsură, să înoveze într-un gen în care o astfel de veleitate implică, pe lîngă îndrăzneală, multă îndemînare și tact. Pentru a prezenta copiilor aceste „felurite animale" — ceea ce se face îndeobște într-o călătorie imaginară — el pornește de la realitatea unei „grupe mari" dintr-o grădiniță, care modelează în plastilină diferite vietăți din ținuturi reci și calde, lăsînd imaginația copiilor să anime aceste jucării. In mici portrete, cele mai multe rezumate la un catren, Mache Iliuț reușește de cele mai multe ori să desprindă esențialul, să contureze „personalitatea" animalului respectiv, să-l situeze în mediul său firesc.

Dar nu toate aceste notații sînt la fel de fericite. De exemplu, dacă pinguinul e bine surprins **„cît de mîndru-i în jachetă / cu pieptarul alb scrobit! / (Nu știu cine la vopsit / cu cărbune și cu cretă)"** este puțin ...cam puțin să spui despre o altă jivină: **„are solzi dar nu e pește: / crocodil ea se numește".** Desigur ilustrația completează. Aproape toate desenele lui Demetrescu Dem sînt foarte grăitoare pentru copii, animalele prezentate din plin profil familiarizează cu silueta făpturii respective, acuratețea desenului și justețea culorilor ajutînd la formarea imaginii, la fixarea ei de către copil. Dar și aci am de făcut o rezervă: cred că desenatorul greșește depărtîndu-se de la cele spuse mai sus, atunci cînd înfățișînd un tigru în salt, aduce în prim plan un bot căscat și niște labe imense, lăsînd în **racursi-ul** astfel creat, trupul mai subțire decît o labă și la fel de lung cît botul. Crocodilul cu pricina este și ei frînt în două într-un „moment" care nu este caracteristic pentru o primă luare de contact, de către cititorul-privitor.

După enumerarea animalelor, poetul găsește o reușită aplicațiune a celor învățate: micii modelatori se duc în curte, la joacă, îmbiați de razele soarelui. Incheierea, niței prea adusă din condei, ne vorbește despre vraiștea lăsată de copii în atelier și recomandă (după părerea mea nu destul de organic legat și deci neconvingător) ca după ce s-au jucat, copiii să facă ordine, căci altfel „cine strînge după ei?" O ultimă observație: cartea pentru preșcolari are și sarcina însemnată de a-i învăța pe copii limba poporului nostru, spiritul ei, sonoritatea ei specifică. Mai puțin decît la alții întîlnim însă și la Mache Iliuț o anumită lipsă de exigență, vădită prin marele număr de rime asonante, aproximative, ca — numai în primele pagini — educatoarea-mare, spate-laoparte, pierde-vede, ușor-măsori, etc. Chiar titlul se bizuie pe o astfel de asonanță: animale-calde. Maiakovski și Marșak au folosit titlul rimat, dar cu rimă deplină, bogată. Aceste mici cusururi, lesne de îndreptat pe viitor de către tînărul autor, nu pot însă umbri prea tare valoarea de necontestat a lucrării și sînt încredințat că preșcolarii o vor primi cu bucurie și cu folos, alături de alte cărți iubite, în mica lor bibliotecă.

Marcel Breslașu

Forța evocării unui conflict puternic

Ne-am obișnuit adesea să judecăm scriitorii prin ceea ce considerăm că, fiind predominant în opera lor, imprimă și o pecete de exclusivitate acesteia, ca și cum s-ar putea prescrie preocupărilor creatoare un singur drum al manifestării lor. De fapt, o asemenea opinie este infirmată, nu în puține rînduri, de realitatea operei însăși. Pe Mihai Beniuc, bunăoară, îl cunoaștem și îl prețuim ca pe un mare poet liric. Dar iată că scrisul său ne-a dezvăluit în vremea din urmă o altă față a sa, inedită. După ce s-a încercat cu succes în interesanta schiță „Ură personală", poetul Mihai Beniuc ne-a dăruit recent cu „Hada lui Vîrnav" o nouă și valoroasă nuvelă.

Scriitorul a conceput acțiunea nuvelei sale — localizată undeva, într-un sat din Ardeal — plasînd-o în timp în două momente istorice succesive, avînd între ele drept prag actul memorabil de la 23 August 1944. Din prima parte a nuvelei cunoaștem pe eroul ei principal — țăranul muncitor Vîrnav, a cărui dramă ne apare încărcată de un profund și răscolitor sens filozofic. Stăpînind din străbuni o limbă de pămînt, împresurată de apele unui riu de munte, Vîrnav a trudit o viață de om să și-o apere de puhoaiele prăvălite primăvara și toamna, sub care mureau mereu roadele unei munci aspre și îndărătnice. Așa l-a găsit pe Vîrnav actul istoric al eliberării de la 23 August. S-au ivit mai apoi chiaburi care să-i rîvnească pămîntul și să-i ațîțe pe alții, țărani de pe tărîm, nemulțumiți că, întărîndu-și hada, Vîrnav făcea ca apa să muște din pămîntul lor de la mal. Laolaltă aceștia îl ucid pe Vîrnav înainte ca el să fi întrezărit sfîrșitul bătăliei cu rîul năpraznic. Scriitorul sugerează în această primă parte a nuvelei sale ideea că omul, luptînd singur cu stihiile naturii, în condițiile unui regim potrivnic, nu poate ieși niciodată biruitor. Soluția este alta, și autorul „Hadei lui Vîrnav" nu va întîrzia să ne-o indice. A doua parte a nuvelei ne dezvăluie cu forță de tipizare un element caracteristic realității noastre de astăzi: lupta din ce în ce mai înverșunată dintre constructorii vieții noi și dușmanii ei înrăiți. Acum, cei ce au pus la cale

uciderea lui Vîrnav, curmînd un vis în care o existență umană își găsise rațiunea de a fi, pornesc o largă activitate pentru a-i dezbina pe țărani și a sparge colectiva ce trebuia să se înfiripe în sat. Bandiții se strecuraseră în aparatul de partid prin Vlad Zdringălău, Cîrță și Prala de la raion; Ilie Holdemulte era președintele întovărășirii. Aveau, așadar, condiții să paralizeze o vreme orice împotrivire.

Dar acțiunea unită a țăranilor muncitori, Simeon și Ghioaca, conduși de fratele lui Simeon, activist în C.C. al Partidului, venit în sat la chemarea acestora, îi izolează treptat pe bandiți și sfîrșește prin a-i demasca și pedepsi.

Pe acest material faptic și-a construit Mihai Beniuc coordonatele nuvelei sale, atît de interesantă. De altfel, fie și în treacăt trebuie spus că cititorii sînt atît de captivați la lectura nuvelei, încît chiar și în partea a doua a ei, mai mult expozitivă, cu o relatare discursiv logică a faptelor, interesul pentru ceea ce va aduce deznodămîntul nu slăbește un singur moment. Succesul nuvelei provine între altele, și din îndrăzneala partinică cu care scriitorul a abordat fenomenul zugrăvit, din felul în care el a apreciat realitatea în lumina mersului obiectiv al ofensivei socialismului. El nu s-a limitat la descrierea unui fapt izolat. Pătrunzînd sensul lăuntric al faptelor înfățișate, scriitorul a dezvăluit cu pregnanță esența și a luminat cu realism și curaj un aspect al luptei de clasă la sate, acum, în plin proces de transformare socialistă a agriculturii. Mihai Beniuc mai are meritul esențial de a fi explicitat artistic, cu mijloace simple și concise, logica prăbușirii lui Vlad, Cîrță și Holdemulte.

Nu ne putem ascunde regretul pentru faptul că nuvela este inegal realizată, coeziunea lucrării suferind din cauza celor două părți insuficient sudate. Dar trebuie remarcate fragmentele scrise cu desăvîrșit meșteșug, adevărate poeme în proză, precum sînt descrierea hadei lui Vîrnav, sau impresionantul moment al uciderii lui, lucrat cu un simț perfect al gradației dramatice. De altfel, prima parte, luată în sine, remarcabil cizelată, își găsește ecou și în finalul nuvelei, cînd idealul vieții lui Vîrnav — salvarea hadei de furia pustiitoare a apelor, — se realizează, în sfîrșit, prin acțiunea unită a țăranilor colectiviști, veniți în hadă s-o încingă cu un dig protector și durabil, așa cum Vîrnav singur nici nu îndrăznise vreodată să-l viseze.

Realizînd un conflict de mare intensitate, pe fondul căruia personajele sînt creionate cu caracteristicile psihologice și de clasă ale mediului social istoric, Mihai Beniuc ne-a dat în „Hada lui Vîrnav" o nuvelă care îmbogățește sensibil cunoașterea realității noastre.

H. Zalis

O certitudine literară

„Și frunzele au prins a pîrîi vioaie, iar din mijlocul lor s-au ridicat zglobii liubile flăcărilor, mîngîind lacome lemnul uscat de salcîm. Întunericul s-a îndepărtat speriat dar a rămas împrejur, ca un zid mohorît, înalt, prin care nu puteai zări mai departe. Doar cerul lui octombrie, bătut în nestemate, se rotea pestriț, deasupra noastră, ca o cupolă uriașă și adîncă".

Dacă n-ar fi reușit să sugereze decît aroma unei nopți dobrogene liniștite, și încă Dionisie Șincan, autorul povestirii „Și viile au fost culese", publicată în nr. 7 din „Tînărul scriitor", ar fi meritat o mică însemnare. Dar nu e vorba numai de evocarea unei nopți ca oricare alta, nu e vorba numai de peisajul dobrogean cu miresmele, cu cîmpiile sale fără capăt, cu vînturi zbuciumate, nemiloase. Dionisie Șincan a creionat, în cîteva pagini, lapidar, cu forță emotivă, depănînd firul unor istorii de demult, unele figuri puternice ale stepei: Zaharia Prodan, flăcăul cu puterea ca de urs, înalt și chipeș, căruia nu i-a fost dat să trăiască cu iubita sa, Samie; Ali Osman, nefericitul mistuit o viață întreagă de dorul lui Azize, frumoasa cu ochii ca tăciunele; Mamut, cel îndrăgostit nebunește de Kita, calul cu glesne subțiri și iute ca vîntul dobrogean, ceea ce-i face să suporte resemnat cruzimea lui Mitru, pînă cînd își regăsește, măreață, demnitatea umană.

Fiecare dintre eroi, într-un fel sau altul, a plătit un tribut greu unor rînduieli apuse; înfruntînd opreliștile care au stat în fața vieții — asupriri apăsătoare, prejudecăți înădătinate — unii au fost ciopîrțiți cu iataganele, alții au devenit eroi ai unor întîmplări crude, cu răni necicatrizate în suflet.

Dincolo de unda aceasta de tristețe cu care sînt evocate fapte și oameni la granița dintre ficțiune și realitate, răzbate ca un curent subteran prospețimea vieții de azi. Ea nu mai îngăduie ca pasiunea care mistuie pe Ralp și Azizé, tineri ai zilelor noastre, să cunoască deznodămîntul pe care l-au trăit, cu nervii și sîngele lor, părinții și părinții părinților. Ticăloși ca Mitru, care au ucis și au batjocorit ce-i mai sfînt în om, sînt ajunși din urmă de setea de dreptate a poporului.

Mai mult povestitor decît reporter, Dionisie Șincan e în mediul său cînd înfățișează dramele spinoase ale iubirii; e înzestrat cu simțul măsurii, al proporțiilor, al conciziunii. Fără risipă, dar și fără zgîrcenie, zugrăvește cu atîta sensibilitate natura dobrogeană, încît nu se poate să nu te declari pînă la urmă la fel de pătimaș îndrăgostit de peisajul stepei ca și autorul.

De Dionisie Șincan vom mai auzi multe și bune; e de așteptat de la un tînăr ca dînsul să-și încerce măsura talentului, abordînd cu îndrăzneală conflictele — slavă domnului, numeroase! — ale vieții noi.

Autorul povestirii „Și viile au fost culese" nu este doar „o tînără speranță". Fără teama de a greși, o afirm, e o certitudine literară.

Ion Mihăileanu

Datoriile uceniciei literare

Există o vîrstă în care impresiile primite din afară sînt determinante pentru formarea caracterului, în care sufletul de adolescent se maturizează primind și răspunzînd activ la solicitările vieții. Acest adevăr psihologic comun e cu atît mai însemnat pentru un scriitor tînăr, cu cît el trebuie să înmagazineze experiențe nesfîrșit de multe, să trăiască o mie de vieți pentru a oglindi o frîntură dintr-una.

„...Trebuie să vezi milioane de frunze căzînd, pentru a scrie despre o singură toamnă" spunea un poet. Și necesitatea limitată la anotimp e încă mai stringentă aplicată la societate, la epocă. „A trăi" nu înseamnă o sumă de experiențe, de întîmplări exterioare sau de capricii interioare. A trăi astfel și a scrie astfel, înseamnă să oglindești viața într-o oglindă strîmbă, nu să ajuți prin scrisul tău la cunoașterea, necum la schimbarea ei. Ca să vorbești pentru fiii timpului nostru, trebuie să fii tu însuți un asemenea fiu și nici nu e vorba de necesitatea de a fi strungar pentru a descrie frămîntările unui strungar fruntaș, nici activist de partid pentru a descrie activiști. Dar eroul tău liric trebuie să fie un erou contemporan în cel mai înalt sens al cuvîntului, și cu unul și cu celălalt! Și ca să cîștigi dreptul de a vorbi ca un adevărat „erou liric", drumul e trudnic și frumos. El presupune contactul neîntrerupt cu viața, mai mult încă, prezența fizică și răspunderi reale în posturile cele mai înaintate ale noului: el presupune participarea la un ziar de uzină, munca culturală la o gospodărie colectivă, ajutorul dat cu inimă deschisă sfaturilor populare, într-un cuvînt integrarea în munca obștească. Acolo unde se călește oțelul, unde brăzdarele tractorului răscolesc pămîntul, unde masele se deprind a segospodări și cîrmui singure, acolo poți simți pulsul eroilor anonimi în numele cărora vrei să vorbești.

Dar mai trebuie paralel cu legătura cu viața un lucru tot atît de necesar. Cultura nu e indiferentă vîrstei cînd ți-o formezi. Orice tînăr se naște azi în patrie bogat: orice scriitor e moștenitorul unei averi fabuloase: experiența umanității. Dar nu orice tînăr știe însă s-o prețuiască să nu rămînă un moștenitor titular, ci să și-o însușească, s-o chiverisească, s-o treacă mai departe apoi, în acea goană a forțelor care este progresul omenirii. Și tînărul scriitor trebuie să ajungă în stare s-o cucerească și să fie demn de ea. Căci spre deosebire de moștenirile materiale, cultura îți cere efortul apropierii, dar este și aceea care se lasă cel mai drag apropiată. Cultura nu se fură ca o melodie după ureche, nu se înghite în pilule sau citate, ea presupune dragoste, răbdare, dorință de a cunoaște măcar o limbă străină, cu gramatica în mînă (și nu întîmplător una din condițiile primirii în comsomol e învățarea unei limbi străine). Cultura presupune dorința de a cunoaște, lecturi fără număr, curiozitate, reflexii, creație. Dacă transmiți numai ce ai primit e ca și cum ți-ai fi îngropat talantul fără să-l înmulțești. Și această posibilitate de înnoire o oferă tocmai legătura cu viața. Intre viață și cultură există o osmoză permanentă și numai în acest caz adolescentul care a luat condeiul în mînă are premizele de a deveni tînăr scriitor. Fără prima coordonată, rămîne un șoarece de bibliotecă, fără a doua un etern empiric. Și numai prin amîndouă, ceea ce așteptăm să devină — un creator contemporan.

Veronica Porumbacu

Martin Kukucin—un clasic al literaturii slovace

S-au împlinit de curînd 95 de ani de cînd în satul Jasenova din regiunea Orava (fosta Ungarie de Nord) s-a născut scriitorul Martin Kukucin. Impreună cu Hriesdoslav, Tajovsky, Kalinciak și Timrava, Kukucin va face parte din grupul scriitorilor de la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru care, în orele lor, au zugrăvit viața poporului slovac dintr-o perspectivă nouă, profund umanistă. Astăzi poporul cehoslovac citește cu dragoste opera scriitorului realist Martin Kukucin. Istoricii și criticii literari acordă o deosebită atenție cercetării vieții și operei scriitorului. O dovadă a grijii față de marii creatori din trecut o constituie alcătuirea a două colective de cercetători care s-au deplasat în regiunea natală a scriitorului Kukucin, în locurile unde a conceput primele sale povestiri.

Aceste colective sînt conduse de două personalități de seamă ale vieții culturale slovace: conf. univ. Milo Tomcik, predecan al facultății de filozofie și valoros critic literar și Andrei Plavba, director al editurii pentru literatura beletristică, autorul unei culegeri de reportaje „Primăvara română", scrise cu prilejul vizitei sale în R.P.R. Deoarece editura pentru literatura beletristică pregătește o ediție nouă a operelor lui Kukucin, cele două colective s-au străduit să culeagă materiale inedite precum și amintiri ale contemporanilor despre scriitor.

Etapele vieții scriitorului sînt strîns legate de opera lui literară. Regiunea natală i-a oferit lui Kukucin temele pentru primele schițe și povestiri din viața oamenilor simpli din Orava. Călătoriile sale în străinătate i-au lărgit orizontul și tematica operei. Primele sale povestiri, Kukucin le-a tipărit sub pseudonimul Matei Bănțur, la vîrsta de 33 de ani. O mare influență au exercitat-o asupra sa realiștii ruși Gogol și Tolstoi din care a și tradus în limba slovacă.

Opera sa cea mai însemnată, romanul în două volume „Casa de pe colină", a apărut în anul 1902 în Iugoslavia de azi. (Din anul 1894 el a fost medicul comunei de pe insula Braci). Din traiul greu al oamenilor de aici s-a inspirat Kukucin cînd și-a scris romanul. Din Dalmația scriitorul a plecat în America de Sud unde a cunoscut viața plină de privațiuni a emigranților slovaci. Suferințele acestora au fost oglindite în „Schițe din călătorie" și în „Mama ne cheamă". După întoarcerea sa în țară, în 1918, scriitorul a publicat două romane închinate învățătorilor. Prin figurile lor el a înfățișat poporului exemplul unei munci conștiincioase și creatoare.

Opera maestrului prozei slovace cuprinde treizeci de volume — romane, povestiri, lucrări dramatice. Greșita lui Kukucin a fost un seismograf viu al epocii sale. Prin destinele zbuciumaților săi eroi, Kukucin vorbește cititorilor de astăzi despre viața grea din trecut.

Miloslav Ianek

O cărticică a lui Anton Pann regăsită

In cuvîntul către cititori așezat în fruntea primului volum de Fabule și istorioare *(1841), Anton Pann dă o listă a cărților lui „politicești", adică laice, pe care le publicase pînă atunci. Cea dintîi este aceea intitulată* Calendarul *lui Bonifatie Setosul („Precum am și tipărit întîi* Calendarul *lui Bonifatie Setosul..."). Se cunoștea pînă acum numai a doua ediție a acestui așa-numit calendar — în realitate, o cărticică de snoave și cîntece, în proză și în versuri, un fel de parodie a calendarelor mult răspîndite în acea vreme. Prima ediție, pierdută ca și alte broșuri și cărți ale vestitului cîntăreț și poet popular, n-a fost văzută de nici unul dintre cercetătorii și bibliografii lui Anton Pann. Dim larcu nici n-o pomenește în a sa* Bibliografie chronologică română *(ed. II, 1873), iar G. Dem. Teodorescu, în* Recenziunea bibliografică *(1891), o citează, fără s-o fi cunoscut, pe baza amintitei indicații a lui Anton Pann din prefața la* Fabule și istorioare. *Noi înșine n-am văzut-o de asemenea atunci cînd am scris monografia.*

O întîmplare norocoasă ne-a pus însă de curînd în posesia unui exemplar al primei ediții a Calendarului *lui Bonifatie Setosul, pierdută de peste un veac. Titlul acestei prime ediții, întrucîtva deosebit de a doua tipărire, e următorul:* Calendar în care să cuprinde toate trebuincioasele materii; după caracterul și faptele muierilor celor rele. Prin Bonifatie Setosul, matematicul stelelor, sticlelor și al urcioarelor. Tipărit acum întîi.

Cărțulia are același format ca și ediția a doua (în 16) și numără tot 32 pagini. Comparînd cuprinsul celor două ediții, constatăm o serie de schimbări destul de mărunte, pe care nu le vom înșira aici, dar care dovedesc grija lui Pann, încă de la începutul activității scriitoricești, pentru îmbunătățirea scrierilor sale. De la ediția întîia la a doua, autorul a schimbat pe alocuri cuvinte sau chiar propoziții, a înlocuit forme vechi și orale prin altele literare (pre *prin* pe, nevederoasă *prin* nevăzută, *prepoziția* dă *prin* de, *etc.*).

In ceea ce privește datarea Calendarului *lui Bonifatie Setosul, nici ediția I nu ne oferă elemente pentru o concluzie certă. Ediția a doua a apărut cu siguranță înainte de 1837, cînd titlul e citat în „catalogul cărților istoricești", atașat la a doua tipărire, apărută în acel an, a volumului* Poezii deosebite sau Cîntece de lume.

*Cum Pann ne informează că vesel*ul Calendar *al lui Bonifatie Setosul a apărut înaintea* Cîntărilor de stea *și cum aceste cîntări s-au tipărit în 1830, reiese că amintitul „Calendar", în prima ediție, aparține perioadei dinainte de 1830. Ținînd seama de forme ardelenești ca* gratula *(în ed. I* gratelui), *dărăb și altele, se poate presupune că această cărticică a fost scrisă de Pann și pusă sub tipar în Ardeal, poate chiar în timpul primului său refugiu acolo, în 1821-1822.*

I. Manole

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — Bdul